

ALTINCI ÇAĞIRIŞ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİNİN
V SESSİYASI İCLASININ

PROTOKOLU № 49

Milli Məclisin iclas salonu.
16 mart 2021-ci il.

İclasa Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin
Sədri Sahibə Qafarova sədrlik etmişdir.

İclasda Milli Məclisin 114 deputatı iştirak etmişdir.

Qeydiyyat	(saat 11.11 dəq.)
İştirak edir	106
Yetərsay	83

İclasa dəvət olunmuşlar:

Əli Əsədov, Azərbaycan Respublikasının Baş naziri.

Yaqub Eyyubov, Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin birinci müavini.

Şahin Mustafayev, Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin müavini.

Əli Əhmədov, Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin müavini.

Fikrət Məmmədov, Azərbaycan Respublikasının ədliyyə naziri.

Samir Şərifov, Azərbaycan Respublikasının maliyyə naziri.

Mikayıl Cabbarov, Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyat naziri.

Mədət Quliyev, Azərbaycan Respublikasının müdafiə sənayesi naziri.

Sahil Babayev, Azərbaycan Respublikasının əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri.

Anar Kərimov, Azərbaycan Respublikasının mədəniyyət naziri.

İnam Kərimov, Azərbaycan Respublikasının kənd təsərrüfatı naziri.

Emin Əmrullayev, Azərbaycan Respublikasının təhsil naziri.

Oqtay Şirəliyev, Azərbaycan Respublikasının səhiyyə naziri.

Rəşad Nəbiyev, Azərbaycan Respublikasının nəqliyyat, rabitə və yüksək texnologiyalar naziri.

Pərviz Şahbazov, Azərbaycan Respublikasının energetika naziri.

Muxtar Babayev, Azərbaycan Respublikasının ekologiya və təbii sərvətlər naziri.

Səbuhi Məmmədov, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Baş naziri.

Səfər Mehdiyev, Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsinin sədri.

Bahar Muradova, Azərbaycan Respublikası Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri.

Fuad Muradov, Azərbaycan Respublikası Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri.

Mübariz Qurbanlı, Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri.

Anar Quliyev, Azərbaycan Respublikası Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin sədri.

Rövşən Rzayev, Azərbaycan Respublikası Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri.

Qoşqar Təhməzli, Azərbaycan Respublikası Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin sədri.

Fuad Nağıyev, Azərbaycan Respublikası Dövlət Turizm Agentliyinin sədri.

Vüsal Hüseynov, Azərbaycan Respublikası Dövlət Miqrasiya Xidmətinin rəisi.

Elman Rüstəmov, Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı İdarə Heyətinin sədri.

İsrafil Məmmədov, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun icraçı direktoru.

Rüfət Məmmədov, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti Aparatının rəhbəri.

Ələsgər Ələsgərov, Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin Katibliyinin rəisi.

Azər Əmiraslanov, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin İqtisadiyyat şöbəsinin müdiri.

İbrahim Məmmədov, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Mətbuat xidmətinin rəhbəri.

Vüqar Gülməmmədov, Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının sədri.

Bəxtiyar Əsgərov, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Bakı şəhərində daimi nümayəndəliyinin rəhbəri.

Fəxri İsmayılov, Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin köməkçisi.

Nəsir Sadıqov, Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatası sədrinin müavini vəzifəsinə namizəd.

Cavid Bayramov, Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının auditoru vəzifəsinə namizəd.

Hilal Hüseynov, Azərbaycan Respublikası Hesablama

Palatasının auditoru vəzifəsinə namizəd.

Vəfa Mütəllimova, Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının auditoru vəzifəsinə namizəd.

İclasın gündəliyinə aşağıdakı məsələlər daxil idi:

1. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabatı barədə.

2. Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının sədr müavininin və auditorlarının təyin edilməsi haqqında.

Qeyd. 2020-ci ilin mart ayında Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı COVID-19 koronavirusunun törətdiyi yoluxucu xəstəliyi pandemiya elan etmişdir. Bu pandemiyaya qarşı ölkəmizdə həyata keçirilən tədbirlərlə əlaqədar Milli Məclisin 21 deputatı plenar iclas salonunun lojasında əyləşdiyinə görə əl qaldırmaqla səs vermişdir.

Aşağıdakı məsələlər müzakirə edilmişdir:

Gündəlik haqqında.

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Gündəlik qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 11.11 dəq.)

Lehinə 109

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 109

Nəticə: Qəbul edildi

1. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabatı barədə.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Əsədov, Tahir Mirkişili, Sadiq Qurbanov, Tahir Rzayev, Əhliman Əmiraslanov, Sevinc Fətəliyeva, İlham Məmmədov, Azay Quliyev, Vahid Əhmədov, Fəzail İbrahimli, Əli Hüseynli, Şahin İsmayılov, Məzahir Əfəndiyev, Rəşad Mahmudov, Fazil Mustafa, Fəzail Ağamalı, Qüdrət Həsənquliyev, Kamal Cəfərov, Qənirə Paşayeva, Azər Badamov, Elnur Allahverdiyev, Nigar Arpadarai, Eldəniz Səlimov, Tahir Kərimli, Musa Qasımlı, Razi Nurullayev, Əli Məsimli, Sədaqət Vəliyeva, Aqıl Məmmədov, Soltan Məmmədov, Mələhət İbrahimqızı, İsa Həbibbəyli, Rauf Əliyev, Hicran Hüseynova

Təklif: Çıxışlar 5 dəqiqə olsun

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.19 dəq.)
Lehinə	92
Əleyhinə	5
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	97
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Qərar qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.02 dəq.)
Lehinə	106
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	106
Nəticə: Qəbul edildi	

2. Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının sədr müavininin və auditorlarının təyin edilməsi haqqında.

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Qərar qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri

(saat 17.04 dəq.)

Lehinə 104

Əleyhinə 0

Bitərəf 1

Səs vermədi 1

İştirak edir 106

Nəticə: Qəbul edildi

**Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin Sədri**

Sahibə Qafarova

MİLLİ MƏCLİSİN İCLASI

16 mart 2021-ci il. Saat 11.

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri
Sahibə Qafarova sədrlik edir

Sədrlik edən. Xoş gördük, hörmətli cənab Baş nazir, hörmətli hökumət üzvləri, hörmətli media nümayəndələri. Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, qeydiyyatdan keçək.

Qeydiyyat	(saat 11.11 dəq.)
İştirak edir	86
Yətərsay	83

Şakir müəllim, siz də məlumat verin.

Ş.Şabanov, *Milli Məclis Aparatının Milli Məclisin, komitələrin və komissiyaların işinin təşkili şöbəsi müdirinin müavini.*

Qeydiyyatdan 20 deputat keçmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Yətərsay var, iclasımıza başlaya bilərik.

Hörmətli həmkarlar, gündəlik sizə paylanıb. Xahiş edirəm, gündəliyə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.11 dəq.)
Lehinə	89
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	89
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, sizdə vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, gündəlik qəbul edildi.

Hörmətli cənab Baş nazir və hökumət üzvləri!

Hörmətli deputatlar! Xanımlar və cənablar!

Bu gün Milli Məclisin yaz sessiyasının 5-ci iclasıdır və Konstitusiyaya uyğun olaraq, Nazirlər Kabineti ötən ildəki fəaliyyəti barədə hesabat verir.

2020-ci il ölkəmizin dövlətçilik və müstəqillik tarixinin ən şərəfli səhifələrindən birini təşkil edir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə xalqımızın apardıdığı 44 günlük Vətən müharibəsi zəfərlə başa çatmış, dövlətimizin ərazi bütövlüyü təmin olunmuşdur. Azərbaycanın əzəli tarixi torpağı olan Qarabağın işğaldan azad edilməsi ölkəmizin qarşısında tamamilə yeni perspektivlər açmışdır.

2020-ci ilin yekunlarına həsr olunmuş müşavirədə möhtərəm Prezidentimiz demişdir: “Şanlı Qələbəmiz bizim güclü iradəmizi, xalqımızın güclü əzmini bütün dünyaya nümayiş etdirdi. Göstərdi ki, sözümüzə əməlimiz arasında heç bir fərq yoxdur.

...Bu gün müstəqil Azərbaycan dövləti özünün ən şanlı dövrünü yaşayır. Çünki Azərbaycan tarixdə heç vaxt bu

qədər güclü olmamışdır. Bu gün bu həm siyasi gücdür, iqtisadi gücdür, xalq–iqtidar birliyidir, hərbi gücdür və bizim regionda oynadığımız müsbət roldur”.

Hörmətli hökumət üzvləri, hörmətli deputatlar! 2020-ci ildə bütün dünya, o cümlədən Azərbaycan COVID-19 pandemiyası ilə mübarizə şəraitində yaşamışdır. Pandemiya əhalinin sağlamlığı üçün ciddi təhdid yaratmaqla yanaşı, iqtisadi fəallığın zəifləməsinə, makroiqtisadi göstəricilərin aşağı düşməsinə səbəb olmuşdur.

Bütün bunlara baxmayaraq, ölkəmiz bu ağır vəziyyətdən nisbətən az itkilərlə çıxıb çıxmışdır. Koronavirusdan əziyyət çəkən insanlara, o cümlədən qeyri-formal çalışan şəxslərə və işsizlərə ünvanlanan irimiqyaslı sosial paket icra olunmuşdur. Sahibkarlara vergi güzəştləri tətbiq edilmişdir.

Belə bir çətin ildə qeyri-neft sənayesinin 11 faiz artması məhz dövlət tərəfindən həyata keçirilən düşünülmüş tədbirlərin nəticəsində mümkün olmuşdur.

Müharibənin, koronavirusla mübarizənin böyük maliyyə vəsaitləri tələb etdiyi, həmçinin sərt karantin rejiminin və aşağı neft qiymətlərinin mövcudluğu şəraitində ölkəmizin valyuta ehtiyatları qorunub saxlanılmış və hətta artırılmışdır.

Ötən ilin ən böyük uğurlarından biri ölkəmizin təşəbbüsü və səyləri ilə reallaşdırılan Cənub Qaz Dəhlizinin tam istismara verilməsi olmuşdur. Möhtərəm Prezidentimizin dediyi kimi, “Azərbaycan qazı tarixdə ilk dəfə olaraq artıq Avropa məkanındadır”.

Yeri gəlmişkən, qeyd edim ki, bu günlərdə daha bir sevindirici məlumat almışıq. Suveren fondların şəffaflıq və hesabatlılıq istiqamətində fəaliyyətini dəyərləndirən Beynəlxalq İqtisadiyyat üzrə ABŞ-ın nüfuzlu Peterson

İnstitutunun tərtib etdiyi və ötən ay nəşr etdiyi 2019-cu il üzrə qiymətləndirmə cədvəlində Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Fondu 64 suveren fond arasında 5-ci yerə yüksəlmişdir.

Əlamətdar haldır ki, aparıcı beynəlxalq təşkilatlar, nüfuzlu reyting mərkəzləri Azərbaycan dövlətinin həyata keçirdiyi islahatları yüksək qiymətləndirirlər. Görülən tədbirlərin nəticəsidir ki, Dünya Bankının “Doing Business” hesabatında ölkəmizin reytingi daim yüksəlir. Artıq Azərbaycan bu reytingdə 190 ölkə arasında 28-ci yerdə qərarlaşıb. Eyni zamanda, ölkəmiz dünyanın 10 ən islahatçı ölkəsi sırasına daxil edilmişdir.

Hörmətli hökumət üzvləri, hörmətli deputatlar! Nazirlər Kabinetinin illik hesabatlarının Milli Məclisdə dinlənilməsi parlamentlə hökumət arasında təmasların artmasına, sosial-iqtisadi inkişaf məsələlərinin obyektiv araşdırılmasında və həllində deputatların iştirakına şərait yaradır.

Onu da deyim ki, ötən il Milli Məclisdə Nazirlər Kabinetinin hesabatının müzakirəsi zamanı irəli sürülmüş təkliflər hökumət tərəfindən diqqətlə araşdırılmışdır. Bu təkliflərin icrası üçün görülmüş işlərə dair ətraflı məlumat bizə təqdim edilmişdir.

Eyni zamanda, hesabatda ilk dəfə olaraq altıncı çağırış Milli Məclis deputatlarının sosial və infrastruktur obyektlərinin əsaslı təmirinə və tikintisinə, xidmətlərin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasına dair təkliflərinin icrası barədə məlumat da daxil edilmişdir.

Hesab edirəm ki, deputatlar bu gün aparacağımız müzakirədə də fəal olacaq, səmərəli təkliflər irəli sürəcəklər.

Beləliklə, hörmətli həmkarlar, biz gündəliyin 1-ci məsələsinə başlayırıq.

Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildə fəaliyyəti haqqında

hesabatını təqdim etmək üçün söz Azərbaycan Respublikasının Baş naziri hörmətli cənab Əli Əsədova verilir. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Əsədov, *Azərbaycan Respublikasının Baş naziri*.

Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, bu gün bu yüksək kürsüdən Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildəki fəaliyyəti haqqında hesabatı ilə əlaqədar Milli Məclis qarşısında çıxış etməkdən məmnunluq duyuram. 2020-ci il Azərbaycan Respublikasının şanlı dövlətçilik və müstəqillik tarixində möhtərəm Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə işğal altında olan torpaqlarımızın müzəffər ordumuz tərəfindən azad edilməsi, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin bərpa ilə əlamətdar olmuşdur. 44 gün davam edən Vətən müharibəsində qazandığımız bu möhtəşəm zəfər əsgər və zabitlərimizin sarsılmaz iradəsini, xalqımızın yenilməz ruhunu və qələbə əzmini, xalq-iqtidar birliyini bütün dünyaya nümayiş etdirdi.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən məqsədyönlü, düşünülmüş siyasət, dərin islahatlar nəticəsində uzun illər ərzində yaradılmış iqtisadi və hərbi potensial şanlı ordumuzun düşmən üzərində parlaq və qəti qələbəsini şərtləndirdi. Bir daha böyük qələbə münasibəti ilə Ali Baş Komandanı, cənab Prezidenti, Silahlı Qüvvələrimizi, bütün xalqımızı, sizləri, hörmətli millət vəkillərini ürəkdən təbrik edirəm! (*Alqışlar.*)

2020-ci il COVID-19 pandemiyasının yaratdığı fəsadlara baxmayaraq, bir sıra mühüm siyasi, iqtisadi və sosial hadisələrlə yadda qalmışdır. Altıncı çağırış Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinə demokratik şəraitdə keçirilmiş seçkilər ötən ilin mühüm siyasi hadisələrindən biri olmuşdur. Bütün siyasi qüvvələrin iştirakı ilə keçirilmiş

seçkilər nəticəsində çoxpartiyalı parlament formalaşmışdır. Hesabat ili ərzində hökumətlə Milli Məclis arasında işgüzar əməkdaşlıq münasibətləri daha da dərinləşmişdir. Nazirlər Kabineti istər büdcə müzakirələri, istərsə də hökumətin illik fəaliyyətinin təqdimatı zamanı parlament üzvlərinin sorğu və təkliflərinə diqqətlə yanaşmışdır.

Hesabat ilində strateji layihələrin icrası, sosial-iqtisadi və digər islahatların həyata keçirilməsi sahəsində aparılan məqsədyönlü işlər davam etdirilmişdir. Ötən ilin son günlərində Cənub Qaz Dəhlizinin son seqmenti olan TAP-ın istismara verilməsi ilə tarixdə ilk dəfə olaraq Azərbaycan qazının Avropaya ixracı başlamışdır. Bir çox ölkələri birləşdirən Cənub Qaz Dəhlizi cənab Prezidentin qeyd etdiyi kimi, Avrasiya ölkələri arasında yeni əməkdaşlığın formatının təməlini qoyur.

2020-ci ildə nüfuzlu beynəlxalq qurumların reytinglərində Azərbaycan iqtisadi göstəricilərinə görə yuxarı sıralarda yer almışdır. Dünya Bankının “Doing Business” hesabatında Azərbaycan 190 ölkə arasında 28-ci yerdədir. Dünya Bankı tərəfindən Azərbaycan 10 ən islahatçı ölkələrin sırasında yer almışdır. Davos Ümumdünya İqtisadi Forumunun hesabatlarında da ölkəmiz bir sıra mövqelər üzrə ən qabaqcıl yerlərdədir. Bundan əlavə, “Heritage” Fondunun 2020-ci ilin nəticələrinə əsasən elan etdiyi iqtisadi azadlıq indeksinə görə Azərbaycan 38-ci pilləyə yüksəlmişdir. Çox hörmətli Sahibə xanım, Sizin də qeyd etdiyiniz kimi, Neft Fondunun da uğurları haqqında məlumatlar verilmişdir.

Ötən il həm də dünyanı bürümüş koronavirus pandemiyası ilə mübarizə və onun neqativ təsirlərinin aradan qaldırılması məqsədi ilə davamlı tədbirlər həyata keçirilmişdir. Bu xəstəliyin qarşısını almaq və mübarizənin sə-

mərəli və koordinasiyalı şəkildə aparılması üçün Prezidentin sərəncamı ilə operativ qərargah yaradılmışdır. Dövlət başçısının tapşırığına əsasən dövlətin bütün imkan və resursları xəstəliklə mübarizəyə yönəldilmiş, vətəndaşlarımızın sağlamlığının qorunmasına səfərbər edilmişdir. Ölkədə maska və dərman qıtlığının aradan qaldırılması, laboratoriyaların sayının artırılması, təchizatı təşkil olunmuşdur. Qısa müddət ərzində modul tipli xəstəxanalar yaradılmış, mövcud xəstəxanaların bir çoxu koronavirusla mübarizəyə cəlb edilmişdir. Xəstəliklə mübarizənin gücləndirilməsi məqsədi ilə il ərzində xarici ölkələrdən tibbi heyətlər dəvət edilmişdir. Koronavirus pandemiyasına qarşı mübarizə ilə bağlı ötən il səhiyyə xərcləri 644 milyon manat vəsait təşkil etmişdir. Cənab Prezidentin fərmanı ilə yaradılmış xüsusi dəstək fondunda 114 milyon manatdan artıq vəsait yığılmışdır. Fondun bu vəsaitləri istifadə olunaraq koronavirusla bağlı peyvəndlər artıq alınmış, ölkəmizə gətirilmiş və yanvar ayının 18-dən peyvəndləmə prosesinə başlanmışdır. Bu günə qədər 460 min nəfərə yaxın peyvənd olunmuşdur. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan Cənubi Qafqazda peyvəndləməyə başlamış 1-ci ölkə olmuşdur. Ümid edirik ki, peyvəndləmə prosesinə start verilməsi xəstəliyin miqyasını azaldılmasında həlledici rol oynayacaqdır.

Pandemiyanın iqtisadiyyata mənfi təsirinin azaldılması məqsədi ilə cənab Prezidentin tapşırığına uyğun olaraq, Nazirlər Kabineti tərəfindən Tədbirlər Planı hazırlanaraq təsdiq edilmişdir. Planın icrası istiqamətində hökumət tərəfindən qısa müddət ərzində büdcə vəsaitləri səfərbər edilərək maliyyə təminatı yaradılmışdır. 2020-ci ildə pandemiyanın təsirlərinin azaldılması üçün sahibkarlıq subyektlərinə maliyyə dəstəyinin göstərilməsi üçün 461

milyon manat ayrılmışdır. Nəqliyyat sektorunun dəstəklənməsi üçün 277 milyon manat, güzəştli ipoteka kreditləri üzrə ayrılan vəsaitin artırılması üçün 90 milyon manat yönəldilmişdir. 115 milyon manat həcmində vergi güzəştləri təqdim edilmişdir. COVID-19 pandemiyası dövründə dövlətin məşğulluq və sosial rifaha dəstək tədbirləri ölkənin 4 milyon 800 min nəfərini əhatə etmişdir. 600 min işsizə, o cümlədən xüsusi karantin rejimi dövründə gəlirini itirmiş şəxslərə yaşayış minimumu həcmində 190 manat birdəfəlik ödəmələrin verilməsi təmin edilmişdir. Bu məqsəd üçün ümumilikdə 450 milyon manat vəsait xərclənmişdir.

Sosial baxımdan həssas əhali qrupuna aid edilən ailələrin üzvü olan tələbələrin təhsil haqlarının ödənilməsi məqsədi ilə dövlət büdcəsindən 27 milyon manat vəsait xərclənmişdir. Həmçinin özünüməşğulluq proqramının əhatə dairəsi genişləndirilmişdir. 2020-ci il ərzində 12 min 200 işsiz və iş axtaran aztəminatlı şəxs əhatə edilmişdir. Ümumilikdə, məşğulluq və sosial rifaha dəstək bölməsi üzrə 610 milyon manat vəsait xərclənmişdir. Bütövlükdə isə pandemiyanın milli iqtisadiyyata, makroiqtisadi sabitliyə, məşğulluq məsələlərinə, sahibkarlıq subyektlərinə mənfi təsirinin azaldılması ilə bağlı tədbirlərin maliyyələşdirilməsi üçün 2020-ci ilin dövlət büdcəsindən və digər mənbələr hesabına iqtisadiyyata toplam olaraq təxminən 2,5 milyard manat ayrılmışdır.

Hörmətli millət vəkili, pandemiya ilə əlaqədar olaraq dünya ticarət dövriyyəsinin azalması, neft qiymətlərinin kəskin düşməsi, məcburi tələbin daralması və artan qeyri-müəyyənliklər global iqtisadi aktivliyə mənfi təsir göstərmişdir. Təbii olaraq, bütün dünyada 2020-ci il iqtisadi tənəzzül ili kimi qeyd olunmuşdur. Təbii olaraq, Azərbaycan

canın iqtisadiyyatına da bu, təsirsiz ötürməmişdir. 2020-ci ildə ölkədə 72,4 milyard manatlıq və ya əvvəlki illə müqayisədə 4,3 faiz az ümumi daxili məhsul istehsal edilmişdir. Ötən il sənaye istehsalı 5 faiz azalmışdır. Bu azalma “OPEC plus” ölkələri tərəfindən neft hasilatı üzrə qəbul edilən məhdudiyətlər səbəbindən baş vermişdir. Lakin sənayenin qeyri-neft sektorunun məhsulu 12,5 faiz artmışdır. Neft, qaz hasilatı 8 faiz azalmışdır. Qaz hasilatı 4,3 faiz, qaz ixracı isə 16 faiz artmışdır. 2020-ci ildə elektrik enerjisinin istehsalı 25,8 milyard kilovat-saat, istehlakı isə 22 milyard kilovat-saat olmuşdur. Respublikanın enerji sistemində reabilitasiya proqramının həyata keçirilməsinə başlanmışdır. Xarici tərəfdaşlar cəlb edilməklə bərpa olunan enerji növləri üzrə elektrik stansiyalarının tikintisinə dair müqavilələrin həyata keçirilməsinə başlanmışdır.

2020-ci ildə pandemiya və xarici mühitin pisləşməsinə qarşı hökumətin gördüyü tədbirlər nəticəsində ölkədə makroiqtisadi sabitlik təmin edilmişdir. Belə ki, istehlak qiymətləri indeksi mövcud iqtisadi problemlər fonunda yüksək olmamışdır. Həyata keçirilən tədbirlər, o cümlədən monetar siyasəti və manatın məzənnəsinin sabitliyi inflyasiyanı minimum, 2,8 faiz səviyyədə saxlamağa imkan vermişdir. Ötən il ödəmə qabiliyyətini itirmiş 4 bankın lisenziyası ləğv olunmuşdur. Ümumilikdə, 4 bank üzrə bu günə qədər 24,5 minə yaxın əmanətçiyə 628 milyon manat məbləğində qorunan əmanətlər üzrə kompensasiyalar ödənilmişdir.

Beynəlxalq konyunkturun əlverişsiz olmasına baxmayaraq, ölkənin strateji valyuta ehtiyatları ötən il ərzində 51,2 milyard dollara çataraq ÜDM-nin həcmi üstələmişdir. 2020-ci il üzrə birbaşa xarici dövlət borcu ÜDM-nin 19

faizini təşkil edirdi ki, bu da iqtisadi təhlükəsizlik meyarlarına tam cavab verir. Xarici ticarət dövriyyəsinin azalmasına baxmayaraq, ticarət saldomuz müsbət 3 milyard dollar olmuşdur. 2020-ci ildə ölkə iqtisadiyyatında mizlə çalışan işçilərin orta aylıq nominal əmək haqqı 11,4 faiz artaraq 707 manat təşkil etmişdir. Ötən il bütün sosial ödənişlər vaxtında və tam şəkildə həyata keçirilmişdir.

Aparılan islahatlar nəticəsində Azərbaycanda orta pensiyaların məbləği təxminən 300 manata, yaşa görə pensiyaların orta məbləği isə 330 manata çatdırılmışdır. Pensiyaların orta aylıq məbləği 13 faizdən çox artmışdır.

Ünvanlı dövlət sosial yardımını mexanizminin də əhatə dairəsi genişləndirilmişdir. 2020-ci ildə 77 min ailənin 322 min üzvünə 216 milyon manat ünvanlı yardım ödənilmişdir. Bir ailəyə düşən sosial yardımın orta aylıq məbləği 240 manat olmuşdur. Şəhid ailələri, həmçinin müharibə əlilləri və onların ailə üzvləri cənab Prezidentin və Birinci vitse-prezidentin daim xüsusi diqqət və qayğısı ilə əhatə olunurlar. Şəhid ailələri və müharibə əlillərinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi məqsədi ilə dövlət başçısı tərəfindən Prezident təqaüdlərinin aylıq məbləğinin artırılması ilə bağlı müvafiq fərmanlar imzalanmışdır. 44 günlük Vətən müharibəsində şəhid olmuş 2881 nəfərin 2695 min ailəsinə, xəsarət almış və əlil olmuş hərbi qulluqçulara bu günə qədər, bütövlükdə, 44 milyon manatdan çox sığorta ödənişləri verilmişdir. Bu istiqamətdə tapşırıqların icrası hökumətin gündəlik nəzarətindədir. Ölkəmizin ərazi bütövlüyünün müdafiəsi ilə əlaqədar yaradılan və şəhid ailələrinin təminatına dəstək fondu, Yaşat Fondu yaradılmışdır.

Hörmətli millət vəkili, 2020-ci ildə institusional sahədə həyata keçirilən islahatlar davam etmişdir. Cənab

Prezidentin qətiyyəti və siyasi iradəsi ilə həyata keçirilən antikorrupsiya tədbirləri ardıcıl şəkildə aparılır və bütün dövlət qurumlarını əhatə etməkdədir. Hökumətə təqdim edilən təkliflərin hər birində antikorrupsiya mexanizmlərinin nəzərdə tutulması, sui-istifadə hallarına yol verilməməsi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları qarşısında müəyyən edilən əsas tələblərdən biridir. Ölkəmizdə dövlət şirkətlərinin vahid prinsiplər əsasında idarə olunması, onların korporativ idarəetmə fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi, o cümlədən həyata keçirdikləri investisiya proqramlarının şəffaflığının və iqtisadi səmərəsinin yüksəldilməsi, maliyyə sağlamlığının və dayanıqlığının təmin edilməsi məqsədi ilə cənab Prezident tərəfindən Azərbaycan Investisiya Holdingi publik hüquqi şəxs yaradılmışdır. Holdingin nizamnaməsi təsdiq edilmiş, Müşahidə Şurası və İdarə Heyəti formalaşmışdır. 22 iri dövlət müəssisəsinin mərhələli şəkildə holding tərəfindən idarə edilməsi planlaşdırılır və bu günə qədər 8 dövlət şirkəti holdingin idarəetməsinə verilmişdir.

Milli iqtisadi inkişafın qarşısında duran strateji çağırışlara adekvat cavab vermək, yeni iqtisadi artım və inkişaf modelinə uğurlu keçidi təmin etmək, postpandemiya dövründə ölkənin milli inkişaf prioritetlərini özündə əks etdirən müvafiq strategiyanın formalaşdırılması məqsədi ilə cənab Prezidentin fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının İqtisadi Şurası yaradılmış və onun tərkibi təsdiq edilmişdir.

İcbari tibbi sığorta sisteminin qurulması istitusal islahatların mühüm istiqamətlərinin birini təşkil edir. Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarına uyğun olaraq, 2020-ci il 1 yanvar tarixindən etibarən icbari tibbi sığortanın ilkin mərhələdə Naxçıvan Muxtar Respublikasında və 23 inzibati ərazi vahidində tətbiqinə başlanılmışdır. Bu proses

ölkənin digər 36 şəhər və rayonunu əhatə etməklə 2021-ci ildə mərhələli olaraq davam etdiriləcəkdir.

Hörmətli millət vəkili, aqrar sektor hesabat ilində də prioritet sahə olaraq diqqət mərkəzində saxlanılmışdır. Ötən il kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalçılara dövlət tərəfindən maliyyə dəstəyi olaraq 402,7 milyon manat vəsait yönəldilmişdir ki, bu da 2019-cu illə müqayisədə 63,3 milyon manat və ya 18,7 faiz çoxdur. 2021-ci ilin yanvarın 1-dən fermerlərə subsidiyaların verilməsi üçün tətbiq edilən yeni mexanizmə uyğun olaraq, kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılara 6 adda yeni subsidiyanın verilməsinə başlanılmışdır. Aqrar sığorta mexanizminin formalaşdırılması məqsədi ilə “Aqrar sığorta haqqında” Qanun və qaydalar qəbul olunmuş və Aqrar Sığorta Fondu təsis edilmişdir. Dövlət başçısının tapşırığına uyğun olaraq, azad edilmiş torpaqların təxminən 100 min hektarında əkin işlərinin aparılması həm ölkəmizin ərzaq təhlükəsizliyinə, həm də bölgənin sosial-iqtisadi inkişafına təkan verəcəkdir.

2020-ci ildə kənd təsərrüfatının suvarma suyuna tələbatının ödənilməsi məqsədi ilə operativ və təxirəsalınmaz tədbirlər görülmüşdür. Belə ki, dövlət başçısının sərəncamı ilə su təsərrüfatının idarə olunmasının təkmilləşdirilməsi və bu sahədə fəaliyyətin əlaqələndirilməsi məqsədi ilə müvafiq komissiya yaradılmış və 2020–2022-ci illəri əhatə edən tədbirlər planının icrasına başlanılmışdır.

Operativ tədbirlərlə yanaşı, Nazirlər Kabinetinin sərəncamı ilə ölkə üzrə ilk dəfə su təsərrüfatı balansını təsdiq edilmişdir. Cari ildə əsas vəzifələrdən biri kimi, işğaldan azad edilmiş torpaqlar da daxil olmaqla ölkədə su ehtiyatlarından səmərəli istifadə məsələlərinə xüsusi diqqət yetiriləcəkdir. Azad edilmiş torpaqlarda ən müasir suvar-

ma sistemləri yaradılacaqdır. Azad edilmiş ərazilərin yaşıl enerji zonasına çevrilməsi ərazilərdə su mənbələrindən istifadə edilərək su elektrik stansiyalarının tikintisinə imkan verəcək və bu məsələlər nəzarətdə saxlanılacaq.

2020-ci ilin yekunlarına həsr olunmuş müşavirədəki nitqində cənab Prezident hökumət qarşısında iqtisadi sahədə duran vəzifələri və prioritetləri dəqiq qeyd etmişdir. 2021-ci il və qarşıdakı dövr ərzində büdcə vəsaitlərindən səmərəli və qənaətli istifadə olunması, izafi xərclərin qarşısının alınması üçün maliyyə intizamının və nəzarətin daha da gücləndirilməsi tapşırığı verilmişdir.

Dövlət satınalmalarının şəffaflığı və səmərəliliyinin təmin edilməsi istiqamətində işlər davam etdiriləcək. Şişirdilmiş qiymətlərlə satınalmaların qarşısı qətiyyətlə alınacaq. Özəl sektorun investisiya layihələrinin maliyyələşdirilməsinə cəlbi və dövlət-özəl tərəfdaşlığın təşviqi davam etdiriləcək. Dövlət investisiya layihələrinin səmərəliliyi yüksəldilməlidir. Nazirlər Kabineti özünün fəaliyyət proqramı kimi qəbul etdiyi cənab Prezidentin bütün tapşırıqlarının vaxtında və keyfiyyətlə icrasını təmin edəcəkdir.

Hörmətli millət vəkili, Azərbaycan 2021–2030-cu illəri əhatə edən, keyfiyyətə yeni bir strateji mərhələyə daxil olur. Cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən iqtisadi strategiya və dərin islahatlar Azərbaycanın iqtisadi qüdrətini daha da artıracaq, müasir həyat standartlarına əsaslanan yüksək sosial rifah cəmiyyətinin formalaşacağına zəmin yaradacaqdır. Hazırda postpandemiya dövrünə ciddi hazırlıq işləri görülməkdədir. Cənab Prezident tərəfindən “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər” barədə sərəncam imzalanmışdır. Hökumətə 2021–2025-ci illərdə sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasının hazırlanması ilə bağlı

müvafiq tapşırıqlar verilmişdir. Artıq hökumət tərəfindən bu istiqamətdə komissiyalar və alt işçi qruplarının yaradılması məsələsi həll olunmuşdur.

Təbii olaraq, ötən illər ərzində milli iqtisadiyyatın inkişafı və dövlətin maliyyə imkanlarının genişlənməsi fonunda hərbi potensialımız və ölkəmizin müdafiə qabiliyyəti də gücləndirilmişdir. Vaxtı ilə alınmış müasir silah, sursat və hərbi texnika Vətən Müharibəsində uğurla sınaqdan çıxmış və özünü doğrultmuşdur. Ali Baş Komandan, cənab Prezident İlham Əliyevin diqqət və qayğısı nəticəsində Silahlı Qüvvələrimizin döyüş hazırlığı və texniki təchizatı hər zaman olduğu kimi, bundan sonra da ən vacib prioritet olaraq qalacaq. Təsadüfi deyil ki, Azərbaycan Ordusunun müharibə dövründə nümayiş etdirdiyi döyüş taktikası və tətbiq etdiyi müasir hərbi texnologiyalar hərbi mərkəz və ekspertlər tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir.

Hörmətli millət vəkili, təəssüf ki, qədim tarixə, nadir maddi və mədəni irsə, özünəməxsus flora və faunaya, zəngin yeraltı və yerüstü sərvətlərə malik olan Qarabağ 30 ilə yaxın düşmən tərəfindən amansız və vəhşicəsinə istismar edilmişdir. Lakin biz işğaldan azad edilmiş yerlərə həyatı qaytaracağıq. Bütün viran qalmış yerləri bərpa edəcəyik. Dövlət başçısının müvafiq göstərişinə əsasən, işğaldan azad olunmuş ərazilərin bərpası ilə bağlı ilkin işlərə artıq başlanılmışdır. Bütün ərazilərin və şəhərlərin bərpası prosesinin vahid konsepsiya əsasında həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur. İşğaldan azad olunmuş ərazilərin bərpası və yenidən qurulması ilə bağlı vəzifələrin icrası üçün 2021-ci ildə dövlət büdcəsindən ilkin olaraq 2,2 milyard manat maliyyə təminatı yaradılmışdır. Təbii ki, bu istiqamətdə atılacaq ən birinci və önəmli addım azad olunmuş ərazilərin minalardan və partlamamış sursatlardan tə-

mizlənməsidir. ANAMA-nın yenidən təşkili bu istiqamətdə işlərin keyfiyyətə yeni səviyyədə aparılması baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Bildiyiniz kimi, mənfur düşmən müharibə zamanı münaqişə zonasından uzaqda yerləşən kənd və şəhərlərimizə də zərbələr endirmişdir. Ötən il noyabrın 6-da cənab Prezident 2020-ci il sentyabrın 27-dən başlayaraq Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycan ərazisinə təcavüzü nəticəsində mülki əhaliyə, dövlət əmlakına, o cümlədən infrastruktur obyektlərinə, habelə sahibkarlıq subyektlərinə dəymiş ziyanın qiymətləndirilməsi və aradan qaldırılması ilə bağlı tədbirlər haqqında sərəncam imzalamışdır. Sərəncama uyğun olaraq və onun icrasını təmin etmək məqsədi ilə yaradılmış dövlət komissiyası tərəfindən zərər çəkmiş evlərin tikintisinin və bərpaasının qısa müddət ərzində başa çatdırılması üçün tədbirlər görülməkdədir.

Bütün iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrinin, kommunikasiyaların bərpa edilməsi regionda davamlı sülhün və inkişafın təmin edilməsi üçün olduqca vacibdir. Bu məqsəd Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan liderlərinin 10 noyabr tarixli bəyanatında təsbit edilmişdir. Azərbaycanı öz ayrılmaz hissəsi olan və uzun illər blokada şəraitində yaşayan Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə birləşdirəcək yol gələcəkdə çoxtərəfli əməkdaşlıq üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu məsələnin koordinasiyalı və operativ həlli məqsədi ilə 3 ölkənin baş nazirləri müavinlərinin rəhbərliyi ilə yaradılmış işçi qruplar artıq əməli fəaliyyətə başlamışlar. Eyni zamanda, bildiyiniz kimi, cənab Prezident İlham Əliyev Cənubi Qafqazda yeni formatda əməkdaşlıq platformasının yaradılması təşəbbüsünü irəli sürmüşdür. Əminik ki, bu platforma regional əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsinə təkan verəcək və bütün bölgə ölkələri üçün faydalı olacaqdır.

Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Bu gün bu yüksək kürsüdən çıxış edərək, sizi və sizin simanızda, hörmətli millət vəkilləri, bütün Azərbaycan xalqını öz adımdan və hökumət adından bir daha əmin etmək istərdim ki, cənab Prezidentin həyata keçirdiyi düşünülmüş, qətiyyətli və uzaqgörən siyasi kursa uyğun olaraq, qarşımızda duran şərəfli və məsuliyyətli vəzifələri vaxtında və uğurla yerinə yetirmək üçün hökumətin hər bir üzvü öz səy və gücünü bundan sonra da əsirgəməyəcək və yüksək əzmlə çalışacaq. Hər birinizə 2021-ci ildə qanunvericilik sahəsində ardıcıl və səmərəli fəaliyyətinizdə uğurlar arzu edirəm. Bu gün xalqımız üçün müqəddəs olan ilin axır çərşənbəsidir. Ona görə çox hörmətli millət vəkilləri, sizləri, sizlərin simanızda ailələrinizi, doğmalarınızı və yaxınlarınızı təbrik edirəm. Diqqətinizə görə sağ olun. *(Alqışlar.)*

Sədrlik edən. Çox sağ olun, hörmətli cənab Baş nazir, hörmətli Əli müəllim. Hörmətli həmkarlar, indi isə təklif edirəm, profil komitələrin sədrələrini dinləyək. Mən İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri hörmətli Tahir Mirkişilini dəvət edirəm. Tahir müəllim, buyurun.

T.Mirkişili, Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri.

Hörmətli xanım Sədr, hörmətli cənab Baş nazir, hörmətli həmkarlar və hökumət üzvləri! Mən də ilk öncə sizi milli bayramımız olan axır çərşənbə və qarşıdan gələn Novruz bayramı münasibəti ilə təbrik edirəm, sizə bayram əhvali-ruhiyyəsi arzu edirəm.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına müvafiq olaraq, ölkəmizdə icra hakimiyyəti Azərbaycan Respublikası Prezidentinə məxsusdur. 2020-ci il, hər şeydən əvvəl, Azərbaycan Respublikasının dövlətçilik və müstəqillik tarixinə möhtərəm Prezident cənab İlham Əliyevin rəhbər-

liyi ilə işğal altında olan ərazilərin azad edilməsi, işğalçı Ermənistan üzərində qazanılan möhtəşəm hərbi, siyasi, iqtisadi qələbə ili kimi həkk olundu. Bu qələbə uzun illər ərzində ardıcıl olaraq böyük işgüzarlıq, peşəkarlıq və ən əsası milli birlik hesabına Azərbaycanın bütün resurslarının bir dəmir yumruq kimi birləşib düşmənlərimizi məğlub etməsi ilə mümkün olmuşdur. Bu qələbə 100 illər ərzində görülən və görülməyə işlərdən daha böyükdür.

Sırf iqtisadi kontekstdən yanaşdıqda, təqdim olunmuş hesabat struktur və məzmun baxımından əhatəli və inklüzivdir, yeni bölümlər əlavə edilmişdir. Hesabatda böyük qayıdış, COVID-19 pandemiyası, dövlət proqramları və keçən hesabatda deputat həmkarlarımla qaldırdığı sorğularla bağlı əhatəli təhlillərin təqdim edilməsi təqdirəlayiq haldır. 2020-ci il üçün iqtisadiyyatımızın əvvəlcədən planlaşdırılmış inkişaf proqnozları yüksək olmuş, 2020-ci ilin birinci rübünün iqtisadi göstəriciləri bu proqnozların reallığa yaxın olduğunu göstərmişdir. Lakin ikinci rübün başlanğıcından etibarən COVID-19 pandemiyasının dünyada, o cümlədən Azərbaycanda geniş yayılması, təbii olaraq, hökumətin hədəflərini dəyişmiş, dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin göstərişi ilə vətəndaşların sağlamlığı əsas meyar kimi seçilmiş, iqtisadi aktivlik planlı şəkildə məhdudlaşdırılmışdır.

Ümumilikdə, 2020-ci il bütün dünyada olduğu kimi, Azərbaycanda da COVID-19 pandemiyası ilə mübarizə şəraitində keçmişdir. Dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın bir-başa rəhbərliyi ilə həyata keçirilən bu tədbirlər epidemiyanın yayılma səviyyəsini kəskin azaltmağa, minimum itkilərlə üzləşməyə səbəb olmaqla yanaşı, iqtisadiyyatımızın da gözlənilən itkilərinin minimuma endirilməsinə sə-

bəb olmuşdur. İl ərzində dünya neft bazarında qiymətlərin kəskin ucuzlaşması iqtisadi böhranın əhatəliyini və kəskinliyini daha da artırmışdır. Böhran dünya əmtəə qiymətlərinin enerji sektorunda 18,3 faiz ucuzlaşması, qeyri-enerji sektorunda 16,1 faiz bahalaşması, dünya ərzaq qiymətlərinin 6,5 faiz yüksəlməsi, neft qiymətlərinin isə 33 faiz düşməsi ilə müşayiət edilmişdir.

Beləliklə, Azərbaycan 2020-ci ildə 3 cəbhədə – pandemiya, qlobal böhran və işğalçı Ermənistanla mübarizə aparmış və bunun üçün resurslarını kifayət qədər səfərbər etmişdir. Koronavirus pandemiyası ilə mübarizə sahəsində təxirəsalınmaz tədbirlərin görülməsi üçün qısa bir müddətdə büdcə vəsaitlərinin səfərbər edilərək maliyyə təminatının yaradılması öz müsbət təsirini göstərmişdir. Pandemiyanın yaratdığı problemlərə baxmayaraq, strateji layihələrin icrası, iqtisadi və sosial, institusional islahatların həyata keçirilməsi, ordu quruculuğu və hərbi potensialın gücləndirilməsi sahəsində hörmətli Baş nazirin də dediyi işlərin görülməsi tərəfimizdən müsbət qiymətləndirilir.

Koronavirus pandemiyasının Azərbaycan iqtisadiyyatına, makroiqtisadi sabitliyə, ölkədə məşğulluq məsələlərinə və sahibkarlıq subyektlərinə mənfi təsirinin azaldılması üçün dövlət başçısının 2020-ci il 19 mart tarixində imzaladığı sərəncamla əhatəli proqramın hökumət tərəfindən icrası bütün subyektlər tərəfindən müsbət qiymətləndirilmişdir. Dəstək proqramı çərçivəsində məşğulluq və sosial rifah tədbirlərinin ölkə əhalisinin, demək olar ki, yarısını əhatə etməsi və orta aylıq əmək haqqının 11,4 faiz artması təqdirəlayiq haldır. Pandemiyaya qarşı iqtisadi tədbirlər paketi çərçivəsində fərdi sahibkarlara, muzzdlu işçilərin əmək haqlarına göstərilən maliyyə dəstəyi, pandemiyanın təsir etdiyi sahələrdə çalışan sahibkarlara əldə etdiyi

mənfəətin 75 faizi miqdarında güzəştlərin tətbiq edilməsi və digər çoxsaylı güzəştlər iqtisadi mühitə müsbət təsir etmişdir. Avropa İttifaqının 2020-ci il biznes mühiti hesabatında ölkəmizdə çalışan Avropa İttifaqı şirkətlərinin 75 faizinin pandemiya dövründəki Azərbaycan iqtisadiyyatına mənfəət təsirlərinin minimallaşdırılması istiqamətində həyata keçirilən tədbirləri dəstəkləməsi müsbət haldır. Eyni zamanda, Dünya Bankının “Doing Business – 2020” hesabatında Azərbaycanın 28-ci yerə yüksəlməsi və ölkəmizin dünyada ən çox 10 islahatçı ölkədən biri kimi elan olunması çox böyük uğurdur.

Çətin bir şəraitdə 2020-ci il üçün dövlət büdcəsi gəlirlərinin, o cümlədən yerli gəlirlərin proqnozdan artıq icra olunması müsbət haldır. Bütün funksional təsnifat üzrə büdcə xərclərinin, ümumilikdə, 3,9 faiz az icra olunmasını, kəmiyyət baxımından qənaət hesab etsək də, bu azalmanın keyfiyyət dəyişikliklərinə gətirib çıxarmadığını ümid edirik. Çünki bəzən kəmiyyət baxımından qənaət ciddi potensial gəlir itkisinə səbəb ola bilər. Amma bununla yanaşı, ümumiyyətlə, həddindən artıq dəyişkən bir il olan 2020-ci ildə dövlət büdcəsinin icrasında dayanıqlığın qorunub saxlanılmasını yüksək qiymətləndiririk. Maliyyə-büdcə sisteminin təkmilləşməsi sahəsində görülən işlər, o cümlədən büdcəyə 37 milyon vəsaitin geri ödənilməsi, nəticə əsaslı büdcə sisteminə keçid, ortamüddətli xərclər çərçivəsində keçidlə bağlı görülən işləri müsbət dəyərləndirməklə yanaşı, bu sahədə daha çox işlərin görülməsinə inanırıq. Ümumiyyətlə, düşünürük ki, maliyyə nəzarətinin gücləndirilməsi, əsassız xərclərin qarşısının alınması, şəffaflığın artırılması, səmərəliliyin yüksəlməsi istiqamətində informasiya texnologiyalarının imkanlarından daha çox istifadə etmək, nəticələrlə deyil,

səbəblərlə mübarizə daha çox səmərə verə bilər. Bu kontekstdə 2020-ci ildə Milli Məclis və hökumət, xüsusi ilə də İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsi və iqtisadi blok nazirlikləri arasında konstruktiv əməkdaşlığı yüksək qiymətləndiririk.

ÜDM-in ola biləcəyindən daha az azalması, növbəti illərdə dayanıqlı iqtisadi artımı təmin edə biləcək sahələrin isə artım tempinə nail olunması, maliyyə sabitliyinin qorunub saxlanması 2020-ci ilin iqtisadi mənzərəsini ölkəmiz üçün ümidverici etmişdir. Yaranan bütün çətinliklərə baxmayaraq, kənd təsərrüfatı və qeyri-neft sənayesində, xüsusi ilə də emal sənayesində artıma nail olunmasını, illik inflyasiyanın həddinin 2,8 faiz təşkil etməsini, manata olan təzyiqlərin dəf edilməsini təqdirəlayiq hesab edirik. Tədiyyə balansının cari əməliyyatlar balansında tarazlığının qorunması müsbət hal olsa da, profisitənin kəskin azalmasını təhlükəli hesab edirik.

Hesabat ilində ölkəmizdə aqrar sığorta sisteminin fəaliyyətə başlamasının bu sahədə uzun illərdir üzləşdiyimiz bir çox problemin həllinə nail olacağına inanırıq. 2020-ci ildə bankları, qeyri-bank kredit təşkilatlarını, kapital və pul bazarlarını, sığorta sistemini əhatə edən maliyyə sabitliyinin qorunması siyasətini uğurlu hesab edirik. Bank sahəsində yaranmış problemlərin daha da dərin təhlil edilməsinə, gələcəkdə belə problemlərin qarşısının alınması üçün qabaqçılıq tədbirlərin görülməsinə, banklarda olan likvid vəsaitlərin iqtisadiyyatın digər sahələrinə daha rahat transmissiyasının təmin edilməsi istiqamətində görülməli tədbirlərin vacibliyinə inanırıq. Qeyri-neft sektoruna yönələn birbaşa investisiyaların qeyri-neft sektorunun ümumdaxili məhsulunun təqribən 1 faizini təşkil etməsi bu sahədə yeni mexanizmlərin tətbiqini şərtləndirməkdədir.

Azərbaycan qazının Avropaya nəqlini, yeni yataqların kəşf edilməsini, neft emalı sənayesinin neftdən alınan məhsullarının çeşidinin və həcmının artmasını, onların ixracının artmasını mühüm irəliləyiş hesab edirik.

Hesabat ilində görülən tədbirlər iqtisadiyyatda şəffaflığı daha da artırmış, iqtisadi subyektlər və dövlət orqanları arasında etimad mühitini daha da gücləndirmişdir. Dövlət şirkətlərində korporativ idarəetmənin qurulması, beləliklə də, səmərəliliyin yüksəlməsi istiqamətində atılan addımları yüksək qiymətləndiririk. Bununla yanaşı, düşünürük ki, publik hüquqi şəxslərin bazardakı fəaliyyətinin tənzimlənməsi ilə bağlı daha yeni yanaşmalara ehtiyac yaranmaqdadır.

İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə bərpa və quruculuq işlərinin dərin təhlillərə və müasir yanaşmalara əsaslanaraq aparılmasını yüksək qiymətləndiririk. İqtisadiyyatımız üçün həm resurs, həm də yeniliklərin tətbiqi baxımından mühüm imkan sayılan bu işlərin ölkəmizin iqtisadi gücünü daha da artıracağına inanırıq.

Hörmətli cənab Baş nazir, təmsil olduğum Sumqayıt şəhər seçicilərinin şəhərdə istilik sisteminin bərpa və inkişafı ilə bağlı müraciətlərini Sizin diqqətinizə çatdırır və bu istiqamətdə mümkün olan diqqəti ayırmağınızı Sizdən xahiş edirik.

Hörmətli həmkarlar, sonda bir daha Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il üçün fəaliyyəti haqqında hesabatı müsbət qiymətləndirirəm. 2021-ci il yeni imkanlar və innovasiyalar ilidir. Nazirlər Kabinetinə bu maraqlı 2021-ci ildə uğurlar arzu edirəm. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim. İndi isə mən sözü Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri hörmətli Sadiq Qurbanova verirəm. Sadiq müəllim, buyurun.

S.Qurbanov, *Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri*.

Çox sağ olun. Dəyərli Sahibə xanım, hörmətli Baş nazir, hökumət üzvləri və hörmətli millət vəkilləri! Biz bu gün hökumətin 2020-ci ildəki fəaliyyəti barədə hesabatını müzakirə edirik. Nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm ki, Nazirlər Kabinetinin parlamentə təqdim etdiyi fəaliyyət hesabatında ölkə həyatının bütün istiqamətlərində baş vermiş dəyişiklik, 2020-ci ildə ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişafı sahəsində əldə etdiyi nailiyyətlər və perspektiv layihələr təhlil edilir.

Bildiyimiz kimi, COVID-19 pandemiyasının bilavasitə təsiri altında dünya iqtisadiyyatında, o cümlədən dünya enerji bazarında neft qiymətlərində qeyri-sabitlik müşahidə olunmuşdur ki, bu da Azərbaycan iqtisadiyyatına öz mənfi təsirini göstərmişdir. Lakin son illər ərzində cənab İlham Əliyevin bilavasitə rəhbərliyi ilə iqtisadiyyatın davamlı inkişafı istiqamətində hərtərəfli islahatlar həyata keçirilmiş, regionların və sahibkarlığın inkişafının təmin edilməsi, biznes mühitinin yaxşılaşdırılması, investisiyalardan səmərəli istifadə olunması, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, qeyri-neft sektorunun stimullaşdırılması hesabına yüksək nəticələr əldə olunmuşdur. Eyni zamanda, struktur islahatları və qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi istiqamətində ciddi dəyişikliklər aparılmışdır.

Baş nazirimizin də qeyd etdiyi kimi, ölkədə həyata keçirilən uğurlu strategiyanın nəticəsidir ki, Dünya Bankının “Doing Business – 2020” hesabatına əsasən dünya iqtisadiyyatında baş vermiş böhranlı 2020-ci ildə Azərbaycan mövqeyini 6 pillə yaxşılaşdıraraq, 34-cü pillədən 28-ci pilləyə yüksəlmiş, növbəti dəfə ən islahatçı 10 ölkə siyahısına daxil olmuşdur. Azərbaycan müasir çağırışlar

və dördüncü sənaye inqilabı çərçivəsində keyfiyyətə yeni strateji mərhələyə qədəm qoymuşdur. Bu mərhələdə də bu günə qədər olduğu kimi, cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın iqtisadi qüdrətini daha da artıracağına, müasir həyat standartlarına əsaslanan yüksək sosial rifah cəmiyyətinin formalaşacağına heç bir şübhə yoxdur.

İstərdim ki, profil komitə olaraq, konkret sahələr üzrə də fikrimi bildirim. Məsələn, gəlin, 2020-ci ildə energetika sahəsində əldə edilmiş bəzi mühüm nəticələrə nəzər salaq. Təbii ki, bunlardan birincisi 2020-ci ilin dekabr ayının 31-də Trans Adriatik Boru Kəməri vasitəsi ilə kommersiya məqsədli Azərbaycan təbii qazının təchizatına başlanmasıdır. Bununla da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin sarsılmaz iradəsi və uzaqgörən siyasətinin nəticəsi olaraq dünyanın ən iri infrastruktur layihələrindən biri olan Cənub Qaz Dəhlizi reallığa çevrilmişdir. Ölkə rəhbəri İlham Əliyevin tapşırığı ilə 2030-cu ilə qədər elektrik enerjisi istehsalında bərpa olunan enerji mənbələrinin payının 30 faizə çatdırılması istiqamətində ötən il əhəmiyyətli addımlar atılmışdır və bununla bağlı işlər yenə də davam etdirilir. Belə ki, artıq Energetika Nazirliyi və “Azərenerji” ASC 240 meqavat gücündə külək enerjisi layihəsinin həyata keçirilməsi üçün müqavilə imzalamışdır. Ümumi dəyəri 300 milyon ABŞ dolları olaraq xarici sərmayə əsaslı bu layihənin həyata keçirilməsi nəticəsində tikiləcək külək elektrik stansiyası ildə təxminən 1 milyard kilovatsaat elektrik enerjisi istehsal edəcək. Hər il 200 milyon kubmetr qaza qənaət olunmasını təmin edəcək. Atmosferə 400 min tondan artıq karbon emissiyasının atılmasının qarşısı alınacaqdır. Yeni iş yerlərinin açılmasına, müasir istehsal və xidmət sahələrinin yaranmasına yol açacaqdır.

Üçüncüsü, qeyd etmək istərdim ki, 230 meqavat gücündə günəş enerjisi layihəsinin icrası üçün yaxın müddətdə müqavilənin imzalanması nəzərdə tutulur ki, bu da davam edən COVID-19 pandemiyası və 44 günlük Vətən müharibəsinə baxmayaraq, investisiya şirkətlərinin cənab Prezidentimizin ölkədə yaratdığı investisiya mühitinə olan etibarının, inamının bariz nümunəsidir və hüquqi mexanizmin formalaşdırılması, enerji keçidinin özəl investisiya hesabına həyata keçirilməsi üçün mühüm amildir. Bu baxımdan elektrik enerjisi istehsalında bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə haqqında və enerji resurslarından səmərəli istifadə və enerji səmərəliliyi haqqında qanun layihələrinin hazırlanması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Məndə olan məlumata əsasən, tezliklə bu qanun layihələri Milli Məclisə təqdim ediləcəkdir. Sözsüz ki, bu qanunların qəbul edilməsi müəyyən edilmiş hədəflərə, o cümlədən Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən təsdiq olunmuş “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər”də bu prioritetlərdən biri kimi müəyyənləşdirilmiş yaşıl enerji məkanının formalaşmasına öz töhfəsini verəcəkdir.

Nəhayət, ötən il ölkəmizdə əhalinin, iqtisadiyyatın enerji təminatının daha da yaxşılaşdırılması istiqamətindəki gördüyü işlər davam etdirilmişdir. Mühüm uğurlar əldə edilmişdir. Məsələn, hazırda ölkə üzrə qazlaşdırılmanın səviyyəsi 96,2 faizə çatdırılmışdır ki, bu da dünya miqyasında ən yüksək göstəricilərdən biri olmuşdur.

Hörmətli deputatlar, hörmətli hökumət üzvləri, hesabatdan görüldüyü kimi, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəhbərliyi altında xalqımızın rifahının yüksəldilməsi istiqamətində ekoloji problemlərin həlli və ətraf mühitin mühafizəsinin təmin olunması istiqamətində həyata keçiri-

lən tədbirlər sürətlə davam etdirilir. Ətraf mühitin mühafizəsi, insanların sağlam, təbii mühitdə yaşaması və təbii sərvətlərdən xalqımızın rifahının yaxşılaşdırılması naminə səmərəli istifadə edilməsi, idarəetmədə çevikliyin, səmərəliliyin təmin edilməsi istiqamətində 2020-ci ildə bir sıra layihələr həyata keçirilmişdir. Ekoloji problemlərin həllinə yönəlmiş məqsədyönlü tədbirlər dediklərimizə əyani misal ola bilər.

Bildiyimiz kimi, keçən il ölkəmizdə su qıtlığı ilə əlaqədar müəyyən problemlər olmuşdur. Ölkə ərazisində su ehtiyatlarından səmərəli istifadənin təmin edilməsi, su təsərrüfatında idarə olunmanın təkmilləşdirilməsi və bu sahədə fəaliyyətin əlaqələndirilməsi üçün müvafiq qabaqlayıcı tədbirlər görülmüş, su anbarları və magistral kanallar üzrə operativ surətdə iş rejimləri hazırlanaraq suyun düzgün paylanması, sudan səmərəli və qənaətlə istifadə olunması təmin edilmişdir. Bu məqsədlə qlobal iqlim dəyişmələri fonunda su ehtiyatlarından səmərəli istifadənin təmin edilməsi istiqamətində yaradılmış dövlət komissiyası çərçivəsində su ehtiyatlarının uçotu və idarəetmədə operativliyin təmin edilməsi məqsədi ilə elektron su təsərrüfatı informasiya sistemi qurulmuşdur. Bununla yanaşı, su portalı da yaradılmışdır.

Tullantıların, o cümlədən polietilen və plastik qablaşdırma materiallarının idarə olunmasında mütərəqqi üsullardan istifadə, istilik effekti yaradan qaz tullantılarının azaldılması, atmosfer havasının mühafizəsi, ekoloji təmiz nəqliyyatdan istifadənin genişləndirilməsi, yaşıllıqların mühafizəsi, tullantı sularının idarə olunması, Xəzər dənizinin çirklənmədən qorunması, təbii sərvətlərin axtarışı, kəşfiyyatı və hasilatı sahəsində ətraf mühitə təsirin azaldılması, su ehtiyatlarının, o cümlədən transsərhəd suların

inteqrasiyasının idarə olunması, istehsal müəssisələrində az tullantılı, ən qabaqcıl ekoloji dost texnologiyalardan istifadənin genişləndirilməsi əsas prioritet istiqamətlər olmuşdur.

Lakin bütün bu sadələşmələrimiz o demək deyil ki, problemlər də mövcud deyildir. Bu sahədə hələ də görüləsi işlər çoxdur və bununla bağlı, yəqin, mən yazılı formada Nazirlər Kabinetinə öz fikirlərimi bildirəcəyəm. Lakin çıxışımın sonunda bu hesabatda bizə təqdim olunan bütün görülən işləri müsbət qiymətləndirirəm və hesab edirəm ki, burada öz əksini tapmış olan həmin müsbət nəticələr 2021-ci il üçün çox ümidverici məqamlar yaradır. Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildəki fəaliyyətini yüksək qiymətləndirərək məqbul hesab edirəm və deputat həmkarlarımı da lehinə səs verməyə çağırıram. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Sadiq müəllim. İndi isə Aqrar siyasət komitəsinin sədri hörmətli Tahir Rzayev. Tahir müəllim, buyurun.

T.Rzayev, *Milli Məclisin Aqrar siyasət komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, hörmətli Sədr. Hörmətli Sədr, hörmətli cənab Baş nazir, hökumət üzvləri, hörmətli deputat həmkarlar. Mən də burada səslənən təbriklərə qoşuluram, bu gün və gələcək bayramlar münasibəti ilə sizin hər birinizi təbrik edirəm, Azərbaycan xalqına xoş günlər arzulayıram.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il hesabatını zəfər ilinin hesabatı adlandırmaq olar. Çünki keçən ilin çətinlikləri, erməni təcavüzkarlarına və pandemiyaya qarşı kəskin mübarizə xalqımıza ağır, həm də uğurlu günlər yaşatdı. Ölkə Prezidenti, Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin düşünülmüş siyasəti, qətiyyəti,

müzəffər ordumuzun qəhrəmanlığı və xalqımızın birliyi sayəsində düşmən məhv edildi, torpaqlarımız işğaldan azad olundu. Pandemiyaya qarşı görülən qabaqlayıcı tədbirlər itkilərimizin sayını xeyli azaltdı. Demək olar ki, hər iki cəbhədə uğurlar əldə edildi. Hörmətli Baş nazirimiz Əli Əsədovun rəhbərliyi altında hökumət üzvləri də qüvvələrini səfərbər etdilər. Orduya genişmiqyaslı dəstək nümayiş etdirildi, xəstəliyə qarşı mübarizə tədbirləri bir an səngimədi, ərzaq qıtlığı yaranmadı, təhlükəsizlik, ictimai asayiş təmin edildi. İnsanlar çıxılmaz vəziyyətə düşmədilər və Prezidentimizi, hörmətli Mehriban xanımı, hökumət üzvlərini, ordumuzu, xeyirxah insanları hər an öz yanlarında hiss etdilər. Unudulmaz tarixi qələbəmizi təmin edən Prezidentimizə, Ali Baş Komandana, şanlı ordumuza, hökumət üzvlərinə, hər bir insana minnətdaram.

Müharibə aparan dövlətlərin düşdüyü vəziyyət, yaşadıkları böhran çoxumuza yaxşı məlumdur. Azərbaycanın apardığı 44 günlük ildirimsürətli müharibədə qarşılaşdığı çətinliklər, gördüyü təsirlər nəinki xalqımızın qələbə əzmini azaltdı, iqtisadiyyatını sarsıtdı, əksinə, insanlarımızı birləşdirdi, qələbə əzmimizi, ruh yüksəkliyimizi artırdı. Hesabatdan göründüyü kimi, ölkəmizdə ciddi çətinliklər, böhran yaşanmadı, əksinə, iqtisadiyyatın müəyyən sahələrində artım müşahidə olundu. Vətəndaşlarımız mənəvi cəhətdən daha da saflaşdılar, ucaldılar. Beynəlxalq maliyyə qurumlarının, reyting agentliklərinin ölkə iqtisadiyyatının inkişafına, uğurlu nəticələrinə verdikləri qiymət buna sübutdur və hər birimizi sevindirir.

Bu, aqrar sahədə də özünü göstərir. Belə ki, ilin çətinlikləri kənd təsərrüfatının inkişafına mane ola bilmədi, ciddi fəsadlar törətmədi, əksinə, əvvəlki illə müqayisədə keçən il kənd təsərrüfatı istehsalında 2 faiz, o cümlədən

heyvandarlıqda 3,1 faiz, bitkiçilikdə 0,8 faiz artım əldə edilmişdi. Kənd əməkçiləri müharibənin və pandemiyanın doğurduğu çətinliklərə baxmayaraq, pambıqçılıqda, üzümçülükdə, taxılçılıqda, çayçılıqda, heyvandarlıqda və digər sahələrdə də yaxşı nəticələr qazandılar.

Nazirlər Kabinetinin hesabatında 2020-ci ildə ölkənin kənd təsərrüfatında əldə edilmiş nəticələrin, görülən tədbirlərin, ölkənin qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün həyata keçirilmiş layihələrin, proqramların, qəbul olunmuş qərar və tapşırıqların aydın mənzərəsi şərh olunmuşdur. Ölkə Prezidentinin tapşırıqları əsasında görülən mühüm tədbirlər, islahatların aparılması, kənd təsərrüfatının inkişafı üçün güzəştli kreditlərin, subsidiyaların ayrılması, aqroservislərin, aqroparkların fəaliyyətinin canlandırılması, yerlərdə sahibkarlara əyani köməkliklərin göstərilməsi, suvarma sistemlərinin təkmilləşdirilməsi, başlıcası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi rəhbərlərinin, mü-təxəssislərin vaxtaşırı yerlərdə olmaları, sahibkarlarla, yerli icra orqanları ilə sıx əlaqə yaratmaları, məsləhətləşmələr aparmaları uğurlarımızı təmin etmişdir. “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər”də digər sahələr kimi aqrar sektor da hərtərəfli inkişafın prioritet istiqamətlərindən biri kimi müəyyənləşdirilir. Sənəddə qarşıdakı 10 il ərzində Azərbaycan kəndinin keyfiyyət etibarını ilə yeni mərhələyə çatdırılması nəzərdə tutulmuşdur. Bu gün Azərbaycanda “ağıllı kənd” və “ağıllı şəhər” qurulması ölkə rəhbərinin təşəbbüsü ilə reallaşır. “Ağıllı kənd” texnologiyalarının tətbiqi həmin ərazilərdə sosial innovasiyaların, kiçik sahibkarlığın inkişafına şərait yaradacaq və Qarabağ regionunun həm də texnoloji innovasiya mərkəzi kimi cəlbediciliyini artıracaqdır.

İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə aqrar sektorun inki-

şafi üçün böyük potensial vardır. Yaxşı haldır ki, həmin torpaqların 7 min hektardan artığında artıq əkin aparılıb və ölkə rəhbərinin tapşırığına əsasən daha 20–25 min hektarda əkin aparılması məsələsi qarşıya qoyulmuşdur. 100 min hektardan artıq sahənin suvarılması nəzərdə tutulur. Perspektivlər uğurludur və çətinlikləri aradan qaldırmaq, kənd təsərrüfatını inkişaf etdirmək üçün imkanlar böyükdür. Sözsüz ki, Prezidentimizin rəhbərliyi sayəsində qarşıya qoyulan vəzifələr yerinə yetiriləcəkdir. Çünki Qarabağ böyük investisiya məkanına çevrilir. Bunun üçün hər bir kəsin təşəbbüskarlığı lazımdır.

Aqrar sahədə əldə olunmuş nəticələrin, əmək uğurları qazanan sahibkarların iş təcrübəsinin, yeni texnologiyaların, maşın və mexanizmlərin faydalılığının təbliğ edilməsi, işıqlandırılması, kənd təsərrüfatı mütəxəssislərinin çıxışlarının, dəyərli fikirlərinin, məsləhətlərinin yayılması aqrar sektorun gələcək inkişafı üçün çox faydalıdır. Bunun üçün Azərbaycan Televiziyasında, İctimai Televiziyada, heç olmasa, ayda bir dəfə kənd təsərrüfatına aid xüsusi verilişlərin, proqramların hazırlanması və yayılması əhəmiyyətli olardı.

Müharibədə əlil olanların və yaralananların çoxu ölkənin ictimai, mədəni, təsərrüfat həyatında fəal iştirak edən, torpağı, vətəni sevən insanlardır. Ancaq onlara əlillik dərəcələrinin verilməsində müəyyən narazılıqlar mövcuddur ki, bu, hər birimizi narahat edir. Müvafiq nazirliklərdən bu məsələnin qaydaya salınmasını xahiş edirəm.

Prezidentimizin bildirdiyi kimi, yeni dövr yeni reallıqlar yaradır. Bu hesabat da reallıqlara əsaslanaraq hazırlanmışdır və dövlətimizin, xalqımızın nailiyyətlərini özündə əks etdirməklə gələcək vəzifələrə, uğurlara çağırış xarakteri daşıyır. Bu çağırışın əsasında vətənin tərəqqisi, insan-

ların xoşbəxtliyi, işğaldan azad edilən ərazilərimizin tez bir zamanda bərpa və vətəndaşlarımızın ata-baba yurdlarına qayıdışı durur. Məhz buna görə də mən bu hesabatı yüksək dəyərləndirir və onun lehinə səs verəcəyəm. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim. İndi isə Səhiyyə komitəsinin sədri hörmətli Əhliman Əmiraslanov. Əhliman müəllim, buyurun.

Ə.Əmiraslanov, Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin sədri.

Çox hörmətli Sahibə xanım, hörmətli Əli müəllim, çox hörmətli hökumət üzvləri və Milli Məclisin deputatları. Bu gün ölkəmizin Baş naziri cənab Əli Əsədovun Milli Məclisə təqdim etdiyi hökumətin illik hesabatı ölkənin bütün fəaliyyət sahələrini əhatə edən genişmiqyaslı hesabat olmaqla, mənə belə gəlir ki, son dərəcə böyük peşəkarlıqla hazırlanmış bir hesabatdır.

Hörmətli həmkarlar, 2020-ci il Azərbaycan dövlətçilik tarixinə böyük qələbə ili kimi qızıl hərflərlə həkk olunacaq. Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə müzəffər Azərbaycan Ordusu böyük qəhrəmanlıq göstərərək, qısa müddət ərzində Azərbaycan torpaqlarını işğaldan azad etdi. Bu gün işğaldan azad olunmuş torpaqlarımızda geniş bərpa və quruculuq işləri həyata keçirilməkdədir.

Hörmətli millət vəkili, ölkəmizdə bütün başqa sahələrdə olduğu kimi, səhiyyə sahəsində də hesabat ili dövründə genişmiqyaslı islahatlar həyata keçirilmişdir, yeni proyektlər planlaşdırılmışdır. Bildiyiniz kimi, 2020-ci il bütün dünyada olduğu kimi, ölkəmizdə də pandemiya ili kimi səciyyələndirilmişdir. Ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev və ölkəmizin Birinci vitse-prezidenti Mehriban

xanım Əliyeva pandemiya ilə əlaqədar olan məsələləri həmişə diqqət mərkəzində saxlamışdılar. Ölkəmizdə yaranmış və Baş nazirin rəhbərliyi ilə fəaliyyət göstərən operativ qərargah pandemiya qarşı mübarizə sahəsində genişmiqyaslı tədbirlər planı hazırlayıb həyata keçirməyə başlamışdır. Məhz bu tədbirlərin görülməsi üçün səhiyyəimizin maddi-texniki bazası möhkəmlənmiş, kadr potensialının gücləndirilməsi sahəsində böyük işlər görülmüşdür. Hesabat ilində ölkəmizdə 48 pandemiya xəstəxanası yaradılmışdır ki, onun da, qeyd olunduğu kimi, 14-ü yeni inşa olunmuş modul tipli xəstəxanalardır. Pandemiya laboratoriyalarının sayı 3-dən 14-ə çatdırılmışdır. Çarpayı fondu 1700-dən 12 minə, intensiv terapiyada çarpayı fondu 155-dən 850-yə qədər çatdırılmışdır. Böyük məmnuniyyətlə qeyd etmək istəyirəm ki, möhtərəm cənab Prezidentimizin diqqət və qayğısı sayəsində hesabat ilində ölkəmizə 4500-dən çox müasir tibbi cihaz və avadanlıq gətirilmişdir. Bunların sırasında süni tənəffüs aparatları, 600 kompüter tomoqrafiya aparatı, 16 ədəd və 10 müasir EKMO cihazları vardır. Bütün bunlar ölkəmizdə pandemiya qarşı genişmiqyaslı tədbirlərin həyata keçirilməsinə imkan yaratmışdır.

Məlumdur ki, ölkəmizdə koronavirusa yoluxanların sayı 240 minə çatmışdır. Əgər biz bu statistik rəqəmləri əhalisinin sayı bizə yaxın və bizim ilə eyni olan ölkələrlə, Belçika, İsveç, Yunanıstan, Çexiya Respublikası, Macarıstan və digərləri ilə müqayisə etsək, görürük ki, ölkəmizdə yoluxma sayı o ölkələrlə müqayisədə 2,5 dəfə azdır. Bu statistika eyni ilə ölüm göstəricilərində də özünü göstərməkdədir. Mənə belə gəlir ki, belə göstəricilərə nail olunması, əsasən, pandemiya qarşı ölkəmizdə aparılan genişmiqyaslı tədbirlərin sayəsində mümkün olmuşdur.

Pandemiyaya qarşı mübarizənin əsas sahələrindən biri də peyvəndlənmədir. Qeyd olunduğu kimi, ölkəmizdə artıq Cənubi Qafqazda yanvarın 1-dən etibarən ilk dəfə olaraq peyvəndlənməyə başlanmışdır. Artıq 460 mindən çox əhali peyvəndlənmişdir. Bu peyvəndlər Çin istehsalı olan inaktiv peyvəndlərdir, digər peyvəndlərin də ölkəmizə gətirilməsi planlaşdırılır. Bütövlükdə, yaxın müddətdə ölkəmizə 4 milyondan artıq peyvəndlərin gətirilməsi nəzərdə tutulur.

Ölkəmizdə səhiyyə sahəsində digər islahatların və layihələrin də həyata keçirilməsinə başlanmışdır. Mən burada xüsusi ilə icbari tibbi sığortanın ölkəmizdə mərhələli həyata keçirilməsi üzərində dayanmaq istəyirəm. Qeyd olunduğu kimi, artıq ölkəmizin bir çox bölgələrində icbari tibbi sığorta tətbiq olunmağa başlayıb və cari ilin aprel ayının 1-dən, bütövlükdə, ölkə üzrə icbari tibbi sığortanın tətbiqi yekunlaşacaqdır. İlk əldə olunan nəticələr ürəkaçandır və əhalinin icbari tibbi sığortadan məmnunluğunun səviyyəsi yüksəkdir. Mənə belə gəlir ki, icbari tibbi sığortanın ölkəmizdə, bütövlükdə, həyata keçirilməsi sayəsində biz əhalimizə göstərilən tibbi yardımın səviyyəsini və keyfiyyətini yüksəldə biləcəyik.

Mən bir məsələni də xüsusi ilə qeyd etmək istəyirəm ki, epidemiyanın, pandemiyanın pik həddi dövründə ölkə səhiyyəsinə son dərəcə böyük təzyiqlər düşdü. Bu təzyiqlərin günbəgün artmasına baxmayaraq, ölkə səhiyyəsi böyük dayanıqlılıq göstərdi. Bir çox, hətta Avropa ölkələrində olduğu kimi, səhiyyəmiz çökmədi və pandemiya ilə mübarizəni davam etdirməyə başladı. Bunun əsas səbəbi ondan ibarətdir ki, vaxtı ilə möhtərəm cənab Prezidentimizin təşəbbüsü, qayğısı ilə ölkəmizdə səhiyyənin möhkəm maddi-texniki bazası və kadr potensialı yaradılmışdı.

Onu da qeyd edim ki, pandemiya ilə mübarizəyə ölkəmizdə 44 mindən çox tibb işçisi cəlb olunmuşdur ki, onların arasında, burada qeyd olunduğu kimi, xarici ölkələrdən dəvət olunmuş mütəxəssislər də var.

Mən son olaraq istərdim, bir daha qeyd eləyəm ki, hökumətimizin illik hesabatını çox yüksək qiymətləndirirəm. Hesabat çox mükəmməl və peşəkarcasına hazırlanmışdır. Mən bu hesabatı yüksək qiymətləndirərək dəstəkləyirəm və deputat həmkarlarımdan da xahiş edirəm ki, hökumətin hesabatını dəstəkləsinlər. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əhliman müəllim.

Hörmətli həmkarlar, indi isə müzakirələrə keçirik. Xahiş edirəm, yazılın. 6 nəfər yuxarıki cərgələrdən yazılıb. Şakir müəllim, sizdə siyahı var. Hələlik 50 nəfər yazılıb. Mən 5 nəfərdən bir yuxarıki cərgələrdən olanlara söz verəcəyəm. Xahiş edirəm, təmin eləyin, 5 nəfərdən bir.

Sevinc Fətəliyeva, buyurun.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Sevinc xanım, bir dəqiqə, üzr istəyirəm. Xeyr, hələlik 10 dəqiqə olacaq. Nizamnaməyə uyğun. Şərt o deyil ki, 10 dəqiqə danışsın. Kim istəyir 5, kim istəyir 4 dəqiqə. Sevinc xanım, üzr istəyirəm, buyurun.

S.Fətəliyeva. Hörmətli xanım Sədr, hökumət nümayəndələri, deputat həmkarlarım, media nümayəndələri! Artıq tarixə qovuşmuş 2020-ci il Azərbaycan üçün böyük uğurlarla yadda qaldı. Pandemiyanın yaratdığı mürəkkəb şəraitə baxmayaraq, ölkə rəhbəri tərəfindən atılan qətiyyətli addımlar nəticəsində iqtisadiyyatdakı çətinliklər minimuma endirildi. Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi altında rəşadətli Azərbaycan Ordusu işğalçı Ermənistanı məğlubiyyətə uğratdı. Bütün bunlar Azərbay-

can dövlətinin gücü, yürüdülnə siyasət, iqtisadi uğurlar, xalq–iqtidar birliyi, hərbi qüdrəti, regionda oynadığı müsbət roldan qaynaqlanır. İndi bizim əsas vəzifəmiz Vətən müharibəsində qazanılan şanlı qələbəni siyasi yolla möhkəmləndirmək, regionda erməni faşizminin baş qaldırılmasına imkan verməmək, işğaldan azad edilmiş ərazilərimizin ən abad guşələrdən birinə çevrilməsi və bu prosesdə fəal iştirak etmək.

Hörmətli həmkarlar, son illər ərzində Prezident İlham Əliyev tərəfindən sistemli şəkildə həyata keçirilən məqsədyönlü və düşünülmüş islahatlar nəticəsində ölkəmizin bütün regionlarında iqtisadiyyatın sürətli inkişafı, insanların yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması, yoxsulluğun aradan qaldırılması, işsizliyin azaldılması, sabitliyin möhkəmləndirilməsinin təmin edilməsi istiqamətində bir çox işlər həyata keçirilmişdir. Çox sevindirici haldır ki, millət vəkili seçildiyim ərazidə də abadlıq–quruculuq işləri geniş miqyas alaraq, uzun müddət əsaslı şəkildə təmir olunmayan yolların yenidən qurulması işləri sistemli şəkildə davam etdirilmişdir. Bu da sakinlərin sosial rifah halına müsbət təsir göstərməklə avtomobillərin hərəkətlərinin təhlükəsizliyinə zəmin yaradaraq, yük və sərnişin daşınması asanlaşdırılmışdır.

Lakin bəzi sahələr vardır ki, onların həlli məsələsi bu gün də narahatlığa zəmin yaradır və vətəndaşların müraciətləri məsələlərin həlli istiqamətində real addımlar atmağa böyük ehtiyac duyulduğunu təsdiq edir. Bakı ətrafındakı qəsəbələrdə bu gün də kanalizasiya sisteminin qurulmaması məsələsi ən çox narahatlıq yaradan sahələrdəndir. Bu məsələ bir balaca yağış yağan kimi özünün acı mənzərəsini yaradır və digər problemlərə yol açır. Zığ qəsəbəsində baş verən sürüşmənin, qırılmaların

və çökmələrin əmələ gəlməsinin digər səbəblərindən biri də məhz bu ərazidə kanalizasiya sisteminin olmamasıdır. Suraxanı rayonunda mövcud kanalizasiya sisteminin yenidən qurulması, Hövsan və Zığ qəsəbəsində, Hövsan bağları, quşçuluq, südçülük, Zığ bağları, Qum adası və digər ərazilərdə, Dədə Qorqud adlandırılan yaşayış sahəsində kanalizasiya şəbəkəsinin qurulması üçün vəsaitin ayrılması vətəndaşların üzləşdiyi bir çox problemlərin aradan qaldırılmasına kömək etmiş olardı. Arzu olunardı ki, qeyd olunan ərazilərdə asfaltlanmanın davam etdirilməsi, insanların yaşayış şəraitinin və rahatlığının təmin edilməsi məqsədi ilə yeni salınmış yaşayış sahələrində infrastrukturun qurulması, mövcud olmayan yerlərdə kanalizasiya və su şəbəkəsinin yaradılması nəzərdən kənar qalması və bu sahəyə də maliyyə vəsaiti ayrılсын.

Digər məsələ yaşayış binalarının istilik təchizatı ilə əlaqədardır. Bəzi yaşayış binaları var ki, onların bina daxili istilik sistemləri sıradan çıxmış, qazanxanaların fəaliyyəti tamami ilə dayandırılmışdır. Hövsan qəsəbəsinin Firuz Bayramov küçəsində 8 binada əhali məhz bu problemin mövcudluğundan əziyyət çəkir. Yaşayış binalarının istilik təchizatının bərpası və qazanxanaların modelləşdirilərək yenidən qurulması üçün büdcədən bu sahəyə də vəsaitin ayrılması vətəndaşlar tərəfindən məmnunluqla qarşılanar.

Azərbaycanda XXI əsrin tələblərinə uyğun təhsilin təşkili də prioritet sırasındadır. Çünki dünyada artan rəqabətə davam gətirə bilmək üçün iqtisadiyyatın uzun müddətli inkişafı müasir və güclü təhsilə arxalanmalıdır. Məhz bu baxımdan deputat seçildiyim ərazidə indiki və gələcək nəsillərin tələbatını dolğun ödəmək məqsədi ilə dövrün tələbinə uyğun bacarıqlar vərdişləri aşılayacaq,

müasir standartlara uyğun peşə təhsili verəcək məktəbin inşa edilməsini məqsədəuyğun hesab edirəm. Ümidvaram ki, sadaladığım problemlərin həlli istiqamətində Nazirlər Kabinetinin müvafiq qurumları tərəfindən əməli tədbirlər görülməyə və əldə olunan nəticə cəmiyyət tərəfindən də müsbət qarşılanacaq. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. İlham Məmmədov. Buyurun, İlham müəllim.

İ.Məmmədov. Çox sağ olun. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli cənab Baş nazir, hörmətli millət vəkilləri, hökumət üzvləri. Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabatı fikir bildirməkdən əvvəl ölkəmizin Prezidenti, Ali Baş Komandanımız cənab İlham Əliyevin 2020-ci ilin son günlərində 44 günlük Vətən müharibəsində əldə olunan zəfər qələbəsindən sonra işğaldan azad olmuş Qubadlı və Zəngilan rayonlarına səfərində dediyi bir fikri yada salmaq istəyirəm. “Azərbaycan tarixdə heç vaxt belə parlaq zəfər əldə etməmişdir. Tarixdə heç vaxt indiki qədər güclü olmamışdır. Bizim gücümüz birliyimizdədir. Biz birlik nümayiş etdirdik, qəhrəmanlıq nümayiş etdirdik və bunun nəticəsində dəmir yumruqla düşmənin başını əzmişik, öz doğma torpaqlarımızı azad etmişik”.

Bu, 2020-ci ilə ölkə rəhbərimizin verdiyi ən yüksək qiymətdir və hesab edirəm ki, bu qiymətin içərisində, ümumilikdə, ölkəmizdə görülən işlərin də qiyməti verilibdir. Baxmayaraq ki, 2020-ci il bəşər tarixinin ən pis illərindən biri kimi yadda qaldı. Həm də 2020-ci il elə ilk günlərindən dünyanı təhdid edən qlobal pandemiya ilə başladı. Dünya iqtisadi əlaqələri kəsildi, iqtisadi aktivlik fəlakət həddinə düşdü. Buna baxmayaraq, ölkə rəhbərinin bilavasitə tapşırığı və rəhbərliyi ilə preventiv və operativ kompleks tədbirlər mexanizmi işə salındı. Dünyanın hansı

sürprizlərlə üzləşmə ehtimalı bilinmədiyi bir vaxtda Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti xanım Mehriban Əliyeva 2020-ci il martın 18-də Azərbaycan xalqına müraciət edərək xalqımızı birlik nümayiş etdirməyə çağırış etdi və qeyd etdi ki, “dünya qlobal çağırışla üz-üzədir”.

Hələ 1 il bundan əvvəl əksəriyyətimiz sadələşməyə güman edirdik ki, pandemiya, bu günə qədər bəlli olmayan və insan həyatına son qoyan təhlükəli xəstəliklər dövrü keçmişdir. İnanırdıq ki, biologiya elminin, tibbin, əczaçılığın və texnologiyaların müasir səviyyəsi, o cümlədən bəşəriyyətin kollektiv intellekt səviyyəsi bizi müəyyən sürprizlərdən sığortalayıb. Reallıq isə fərqli oldu. Bu çağırışdan xalqımızın “biz birlikdə güclüyük” devizi yarandı və bu deviz xalqımızı bu çətin ildə, 2020-ci ildə daha sıx birləşdirərək ölkə rəhbərimizin, dövlətimizin yanında daha sıx birləşməyimizi, zəfər qələbəmizi təmin etdi. Bu qələbənin müəllifi, onun sərkərdəsi məhz Ali Baş Komandanımız cənab İlham Əliyevdir. Bu çətin, məsuliyyətli işi uğurla həyata keçirən, icra edən Azərbaycan hökumətidir. Nazirlər Kabineti bu hesabat dövründə bir gün belə fasilə olmadan, yorulmadan, vətənpərvərlik nümayiş etdirərək çalışdı. Hökumətin icraedici bir qolu olan Nazirlər Kabinetinin belə çevik və səmərəli fəaliyyət göstərməsinin əsas səbəbi, onun fəlsəfəsi məhz 2018-ci ildə Prezident seçkilərindən sonra başlanmış və bugünkü islahatlardan keçirdi. Bugünkü uğurlu inkişafın əsasında səmərəli inkişaf və dövlət idarəçiliyi dayanır. Əlbəttə ki, cənab Prezidentin uzaqgörən siyasətinin nəticəsidir ki, ölkəmiz məhz artıq uzun illərdir ki, bugünkü günün əsas çağırışlarına hazırlaşdır. Reallıq isə budur. Bütün dünyada iqtisadi və təsərrüfat problemlərinin dəyişmə tempi və innovativ yeniliklərin yayılması, onların istehsal

sahəsində tətbiqi misli görünməmiş şəkildə sürətlənibdir. Biz bu sürətə çata bilirikmi? Bəli, 2020-ci ilin hesabatı ilə tanış olanda bir daha gördük ki, məhz innovativ yeniliklər bizim iqtisadi inkişafımızın təməli oldu. Həm də Vətən Müharibəsində Azərbaycan Ordusunun XXI əsrin smart müharibəsini yeni texnologiyalar ilə apara bilmək və qələbə əldə etmək gücünü dünyaya nümayiş etdirdi.

Mən hesabatda qeyd olunan, – burada hörmətli cənab Baş nazir də bu rəqəmləri çox geniş, ətraflı səsləndirdi, buna qayıtmaq istəmirəm, – statistik rəqəmlərlə bildirmək istəyirəm ki, tək elə sosial-iqtisadi paketdə nəzərdə tutulmuş vəzifələrin icrası üçün milyonlarla məlumat emal olunub, araşdırılıb və icra edilib. Xüsusi ilə də aztəminatlı ailələrə çatacaq məbləğin vaxtında və fasiləsiz icra olunması buna bir misal idi. Bu da nəyin hesabına baş tutdu? Müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının, infrastrukturun yaradılması hesabına.

Pandemiya vaxtı karantin tədbirlərinin həyata keçirilməsi üçün insanlara rahat şəraitin yaradılması, o karantin vaxtının ilk günlərində yeni modul tipli xəstəxanaların tikilməsi, – burada hörmətli Əhliman müəllim də qeyd etdi, – 13 modul tipli xəstəxananın, 600-dən yuxarı süni tənəffüs aparatının, 10-dan yuxarı EKMO aparatının və müasir tibbi, texniki, texnologiya avadanlıqlarının alınması, hesab edirəm ki, ölkəmizin gücünün, qüdrətinin bir nümunəsi idi.

Xüsusən qeyd etmək istəyirəm ki, bütün bunlara baxmayaraq, dövlət proqramları çox uğurla icra olundu. Xüsusi ilə də şəkərli diabet xəstələrinin sayının 2,5 dəfə artmasına baxmayaraq, uğurlu dərman təchizatı həyata keçirildi. Tək Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən 150-dən yuxarı xəstə böyrək köçürülməsi üçün müayinədən keçib və

bunun 18-dən yuxarisına böyrək köçürülməsi əməliyyatı icra olunubdur.

Xüsusi ilə qeyd etmək istəyəm ki, dövlətimizin bu pandemiya vaxtı xüsusi nəzarət etdiyi, fikir verdiyi və maliyyə vəsaiti ayırdığı sahələrdən biri də məhz sanitar-epidemioloji xidmətin yaxşılaşdırılmasıdır. Bilirsiniz, pandemiya hələ sona çatmayıbdır və dünyanın bundan sonrakı pandemiyalarla mübarizə proqramı necə olacaq, o bilinmir. Ona görə mən təklif edərdim, təbii, hökumətimizin hesabatında, ümumiyyətlə, biz karantin vaxtı da gördük ki, yüngül, evdə müalicə olunan xəstələrin müalicəsinin təşkili üçün poliklinika, ambulator xidmətinin yüksəldilməsi və buna vəsaitin ayrılması nə qədər vacib olar. Biz bunu qonşu Türkiyədə, Rusiya dövlətində də gördük ki, sanitar-epidemioloji xidmətin təşkili pandemiyanın yüksək səviyyədə idarə olunmasında xidmət göstərdi. Dövlətimiz bundan ötrü 150-dən çox maşın və avadanlıq alıb və bu xidməti yaxşılaşdırmaq üçün təmin edibdir. Mən bunu alqışlayıram. Bu sahənin inkişafına gələcəkdə də fikir verərək, hələ bitməyən bu pandemiyalarla gələcək mübarizənin strategiyası indidən müəyyənləşməlidir.

Hörmətli cənab Baş nazir və Siz də burada xüsusən qeyd etdiniz ki, bilki hesabatda millət vəkillərinin qaldırdığı bir çox məsələlər öz əksini tapıb və həlli, icraya yönəlməsi, həyata keçirilməsi istiqamətində münbit bir şərait yaranıbdır. Ona görə də mən fürsətdən istifadə edərək, təmsil olduğum Yevlax şəhərinin bir çox problemləri haqqında burada məsələ qaldıraraq yazılı verəcəyəm. Ancaq əsas vacib bir məsələ var, onu xüsusi ilə qeyd edərək, bildirmək istəyirəm ki, Kür çayı Yevlax şəhərini iki yerə bölür. Şəhərin həm Mingəçevir, Xaldan, həm də

digər istiqamətə, Şamaxı tərəfə gedən yolu ancaq ötən əsrin əvvəllərində 1930-cu ildə tikilən körpü vasitəsi ilə həyata keçirilir. İnanın ki, bu, çox bərbad, hər an təhlükə ola biləcək bir vəziyyətdədir. Körpünün uzunluğu o qədər də böyük deyil, 100 metrədən bir az artıq olar. Bunun təcili şəkildə təmir olunub və yenidən istismara verilməsi rayon əhalisinin daha rahat şəkildə hərəkətinə imkan yaratmış olar.

Hörmətli millət vəkilləri, hesab edirəm ki, 2020-ci il zəfər qələbəsi ilində Nazirlər Kabinetinin hesabatının özü də, elə bil, zəfər qələbəsi kimi təqdim edilir. Çünki möhtərəm cənab Prezidentimizin qarşıya qoyduğu məsələlərin sürətli, çevik, operativ yerinə yetirilməsində Nazirlər Kabinetinin fəaliyyəti yüksək olmuşdur. Bu fəaliyyəti yüksək qiymətləndirərək və millət vəkillərimizi də bu hesabatla səs verməyə çağıraraq, uğurlar arzu edirəm. Diq-qətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Sağ olun. Azay Quliyev. Buyurun.

A.Quliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli cənab Baş nazir, hörmətli hökumət üzvləri və dəyərli həmkarlarım. Mən də hər şeydən öncə istərdim, bütün həmkarlarımı və hökumət üzvlərini ilaxır çərşənbə və Novruz bayramının gəlişi münasibəti ilə təbrik edirəm, cənab Prezident başda olmaqla bütün hökumət üzvlərinə gələcək fəaliyyətlərində uğurlar diləyim. Mən fürsətdən istifadə edərək, həm də cənab Baş nazirə hökumətin 2020-ci ildəki fəaliyyətinə dair verdiyi ətraflı və məzmunlu hesabatla görə də təşəkkür etmək istəyirəm. Mən də həmkarlarıma qoşularaq böyük qürur hissi ilə qeyd etmək istəyirəm ki, 2020-ci il xalqımızın qan yaddaşında Ali Baş Komandan və möhtərəm cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi və qətiyyəti ilə müzəffər ordumuz tərəfindən torpaqlarımızın düşmən tapdağından azad olunması ili

kimi əbədiləşdi, Azərbaycanın dövlətçilik tarixinə zəfər ili kimi qızıl hərflərlə yazıldı.

Əlbəttə, 2020-ci il həm də pandemiyanın tüğyan etdiyi bir il oldu. Bütün iqtisadi fəaliyyətlərin ciddi şəkildə məhdudlaşmasına baxmayaraq, hesab edirəm, Azərbaycan hökuməti çox uğurlu fəaliyyət göstərdi. Pandemiya ilə mübarizədə Azərbaycanın hörmətli Birinci vitse-prezidenti xanım Mehriban Əliyevanın gördüyü işləri burada xüsusi ilə qeyd etmək vacibdir. Hesab edirəm ki, məhz bütün bu işlərin nəticəsində Azərbaycanda xüsusi ilə sosial proqramların uğurla həyata keçirilməsi təmin olundu. Burada da həmkarlarım tərəfindən qeyd edildiyi kimi, biz bu ili az, minimum itkilərlə başa vurduq. Əlbəttə, indi qarşımızda duran mühüm vəzifələr var. Mən hesab edirəm ki, bu mühüm vəzifələr sırasında ən birincisi işğaldan azad olunmuş ərazilərimizə böyük qayıdış proqramını uğurla həyata keçirməkdir. Bu mərhələdə, əlbəttə, əsas strateji hədəfimiz, vəzifələrimiz bu ərazilərin yenidən qurulması və ölkə iqtisadiyyatına sürətli inteqrasiyasının təmin edilməsindən ibarətdir.

Bildiyimiz kimi, hörmətli cənab Prezident tərəfindən irəli sürülən “ağıllı şəhər”, “ağıllı kənd” və “yaşıl enerji” konsepsiyası əsasında bu ərazilər yenidən qurulacaqdır. Hesab edirəm ki, bu konsepsiya bizə həm də 4-cü sənaye inqilabının yeniliklərini tətbiq etmək üçün əlavə imkan və stimül verəcəkdir. Ümumiyyətlə, dünyanın 4-cü sənaye inqilabının əsas inkişaf trendlərindən olan gen mühəndisliyi, robot avtomobilləri, nanotexnologiya, təmiz enerji mənbələri, Blu sistemləri və bütövlükdə, süni intellektin geniş tətbiqi ilə bağlı texnoloji sıçrayış gözləyir. Biz bu texnoloji dəyişikliyə necə hazırlaşırıq? Bu sahədə mü-təxəssislər hazırlamaq və dünyanın qabaqcıl universitet-

lərində bu ixtisaslar üzrə təhsil alan tələbələrimizi dəstəkləmək üçün nə etməli sualı, hesab edirəm ki, hamımızı düşündürən əsas suallardan və vəzifələrdən biri olmalıdır.

Hörmətli həmkarlar, bildiyimiz kimi, 2007–2015-ci illərdə xarici ölkələrdə təhsil üzrə dövlət proqramı çərçivəsində gənclərimiz dünyanın 30-dan çox ölkəsinin 400 ali təhsil müəssisəsində dövlət hesabına bakalavr təhsili almışlar. Ancaq indi fəaliyyətdə olan təhsil proqramı çərçivəsində yalnız bəzi ixtisaslar üzrə magistr təhsili dövlət tərəfindən dəstəklənir. Ümumiyyətlə, xarici universitetlərdə oxuyan tələbələrimizin bir dövr üçün yalnız bakalavr və ya yalnız magistr təhsilinin dəstəklənməsi təcrübəsinə, hesab edirəm, yenidən baxmaq lazımdır. Burada təhsilin hər iki pilləsi üçün dövlət dəstəyinin olması, hesab edirəm, vacibdir. Yaxşı olardı ki, ən azından süni intellekt və 4-cü sənaye inqilabının trendinə uyğun digər sahələrdə dünyanın top 100 universitetində bakalavr pilləsinə qəbul olunan tələbələrimiz bu gün dövlət tərəfindən dəstəklənsin, onların təhsil xərcləri ödənilsin. Hörmətli cənab Baş nazirdən, o cümlədən təhsil nazirindən xahiş edərdim ki, bu məsələni diqqətdə saxlasın və 2019–2023-cü illər üzrə müvafiq dövlət proqramında ölkəmizin gələcək inkişafı üçün önəm kəsb edən ixtisaslar üzrə bakalavr təhsilinin maliyyələşdirilməsi məqsədi ilə qeyd olunan dəyişikliyə yenidən baxılması imkanlarını nəzərdən keçirsinlər.

Hörmətli həmkarlar, digər bir vacib məsələ elektron idarəetmənin və rəqəmsallaşmanın əhatə dairəsinin genişlənməsi istiqamətində yeni addımların atılması ilə bağlıdır. Bugünkü vəziyyət belədir ki, elektron idarəetmənin tətbiqinə hər qrupun öz yanaşması var. Bəziləri bunu uğurla tətbiq edərək öz fəaliyyətində səmərəliliyi, əlça-

tanlılığı, şəffaflığı və hesabatlılığı təmin edir, neqativ hallara qarşı səmərəli mübarizə aparır və idarəetməni modernləşdirir. Lakin bəzi qurumlar isə ya bu yenilikdən, ümumiyyətlə, istifadə etmirlər, ya da onların etdikləri arzuolunan səviyyədə deyil. Məsələn, rayon icra hakimiyyətləri ilə birlikdə dövlət büdcəsindən maliyyələşən 250-dən çox qurumdan təxminən 50-sində bu və ya digər səviyyədə elektron xidmətlər tətbiq edilməkdədir. Yerdə qalan 200 qurumda idarəetmə tətbiq edilməyib. Elektron və rəqəmsal idarəetməyə keçid artıq müasir dövrün tələbidir və bu prosesi sürətləndirməliyik. Bilirsiniz ki, bununla bağlı cənab Prezidentin müvafiq tapşırıqları vardır. Hesab edirəm ki, hökumət bu istiqamətdə işini daha səmərəli şəkildə qurmaldır. Burada bir məqama da toxunmaq istəyirəm. Bu da ondan ibarətdir ki, bu gün dövlət qurumları tərəfindən göstərilən bütün elektron xidmətlər, yaxşı olardı ki, vahid elektron xidmət portalında birləşdirilsin. Çünki fərqli-fərqli ünvanlarda olanda müəyyən çətinliklər yaranır. Həm də bunun vahid portalda birləşdirilməsi, hesab edirəm ki, onların maliyyələşdirilməsi və saxlanılması xərclərini də optimallaşdırardı.

Hörmətli xanım Sədr, hörmətli hökumət üzvləri. İcazə versəydiniz, fürsətdən istifadə edib, mən seçildiyim 8 sayılı Binəqədi 1-ci seçki dairəsinin seçicilərinin iki xahişini diqqətinizə çatdırardım. Bunlardan birincisi ondan ibarətdir ki, yangın təhlükəsizliyi baxımından istismara yararsız olduğunu əsas gətirərək Bakı şəhər Baş Səhiyyə İdarəsi 2018-ci ilin aprel ayında 6-cı mikrorayonda 26 mindən artıq sakinə xidmət göstərən 27 sayılı şəhər poliklinikasının fəaliyyətini dayandırmışdır. Bununla bağlı seçicilər mənə müraciət ediblər. 26 min əhali bu gün faktiki olaraq tibbi xidmət almaq üçün müvafiq şəraitdən

məhrumdur. Ona görə də mən səhiyyə qurumlarından xahiş edərdim ki, bu məsələni diqqətdə saxlasın və həmin poliklinikanın əvvəlki ünvanda bərpası istiqamətində müvafiq addımlar atınsınlar.

Sonuncu məsələ, mənim təmsil etdiyim dairədə təxminən 15 binanın təbii qaz təchizatında problemlər var. Məsələ burasındadır ki, həmin binalar inşa olunan zaman onların qazla təchiz olunması nəzərdə tutulmamışdır. Onlar elektrik enerjisi ilə təchiz olunublar. Ancaq bu gün elektrik enerjisinin xərcləri təbii qaz üçün nəzərdə tutulan xərclərdən çox olduğuna görə, bizim seçicilər xahiş edirlər ki, həmin binaların qazla təchiz olunması məsələsinə baxılsın. Mən bu haqda müvafiq məktubla hörmətli cənab Baş nazirə müraciət etmişəm. Ümid edirəm ki, cənab Baş nazir bu məsələni diqqətdə saxlayacaq və həmin binaların qazla təchiz olunması imkanlarını nəzərdən keçirərək müvafiq qurumlara aidiyyəti tapşırıqlar verəcəkdir. Hesab edirəm ki, bu, həmin binaların sakinləri üçün də xüsusi bir sosial dəstək anlamında qiymət və əhəmiyyət daşıyır. Düşünürəm ki, bu məsələ öz həllini tapmalıdır.

Əlbəttə, mən də həmkarlarıma qoşularaq hökumətin 2020-ci ildəki fəaliyyətini bir daha uğurlu fəaliyyət hesab edirəm. Ən böyük uğur torpaqlarımızın işğaldan azad olunmasıdır. Ən böyük fədakarlıq pandemiya ilə mübarizədə böyük, necə deyərlər, ciddi addımlar atılmasıdır və pandemiyanın neqativ nəticələrinin minimuma endirilməsidir. Əlbəttə, ən uğurlu fəaliyyət Azərbaycan əhəlisinin sosial rifahının yaxşılaşdırılması istiqamətində qarşıda duran bütün vəzifələri layiqincə icra etməkdir. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Vahid Əhmədov. Buyurun, Vahid müəllim.

V.Əhmədov. Çox sağ olun. Hörmətli Sədr, hörmətli cənab Baş nazir, hörmətli hökumət üzvləri, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli mətbuat. Cənab Baş nazir 2020-ci ilin yekunları ilə əlaqədar burada geniş məlumat verdi. Bizə bu barədə hesabat da təqdim olunub. Mən belə hesab edirəm ki, 2020-ci ildə əsas iki məsələ Azərbaycan üçün çox əhəmiyyətli məsələ olub. Bunlardan biri 44 günlük müharibə dövründə Azərbaycanın dövlət başçısı, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycanın işğalda olmuş ərazilərinin azad edilməsi, mən deyərdim ki, bizim üçün çox böyük tarixi əhəmiyyətə malik olan məsələlərdən biridir.

İkinci ən ciddi məsələ, 2020-ci ildə Baş nazirin də qeyd etdiyi kimi, TANAP, TAP layihəsinin axıra çatdırılması və nəhayət, Azərbaycan qazının Gürcüstan, Türkiyə vasitəsi ilə Avropaya çatdırılmasıdır. Amma 2020-ci il həm də pandemiya ilə əlaqədar yadda qalmışdır. Pandemiyanın vurduğu təsirlər, əlbəttə, Azərbaycan iqtisadiyyatına da öz mənfi təsirini göstərmişdir. Amma bunlara baxmayaraq, Azərbaycan Nazirlər Kabineti yanında yaradılmış operativ qərargah, mən deyərdim ki, çox operativ işləmiş, Azərbaycan əhalisinə bütün məlumatları vermiş və burada qeyd olunduğu kimi, insanların tez bir zamanda xəstəlikdən qurtarması üçün çox ciddi səhiyyə tədbirləri həyata keçirmişdir. Xüsusi ilə modul tipli xəstəxanaların tez bir zamanda Azərbaycana gətirilib quraşdırılması, mən deyərdim ki, Azərbaycanda pandemiyanın müəyyən qədər müsbət nəticələnməsinə gətirib çıxarmışdır.

2020-ci ildə Azərbaycanda, hesabatdan görüldüyü kimi, ümumi daxili məhsul 4,3 faiz azalmışdır. Adambaşına təxminən 5 faiz azalma olaraq, bu, mən deyərdim ki, 7 min 268 manat təşkil etmişdir. Ən çox azalmalar,

əlbəttə ki, turizm sahəsində 60 faizə yaxın olmuş, amma buna baxmayaraq, nə qədər ağır olsa da, kənd təsərrüfatı sahəsində 2 faizə yaxın artım olmuşdur.

2020-ci ildə manatın məzənnəsinin sabitliyi və aparılan düzgün monetar siyasət inflyasiyanın birrəqəmli səviyədə saxlanılmasına yardım etmişdir. Yəni 2,8 faiz inflyasiya olmuşdur. İnflyasiyanın aşağı olması Azərbaycanda 2020-ci ildə istehlak qiymətləri indeksinin də çox yuxarı olmamasına dəlalət etmişdir. Yəni ərzaq məhsulları indeksi 5 faiz, qeyri-ərzaq məhsulları 1,3 faiz, xidmətlər isə haradasa 1 faizə yaxın olmuşdur.

Bununla bərabər, bu sözləri 2021-ci ilin 3 ayı üçün demək qeyri-mümkündür. Düzdür, dizel yanacağıın qiyməti 30 faiz, benzinin 10 faiz artmışdırsa, amma ərzaq bazarında və qeyri-ərzaq bazarında vəziyyət, qiymət artımı, mən belə hesab edirəm, çox dözülməzdir. Qiymətlər günbəgün artır. Baxmayaraq ki, Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyinin Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidməti bununla əlaqədar çox ciddi monitorinqlər həyata keçirir. Amma bu qiymətlər obyektiv qiymətlər deyil, çoxu subyektiv qiymətlərdir. Ona görə də mən hesab edirəm ki, Azərbaycan dövləti xüsusi tədbirlər işləyib hazırlamalıdır. 2021-ci ildə bu cür qiymət artımına imkan vermək olmaz. Yəni bu, davam edərsə, bizim insanlara ayırdığımız müavinətlər, pensiyalar, o cümlədən məvaciblər, əlbəttə, bu qiymət artımı nəticəsində çox ciddi problemlər yarada bilər.

Qiymət artımında ikinci ən ciddi məsələ bazarda azad rəqabətin təmin edilməsidir. Nə qədər desələr də, bazarda inhisarçılıq, monopoliya bu gün var və biz uzun müddətdir bununla əlaqədar məsələni Milli Məclisdə qaldırırıq, Rəqabət Məcəlləsinin qəbul edilməsi. Rəqabət Məcəlləsi

çox ciddi bir qanun layihəsidir. Bu məcəllənin qəbul edilməsi Azərbaycanda həm qiymət siyasətinə, həm də mən belə hesab edirəm ki, ümumiyyətlə, bazarda azad rəqabətin bərpasına yardım edəcək. Ona görə də mən bu məsələləri Azərbaycan hökumətindən xahiş edərdim ki, Rəqabət Məcəlləsinin qəbulunu tezləşdirsinlər. Bu, bizim üçün çox əhəmiyyətli məsələlərdən biridir.

2020-ci ilin 9 ayında xarici ticarət dövriyyəsi 17,2 milyard dollar olmuşdur. İxrac 35 faiz azalıb, idxal isə 9,8 milyard, yəni 8,4 faiz azalmış, 7,4 milyard təşkil etmişdir. Yəni ixracın tərkibində, mən baxıram, neft-qaz məhsullarının ixracı təxminən 90 faizə yaxındır. İxracın və idxalın, xüsusən ixracın stimullaşdırılması üçün çox ciddi tədbirlərin qəbuluna ehtiyac var. Çünki idxalın strukturunda elə məhsullar var ki, onu Azərbaycanda istehsal etmək mümkündür. Fikir verəndə, yəni 7,4 milyard idxalın 1,1 milyardını ərzaq məhsulları təşkil edir. Ona görə də bu məsələ də çox ciddidir. Cənab Prezidentin Azərbaycan hökuməti qarşısında qoyduğu əsas məsələ ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsidir. Ona görə də mən belə hesab edirəm ki, ərzaq məhsullarının istehsalına Azərbaycanda diqqət yetirilməlidir.

Burada qeyd olundu, cənab Baş nazir də qeyd etdi, idarəetmənin təkmilləşdirilməsi ilə əlaqədar. Əlbəttə, Azərbaycanda bu sahədə son illər çox böyük işlər görülür, xüsusi ilə korporativ idarəetmənin tətbiqi Azərbaycanda bir sıra müsbət addımlarla nəticələnmişdir. Yəni xüsusən müşahidə şuralarının yaradılması, nəzarət mexanizminin gücləndirilməsi kimi məsələlər öz müsbət nəticəsini yavaş-yavaş verməkdədir. Korporativ idarəetmənin, mən deyərdim ki, müsbət nəticələrindən biri kimi, Azərbaycanda vergi sisteminin təkmilləşdirilməsini xüsusi qeyd et-

mək istəyirəm. Bir vaxt var idi, biz, ümumiyyətlə, vergi sistemi ilə əlaqədar sahibkarlardan çoxlu şikayətlər alırdıq. Amma Azərbaycan hökumətinə, həm İqtisadiyyat Nazirliyinə çox minnətdarlığımı bildirirəm ki, bu gün vergi ilə əlaqədar Azərbaycanda ciddi problemlər yoxdur, olan problemlər də çox operativ şəkildə öz həllini tapır. Yəni korporativ idarəetmənin əsas prinsipləri son nəticədir. Ona görə də bu nəticələrə nail olmaq üçün digər sahələrdə də buna diqqət yetirmək lazımdır.

Burada cənab Baş nazir tərəfindən qeyd olundu. Hesabatda 3 səhifəlik korrupsiyaya qarşı mübarizə məsələləri öz əksini tapmışdır. Yəni, əslində, respublikada, hesabat baxanda, korrupsiyaya qarşı mübarizədə respublika Baş Prokurorluğu və Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsinin apardığı əsas məsələlər öz həllini tapmış və bir də dərmanla əlaqədar məsələlər barədə geniş izahat verilmişdir. Amma Azərbaycanın iqtisadiyyatı, ümumiyyətlə, yalnız bu sahələrdən ibarət deyil. Bizi çox maraqlandırır Azərbaycanın hüquq mühafizə sistemində islahatların aparılması. Məhkəmə sisteminin tam azad olması və məhkəmə qərarlarının azad qəbul olunması. Ona görə də bu sahədə cənab Prezidentin də müəyyən sərəncamları var. Mən hesab edirəm ki, son vaxtlar cənab Prezidentin çıxışlarında qarşıya qoyduğu tələbləri nəzərə alaraq, məhkəmə-hüquq sistemində müəyyən islahatlara getmək lazımdır, buna çox böyük ehtiyac var.

Burada qeyd olundu, 2020-ci ildə maliyyə sabitliyi təmin olunub. Burada maliyyə orqanlarının rolu həddindən artıq böyükdür. Mən sonda bir məsələyə də toxunmaq istəyirəm. Ümumiyyətlə, işğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpası ilə əlaqədar. Düzdür, biz orada dövlət büdcəsindən 2,2 milyard vəsait ayırmışıq. Bu, çox az vəsaitdir. Amma

oranın bərpası üçün bəlkə də 10 milyardlarca vəsait lazım olacaq. Ona görə də özəl təşkilatlardan istifadə etmək lazımdır.

Ümumiyyətlə, aldığım məlumatlara görə, İqtisadiyyat Nazirliyi artıq bununla əlaqədar xüsusi proqram hazırlayıb. Həmin zonalarda sənaye parklarının yaradılması və xüsusi ilə hərbi sənaye kompleksinin müəyyən hissələrinin həmin hissədə bərpasını mən istərdim. Çünki Ağdam zonası, ümumiyyətlə, tarix boyu sənaye zonası olub və orada, əsasən, emal sənayeləri, hərbi sənaye və digər müəssisələr olub. Ona görə hazırda da o işğaldan azad olunmuş ərazilərdə kifayət qədər hərbi texnika olduğu üçün istər onların təmiri, istərsə də istehsalını bu zonada tətbiq etməyin çox böyük əhəmiyyəti var.

Ümumi götürəndə, mən belə hesab edirəm ki, bütün çətinliklərə baxmayaraq, Azərbaycan Nazirlər Kabineti 2020-ci ildə qarşısına qoyulan əsas məsələlərin öhdəsindən gəlmişdir. Ona görə də mən hökumətin hesabatını məqbul hesab edirəm, hesabatə səs verəcəyəm və millət vəkillərini də səs verməyə çağırıram. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Vahid müəllim. İndi isə Fəzail İbrahimli. Fəzail müəllim, buyurun.

F.İbrahimli. Çox sağ olun, hörmətli Sahibə xanım. Hörmətli Baş nazir, hökumət üzvləri, millət vəkilləri və dəyərli mətbuat nümayəndələri. Hökumətin bizə təqdim etdiyi hesabatla ətraflı tanış olmuşduq, bu gün isə cənab Baş nazirin etdiyi məruzədə hökumətin bir illik fəaliyyəti haqqında bizdə ətraflı və geniş məlumat verildi. Mən məruzə ilə bağlı düşüncələrimi sizinlə bölüşməzdən əvvəl bir haşiyə çıxmaq istərdim.

Tariximizin və taleyimizin ən şərəfli səhifəsi Vətən müharibəsindəki qələbə, bu qələbənin zirvə nöqtəsi isə

Zəfər paradı oldu. Dünya ictimaiyyətinin nəzər-diqqətini özünə cəlb edən bu paradada dövlət başçısı, Ali Baş Komandan, qalib sərkərdə bütün dünyaya bəyan etdi: “Biz qalib gəldik”. Qədim dövlətçilik tarixi olan Azərbaycan dünya dövlətlərinin boy sırasında özünəməxsus yerdə durmalı idi, biz bu gün öz yerimizdəyik. Tarixin bütün keşməkeşlərindən uğurla keçən, əzilən, ancaq üzülməyən, mayeyə dönməyən, öz bütövlüyünü qoruyub saxlayan mənim millətim dünya millətlərinin sırasında ucalıqda dayanmalıdır. Biz bu gün o ucalığı təmin etmişik.

Cənab Prezident öz çıxışında diqqəti ən mühüm cəhətlərdən biri olan düşməne qarşı olan münasibətini ifadə etməkdə gördü. Özünü yazıq, məzlum dünyaya təqdim edən, ancaq beynəlxalq hüquq normalarına sığmayan hərəkətləri ilə göz dağı çəkən erməniləri, məkrli düşmənlərimizi biz tarixin ən böyük cəzasını verməklə cəzalandırdıq. 200 il xristian ağuşuna sığışıb, orada özünə yuva quran, qala tikən, bu qaladan başımıza güllə və qumbara yağdıraraq ən yaxşılarımızı sıradan çıxaran, bizi dünya ictimaiyyətinin gözündən salmağa çalışan, tariximizdə faciələr yaradan dünya erməniçiliyini o yuvadan çıxarıb, o ağuşdan alıb qalib gəlməklə, dünyanı barmağına dolayan, belə demək olarsa, böyük Ermənistan ideologiyasının dəfn etməkdə olduğumuz tabutuna sonuncu mismarı vurduq.

Hörmətli millət vəkilləri, hökumət üzvləri, 30 il Azərbaycan gərgin həyat yaşadı, ancaq bu gün onunla qurtardıq. Hüquqlarımız pozuldu, geri qaytardıq, amma geri qayıtmayan, dünyaya pafosla təqdim olunan demokratiya, insan haqları, beynəlxalq hüquq ayaqlar altında süründü. Qara rəngə boyanmış demokratiya tarixindən qan ilə yazılmış bir kitab ərsəyə gəldi. Gələcək nəsil o kitabı

vərəqləyib Azərbaycana qarşı o münasibəti görəndə hamısı bir ağızdan deyəcək “təfə sizin üzünüzdə”. Demokratiya bayrağı altında mürtəcə ideya yeridən o nimdəş sifətlər, o boz üzlər bu ifadəni özləri özlərinə layiq bildilər. Azərbaycana qarşı yenə də həmin o qara qüvvələr fəaliyyət göstərməkdədir, ancaq Azərbaycan qalibdir. Qalib mühakimə olunmur. Bu gün isə məhz o qalib xalqın, qalib dövlətin qalib hökuməti hesabat verir. Mən təsadüfən qalib hökumət ifadəsini işlətmədim. Bunların halal haqqıdır bu. Bilirik ki, ölkənin iqtisadi qüdrətinin güclənməsinin bütün məsuliyyəti bu hökumətin üzərindədir. Güclü ordu ifadəsini işlədirik. O güclü ordu necə ola bilər, o iqtisadiyyatı təmin edən kimlərdir? Bu hökumətin üzvləri. Ancaq hökumətin fəaliyyətinin tərəfləri var. Burada ancaq iqtisadi tərəflərdən söhbət gedir. Fəaliyyətin var mənəvi-psixoloji tərəfləri, siyasi tərəfləri, iqtisadi tərəfləri. Mən mənəvi-psixoloji və siyasi tərəfləri diqqətə çəkmək üçün bir müqayisə aparmaq istərdim. 2000-ci ildən başlayaraq hökumətin fəaliyyətini iki dövrə bölmək olar. Birinci dövrə, ağır illər, axtarış illəri, kasıblıq, bu, azmış kimi kəndərdən iti caynaqlar uzanır, mənhus baxışlar dirənir. Ulu öndərin neft strategiyasının reallaşması nəticəsində Azərbaycana böyük maliyyə axını başlayır, oyanır Azərbaycan, qüdrətlənir, regionun qüdrətli dövlətinə çevrilir.

Puşkin I Pyotra həsr etdiyi “Tunc atlı” poemasında yazır: “Tozun və palçıqın içərisindən Rusiyanı çıxarıb, dünya dövlətinə çevirdi I Pyotr”. Bu ifadəni eyni ilə Azərbaycanın ünvanına şamil etmək olar. Nəticədə Azərbaycan dünyaya yeni libasda təqdim olunur, Azərbaycan beynəlxalq münasibətlər sistemində söz sahibidir. Bax, belə bir dövrdə Azərbaycan hökumətinin fəaliyyətində qara ləkələr görünməyə başlayır. Nədir o qara ləkə?

Oliqarxlar yaranır, oliqarxların yaranması ilə bütün tərəflərdə fəsadlar başlanır. Siyasi münasibətlərdə, mə-nəvi-psixoloji münasibətlərdə, mədəniyyətdə, təhsildə. Faktlara nəzər salaq. Siyasi münasibətlər, mənimlə burada həmyaşım olan parlament üzvləri fikrimi təsdiqləyər. Həmin oliqarxlar birmənalı şəkildə parlament üzvlərini saymırdılar. Müraciətlərə ya cavab vermir, ya da şöbə müdiri səviyyəsində cavab verirdilər. Parlament–hökumət münasibətlərində, yumşaq desək, ciddi soyuqluq var idi. Təhsil, mədəniyyət sahələrinə diqqət yetirək. Azərbaycan təhsili elə səviyyədə korrupsiyalaşdı, gedib düşdü reanimasiyaya. Bu gün də onun müalicəsi hələ davam edir. Çox böyük miras qalıb bizim bugünkü nazir üçün. Mədəniyyətin dilində və qulağında, eşitməsində problem yaranıb. İki mahnı oxuyub televiziya Azərbaycan xalqının əsəbləri ilə oynayanların bir qrupu xalq artisti adını aldı, Azərbaycan mədəniyyətinə axıra qədər xidmət edənlər kölgədə qaldı. Necə deyirlər, deyir: “Qarğa qırıldıyıb mükafat aldı, biçarə bülbülə söz vermədilər”.

Mənəvi-psixoloji tərəflər. Hərəkəti, davranışı ilə cəmiyyətə göz dağı çəkdi. Hökumətin bütün fəaliyyəti xalqın gözündən düşməyə başladı. Hər kəsdə bir sual yarandı. Bu nə vaxta qədər davam edəcək? Bunun qarşısı nə vaxt alınacaq? Bütün məsələlərdə təmkinli, səbrli, inqilab yolu ilə deyil, islahatlar yolu ilə hərəkət edən dövlət başçısı bu məsələlərin üstünə getdi. Struktur dəyişikliyi, kadr siyasəti. Nəticədə hökumətin bugünkü və əlavə üzvləri, cənab Prezidentin etimadını qazananlar bu gün bu zalda oturub və daha yaxından fəaliyyət göstərirlər. Mən bütün bunları niyə gündəliyə gətirdim? Gəlin, müqayisə edək. Bu gün hökumət üzvlərindən həyat tərzi, davranışı ilə cəmiyyətə göz dağı çəkən var? Birmənalı

şəkildə, heç kim deyə bilməz, var. Hətta var-dövləti başından aşanlar bu cəsarəti etmir. Çəkilib kölgəyə, öz işi ilə məşğuldur. Amma hər şeyin əvvəli və sonu var.

İkinci, siyasi münasibətlər. Bu gün parlament–hökumət münasibətləri çox istiqanlıdır. Burada parlament üzvlərindən kim deyə bilər ki, mənim müraciətimə, təklifimə hökumət laqeyd münasibət göstərir və digər tərəflər. Bütün bu deyilənlər, bu müqayisələr belə bir fikir söyləməyə əsas verir ki, hökumətin fəaliyyəti müsbətdir, onu qəbul etmək olar. Ancaq bu o demək deyil ki, hökumət qüsurlu və nöqsanlardan xalidir. İdeal insan, ideal hökumət yoxdur. Ancaq elə 3 cür qüsurlu var. Hökumətin ümumi fəaliyyətinə kölgə salan qüsurlu bu gün bu hökumətdə o yoxdur. Məhəlli və struktur xarakterli iradlar, qüsurlar bu hökumətdə var, onlar düzəldilməsi mümkün olandır. Bir də təcrübəsizlikdən yaranan qüsurlu. Təcrübəsizlikdən yaranan qüsurlu çox qısa müddətdə aradan götürülə bilər. Mən hörmətli Baş nazirə və hörmətli nazirə müraciət etdim. Baş nazir qısa bir müddətdə cavab verdi, uğurlu cavab. Amma digər bir nazir isə, bizim gənc nazirlərdən, adını çəkmirəm, hörmətim var, söhbəti uzatdı və axırda da qeyri-müəyyən cavab verdi. Bax, bu qüsurları qüsurlu hesab etmək olmaz. Ümumiyyətlə götürəndə, hökumətin fəaliyyəti məqbuldur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Fəzail müəllim. İndi isə mən sözü Əli Hüseynliyə verirəm. Buyurun, Əli müəllim.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun, hörmətli xanım Sədr. Hörmətli cənab Baş nazir, hörmətli hökumət üzvləri və deputat həmkarlar. Mənim, sadəcə, bir qeydim var.

Hörmətli deputat həmkarlar çox maraqlı çıxışlar etdilər və hökumətin hesabatı ilə bağlı bir çox maraqlı təhlillər eşitdik. Hörmətli həmkarım Vahid müəllim də çox maraqlı

çıxışında bir neçə məsələlərə toxundu. Hökumətin fəaliyyəti ilə bağlı çox maraqlı təhlillər idi. Amma qeydim, Vahid müəllim, ondan ibarətdir ki, məhkəmə hakimiyyəti hakimiyyətin müstəqil qoludur. Hökumət burada məhkəmə hakimiyyətinin fəaliyyəti ilə bağlı hesabat vermir və verə də bilməz. Çünki tamamilə ayrı məsələlərdir. Onu da qeyd etmək istəyirəm ki, məhkəmədəki fəaliyyət, məhkəmə-hüquq islahatları ilə bağlı biz tamamilə keyfiyyətcə yeni mərhələyə keçmişik. İndi əgər məlumatlar əldə etmək istəsəniz, Məhkəmə-Hüquq Şurasında bizim həmkarımız da təmsil olunur və o, istənilən deputatı, parlamenti bu fəaliyyətlə bağlı məlumatlandırma bilər.

İkinci qeydim isə korrupsiyaya qarşı mübarizə ilə bağlıdır. Hesab edirəm, hökumət öz hesabatında tamamilə düzgün olaraq korrupsiyaya qarşı mübarizə bəndində çox qısa bir məlumat verib. Çünki ixtisaslaşmış orqan mövcuddur, korrupsiyaya qarşı mübarizə ilə bağlı respublika Prokurorluğu mütəmadi məlumat verir. Amma biz hökumətin hesabatına baxsaq, hökumətin öz hesabatı, demək olar ki, bütün sahələr üzrə preventiv, islahatçı metodlarla korrupsiyaya qarşı mübarizəni özündə ehtiva edir. Məhz buna görə də hesab edirəm ki, hökumətin hesabatında qısa bir məlumat verilib. Çünki hökumətin, bütövlükdə, fəaliyyəti preventiv üsullarla, islahat yolları ilə korrupsiyaya qarşı mübarizədir. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim. Hörmətli həmkarlar, saat 3-ə qədər fasilə elan edilir, sağ olun.

(FASİLƏDƏN SONRA)

Sədrlik edən. Hörmətli həmkarlar, iclasımıza davam edirik. Yuxarı cərgədən Şahin İsmayılov, buyurun.

Ş.İsmayılov. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli Baş nazir, əziz həmkarlar və hökumət nümayəndələri! 2020-ci il Azərbaycan üçün xüsusi bir dövr kimi tarixə düşdü. Dünyada baş verən qlobal pandemiya iqtisadi hərəkətliliyin zəifləməsi, dünya bazarında neftin qiymətinin dəyər itirməsi və ilin sonunda başlayan Vətən Müharibəsi ölkəmiz üçün yeni çağırışlara səbəb olmuşdur. Bu çağırışlar milli iqtisadiyyatı qorumaqdan, pandemiyaya qarşı səmərəli mübarizə aparmaqdan və Vətən Müharibəsində torpaqlarımızın işğaldan azad olunmasında milli birliyi təmin etməkdən və başqa sahələrdən ibarət idi. Düşünürəm ki, Azərbaycan hökuməti qarşılaşdığı bütün bu çağırışların öhdəsindən layiqincə gəldi.

Biz 2020-ci ildə həm də Azərbaycan dövlət institutlarının səmərəli fəaliyyətini gördük. Bu, bir sınaq idi və Azərbaycan dövləti dövlət başçısının rəhbərliyi ilə bu sınaqdan layiqincə çıxdı. Mən xüsusi olaraq, 2020-ci ildə göstərdikləri böyük fədakarlığa görə, pandemiya və Vətən müharibəsi dövründə Azərbaycan həkimlərinə, yenə eyni ilə gecə-gündüz xidmət göstərən Daxili İşlər Nazirliyinin əməkdaşlarına, bundan başqa, büdcə sabitliyinin təmin olunmasında göstərdikləri peşəkarlığa görə İqtisadiyyat Nazirliyi və Gömrük Komitəsinə təşəkkürümü bildirirəm.

2020-ci ildə ölkəmiz üçün ən böyük hadisə, təbii ki, Vətən müharibəsi və torpaqlarımızın azad olunması oldu. Müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi altında şanlı Azərbaycan Ordusu torpaqlarımızı işğaldan azad etdi. Bu, yeni tariximizin ən böyük hadisəsi idi. Düşünürəm ki, qələbəyə gedən yolu müharibəyə qədər və müharibə dövrü olaraq təhlil etməliyik. Hər iki dövr kifayət qədər peşəkar yanaşmanın olduğunu göstərir və gələcəkdə araşdırmalar üçün bu dövrləri xüsusi təhlil etməlidirlər. Mən fürsətdən

istifadə edib, Allahdan bütün şəhidlərimizə rəhmət diləyir və qazilərimizə tezliklə sağlamlılıqlarına qovuşmalarını arzulayıram.

Hörmətli həmkarlar, mən, təbii, başa düşürəm ki, 2020-ci ildə hökumətin fəaliyyətinə münasibət bildirməliyik. Amma Baş nazirin və təhsil nazirinin də burada olmasından istifadə edərək xüsusi bir məsələyə diqqətinizi çəkmək istəyirəm. Vətən Müharibəsi zamanı ən çox şəhid və qazi verən bölgələrimizdən biri də Beyləqan rayonudur. Beyləqanın Kəbirli kəndi isə Azərbaycanda ən çox şəhid verən kənddir. Bu kənddə 17 şəhid və onlarca yaralı vardır. Bu şəhid və yaralıların əksəriyyəti kəndin 1 saylı məktəbinin şagirdləri olmuşlar. Hörmətli Əli müəllim, hazırda o məktəbdə tədris, demək olar ki, mümkün deyil. 600 nəfərdən çox şagirdin hazırda da təhsil aldığı məktəbin yenidən qurulmasına və yaxud əsaslı təmirinə ehtiyac vardır.

Daha bir təklifim isə ondan ibarətdir ki, Azərbaycanda avtomobil parkının yenilənməsinə xüsusi ehtiyac vardır. Xüsusi ilə elektrik enerjisi ilə və alternativ yanacaqla işləyən avtomobillərin ölkə ərazisinə gətirilməsinin stimullaşdırılması böyük əhəmiyyətə malikdir. Çünki bu, birbaşa ekologiya ilə bağlı olan məsələdir. Ona görə kifayət qədər inkişaf etmiş ölkələr bu məsələyə xüsusi fikir verirlər. Düzdür, bu yaxınlarda Dövlət Gömrük Komitəsi bununla bağlı yeni bir proqramın işlənilib hazırlanacağına anonsunu verdi. Mən xüsusi olaraq, yenə də qeyd etmək istəyirəm ki, alternativ yanacaq və elektrik enerjisi ilə işləyən avtomobillərin ölkəyə gətirilməsinin stimullaşdırılması kifayət qədər vacib məsələdir.

Fürsətdən istifadə edib, mən də ilaxır çərşənbə münasibəti ilə hər birinizi təbrik edir və hökumətin

hesabatına səs verəcəyimi bildirirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Şahin müəllim. Məzahir Əfəndiyev. Buyurun, Məzahir müəllim.

M.Əfəndiyev. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli hökumət üzvləri. İlk öncə sizləri təmsil etdiyim 89 sayılı Göyçay-Ağdaş seçki dairəsinin seçiciləri adından qarşıdan gələn Novruz bayramı münasibəti ilə təbrik edir, can sağlığı, şəxsi həyatınızda müvəffəqiyyətlər diləyirəm.

Ötən 2020-ci il xalqımız və dövlətimiz üçün bir sıra vacib hadisələr ilə yadda qalmışdır. Xalqımız Ali Baş Komandanın, böyük sərkərdə İlham Əliyevin rəhbərliyi altında İkinci Qarabağ, Vətən müharibəsində möhtəşəm qələbəni çox böyük coşqu ilə yaşadı, doğma Qarabağımız işğaldan azad olunaraq Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa edildi. Bu qələbə mübariz ordumuzun qəhrəmanlığı ilə yanaşı, həm də son illər dövlət başçısı tərəfindən həyata keçirilən ardıcıl və davamlı islahatların, mükəmməl idarəetmənin fonunda hökumətin daha çevik və kifayət qədər dolğun, məzmunlu fəaliyyətinin nəticəsi idi.

COVID-19, koronavirus pandemiyasının sürətlə yayılması nəticəsində süni iqtisadi böhranın dünyada yayılması Azərbaycandan da yan ötməmişdir. Çətin pandemiya və müharibə şəraitinə baxmayaraq, 2020-ci ildə Azərbaycanda çox az iqtisadi geriləmə oldu. Belə ki, bütün dünya dövlətlərinin iqtisadiyyatı pandemiya ciddi zərər çəkərkən, ötən il ölkəmizin iqtisadiyyatı cəmi 4,5 faiz azalmışdır. Bu da, şübhəsiz ki, həmin çətin pandemiya və müharibə şəraitində təsdiq olunmuş tədbirlər planına uyğun, möhtərəm Prezidentimizin rəhbərliyi ilə hökumətin baş verən hadisələrə vaxtında müdaxiləsi, həmçinin xalqı narahat edən məsələlərə operativ, səmərəli yanaşmanın

nəticəsində mümkün olmuşdur. Eyni zamanda, innovativ yanaşmaların, startapların tətbiqi prosesə yeni nəslin, könüllülərin, gənclərin də həvəslə qoşularaq iştirakını təmin etmişdir.

Görülən işlər çərçivəsində kölgə iqtisadiyyatının da qarşısının alınması istiqamətində mühüm işlər həyata keçirilmişdir. İqtisadiyyatın ağardılması əsas prioritet istiqamətlərdən biri kimi əmək münasibətlərinin qanunvericiliyə uyğun tənzimlənməsi nəticəsində qeyri-formal əmək müqavilələrinin qeydiyyatında da ciddi artım müşahidə olunmuşdur. Qeyd edək ki, təkə pandemiya ilə mübarizə, iqtisadi sabitliyin qorunması məqsədi ilə dövlət büdcəsindən kifayət qədər maliyyə vəsaitinin iqtisadi, sosial yardım paketi kimi ayrılması səmərəli böhran idarəçiliyi modelinin düzgün təşkil edildiyinin əyani sübutudur.

Azərbaycan hökumətinin hesabatında ötən il üçün orta illik inflyasiya göstəricilərinin də aşağı səviyyədə qiymətləndirilməsi dövlət tərəfindən həyata keçirilən monetar siyasətin səmərəliliyindən xəbər verir. Lakin son zamanlar daxili bazarlarda qiymətlərin bahalaşması ilə müşahidə olunan tendensiya hökumətin hazırda diqqətindən kənar qalmamalıdır. Düzdür, hörmətli Baş nazirimiz 2020-ci ildə bahalaşma ilə bağlı, xüsusi ilə bu hallar ilə ciddi mübarizənin Nazirlər Kabinetinin qarşısında vəzifə olaraq qoyulduğu ilə bağlı fikirlərini səsləndirdi. Düşünürəm ki, bu istiqamətdə bu fəaliyyət çox təqdirəlayiq olacaqdır.

Diqqətəlayiq məqamlardan biri kimi, xüsusi vurğulamaq istərdim ki, mövcud postpandemiya vəziyyətində hökumətin postpandemiya dövrünə daha yaxşı uyğunlaşması yeni çağırışlara cavab verən təkmilləşmiş iqtisadi modellərin tətbiqini zəruri edir. Bu baxımdan, yeni yanaşmalar əsasında məhz əraziyə əsaslanmış inkişaf konsepsiyasına

xüsusi diqqət ayrılmasını vacib hesab edirəm. Bu gün dünyanın nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlarının, habelə ixtisaslaşmış BMT strukturlarının da müasir idarəçilik metodu kimi istifadə etmək istədiyi bu konsepsiyanın tətbiqi regionların inkişafında pilot layihə olaraq yeni innovativ və daha səmərəli inkişaf modellərinin tətbiqinə yol açacaqdır. Müasir çağırışlara cavab verən bu konsepsiya, eyni zamanda, iqtisadi dayanıqlılığın, sosial rifahın, gənclərin məşğulluğunun və ən başlıcası isə şəffaf idarəçiliyin təmin olunmasına kömək göstərəcəkdir. Bir daha diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. 5 dəqiqə? Onda mən məsələni səsə qoyuram. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.19 dəq.)
Lehinə	72
Əleyhinə	5
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	77
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, sizdə necədir?

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs vermişlər.

Sədrlik edən. Əleyhinə yoxdur ki?

Ş.Şabanov. Xeyr.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Bizdə əleyhinə 5 nəfərdir. Bu adamlar kimlərdir? Fəzail Ağamalı, Qüdrət Həsənquliyev, Fazil müəllim, Zahid Oruc, Musa Qasımlı.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Xahiş edirəm, bu 5 nəfər təkid edir, onlar 10 dəqiqə danışıya bilərlər, qalan hamı 5 dəqiqə. Oldu. Xahiş edirəm, katiblik nəzərə alsın. Səfa müəllim, yuxarıya xəbər verərsiniz. Rəşad Mahmudov, buyurun.

R.Mahmudov. Çox hörmətli Sədr, hörmətli Baş nazir, dəyərli hökumət üzvləri və dəyərli həmkarlarım. Düşünürəm ki, Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il hesabatını məhz torpaqları azad edilmiş bir xalq olaraq torpaq çərşənbəsində qeyd etməmiz də əlamətdar bir hadisə kimi yaddaşlarda qalacaq. Belə bir söz, deyim var, deyir, dost da, düşmən də dar gündə daha yaxşı tanınar. Mən düşünürəm ki, 2020-ci ilin hesabat dövrünə baxdığımız zaman hər bir Azərbaycan vətəndaşı sosial və həyatda tutduğu mövqeyindən asılı olmadan bir çox şeyi daha dərindən öyrənə bildi. Bunlar nə idi? Bu hesabat ilini müzakirə elədiyimiz ildə bir kərə hər birimiz Azərbaycan qadınının və Azərbaycan anasının nə qədər dəyərli olduğunun şahidi olduq. Düşünürəm ki, hər bir azərbaycanlı öz övladlarının və oğullarının vətən və dövlət uğrunda nələr edə biləcəyini bir daha yaxından hiss və dərk etdi. Eləcə də hər birimiz tərəfindən, mən düşünürəm ki, sırf bu hesabat ilində cənab Ali Baş Komandanın yüksək idarəçiliyi, yüksək intellekti, dünya siyasətinə, necə deyərlər, nümunə ola biləcək münasibəti daha yaxından tanındı. Hər nə qədər müharibə ili tarix boyunca insanların yaddaşında mənfi emosiyalarla qalsa da, eləcə də pandemiya kimi, dünyanın ən çətin tarixini yaşamış olsaq da, bu hesabat ili Azərbaycan xalqının yaddaşında qızıl hərflərlə şərəfli bir il olaraq geridə qalacaq. Bu girişlə diqqəti əsas bir nöqtəyə çəkmək istəyirəm. Dövlətin və hökumətin görmüş olduğu işlərə diqqət elədiyiniz, geriyə baxdığımız zaman, düşünürəm ki, gələcək illərdə nə qədər inkişafımız olsa da, bu keçən

tarixdə yaşadığımız bu gözəl hisləri, başdan sona qədər belə bir şərəfli tarixi Azərbaycan hər zaman şərəflə xatırlayacaq. Mən fürsətdən istifadə edərək, sırf bu dönmə içərisində, bu gün Azərbaycan dövlətçiliyində, hökumətdə təmsil olunan cənab Baş nazir başda olmaqla dövlətin ən çətin məqamlarında, istər pandemiya ilə mübarizədə, istərsə də Azərbaycanın müharibə zamanı göstərmiş olduğu şücaətlərin arxasında koordinasiyalı, sistemli işlə məşğul olub bu gözəl nəticələri almamıza səbəb olan hökumət üzvlərimizə vətəndaş və bir millət vəkili olaraq təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Var olun ki, bu tarixdə geriyə baxdığımız zaman bu əlamətdar, şərəfli bir tarixin içərisində gözəl bir səhifə açdınız.

Belə eksprompt oldu, 5 dəqiqəyə hazırlaşmamışdım, düşünürəm ki, yeni bir çağırış dönməsinə giririk. 2021–2030-cu illərdə cənab Prezidentin dediyi kimi, müasir çağırışlara uyğun bir şəkildə bizlər, sadəcə, keçmişdə qalan uğurlarımıza söykənmədən yeni hədəflərə doğru addımlar atmaq məcburiyyətindəyik. Düşünürəm ki, bugünkü Azərbaycan hökumətində təmsil olunan insanların potensialı və gücü, eləcə də xalqla dövlət arasında olan həmrəylik bu problemlərimizin həlli istiqamətində yeni uğurlar qazanmağımıza səbəb olacaq.

Mən müzakirəyə davam eləmədən əvvəl, bilmirəm, əgər etikdirsə, 10 dəqiqəyə görə hazırlaşmışdım, sadəcə, son dəqiqə oldu, bir təklifim var idi. Əgər onu vermək imkanımız yoxdursa, mən təklifləri fərqli bir şəkildə...

Sədrlik edən. Rəşad müəllim, hələ vaxtınıza var. Söndü. Yazılı surətdə, xahiş edirəm. Fazil Mustafa. Buyurun, Fazil müəllim.

F.Mustafa. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkili, hörmətli Baş Nazir, hörmətli hökumət üzvləri. Bu

gün, həqiqətən də, məsuliyyətli bir sənədin müzakirəsi gedir. Adətən hökumətin hesabatlarına bir müxalifət partiyasının təmsilçisi kimi əksər vaxt mənfi rəy, səs verirəm. Amma bu hökumətin hesabatına əvvəlki illərdən fərqli olaraq müsbət səs verəcəyəm. Ona görə yox ki, hesabat mənim üçün qənaətbəxşdir. Əlbəttə, görülən xeyli müsbət işlər var. Ancaq görülməsi vacib olan işlərin və buraxılan fürsətlərin də sayı kifayət qədər çoxdur. Sadəcə, ona görə müsbət səs verəcəyəm ki, bu iki savaştan birində, yəni Qarabağ savaşında Azərbaycan qələbə sevincini yaşatmış, digərində, pandemiya isə dövlətimizin minimum itkilərlə çıxmasını təmin etmiş bir hökumətin hesabatıdır. Hökumətin hansısa üzvü arzuladığımız kimi işləyə və ya işləməyə bilər. Ölkə Prezidentinin etimadını doğruldub, ya doğrultmaya bilər. Ancaq bütöv bir komanda olaraq, ölkə Prezidentinin və Azərbaycan əsgərinin qazandığı qələbənin, eyni zamanda, Azərbaycan həkiminin və polisinin fədakarlığının arxasında bu hökumətin icra gücü olduğuna görə bu hesabatın özünü də qalib hökumətin hesabatı kimi qəbul etmək olar.

Bununla belə, hesabatda qeyd olunduğu kimi, Azərbaycanın postpandemiya və postmünaqişə dövründə keyfiyyətə yeni olan və 2021–2030-cu illəri əhatə edən strateji mərhələyə daxil olmasını nəzərə alaraq, bu gün hökumətin buraxdığı boşluqlar və nöqsanlar barədə fikirləri də səsləndirməliyik ki, ölkəmiz üçün taleyüklü bir dövrə daha az nöqsanlarla daxil ola bilək.

Bu hesabatda diqqətimi çəkən ən vacib məsələlərdən biri böyük qayıdış və regionların inkişafı bölümü idi. Burada da Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş torpaqlarının bərpası ilə bağlı əsas istiqamətlər vurğulanırdı. Həmin hesabatda göstərilirdi ki, işğaldan azad olunmuş ərazilərin

bərpası və sosial-iqtisadi inkişafının həyata keçirilməsi üzrə konsepsiya sənədinin layihəsi və fəaliyyət planı ilə bağlı təkliflər hazırlanmışdır. Amma düşündürücü bir sual var. Bu təkliflər hazırlanarkən həmin bölgədən olan millət vəkillərinin təklif və təşəbbüsləri, ümumiyyətlə, nəzərə alınbmı? Bu konsepsiya bizim müvafiq komitələrdə müzakirəyə çıxarılacaqmı, təqdim olunacaqmı? Digər tərəfdən, Qarabağın bərpası ümummillə məsələ olduğuna görə qanunvericilik orqanının potensialından istifadə olunmasına gərək duyulacaqmı? Bu, olduqca önəmlidir. Çünki biz indiyə qədər bu ümummillə məsələləri vaxtında hamılıqla müzakirə edə bilmədiyimizə görə çox vaxt ciddi səhvlərə yol vermişik.

Təbii ki, pandemiya Azərbaycan cəmiyyətində iqtisadiyyatı xeyli zəiflədib, əhalinin gəlir səviyyəsini aşağı salıb. Ümumi daxili məhsul 4,3 faiz azalıb, adambaşına düşən ümumi daxili məhsul isə 5 faiz azalıbdır. Haradasa 7,2 min manata qədər aşağı düşübdür. Belə bir vəziyyətdə əhalinin gəlirlərinin azalması, ayda orta hesabla 465 manat gəlir, bu da bugünkü bazar qiymətləri ilə çox aşağı rəqəmlərdən biridir və insanların yaşayış səviyyəsində özünü hiss etdirir. Gözəyarı statistikadan da görüldüyü kimi, bu, hamısı obyektiv səbəbdən, əsasən, irəli gəlir. Amma burada həm də subyektiv amillər var. Çünki son 3 ayda ərzaq məhsullarının, tikinti materiallarının və insan həyatı üçün vacib sayılan digər sahədə olan materialların qiymətləri hədsiz sürətlə artıbdır. Belə bir vəziyyətdə, bildiyiniz kimi, büdcədən də 36 faiz sosial yönlü xərclərin maliyyələşməsinə vəsait yönəlib. Ən çətin vaxtda belə dövlət sosial yönlü xərcləri azaltmayıb, hələ əksinə, onu 24 faiz, 1,8 milyard artırıbdır.

İndiki vaxtda mən hesab edirəm ki, Azərbaycanda əsas istiqamət özəl sektorun dirçəlməsi istiqaməti olmalıdır.

Amma biz bunun əvəzinə, hesabatda da görürük ki, 2021-ci ilin 1 yanvar tarixinə əmək müqavilələrinin sayının azalmadığı, hətta 2020-ci ilin əvvəli ilə müqayisədə 24 faiz və ya 154 min artım olmaqla, 794 min əmək müqaviləsinin qeydə alındığı vurğulanır. Amma reallıq budur ki, özəl sektorda pandemiya görə çox sayda obyektlər, müəssisələr bağlanıb və xeyli insan iş yerlərini itirib. İşsizlikdən sığorta fondunun gəlirləri, bildiyiniz kimi, 151 milyon manat təsdiq olunubdur. Amma 1292 nəfərə işsizlikdən sığorta ödənişi təmin edilib, bu, olduqca kiçik rəqəmdir. Bu da, hesab edirəm ki, hökumətin boşluq sayı ilə biləcək sahələrindən biridir. Bunu, işsizlikdən sığortanın səviyyəsini artırmaq lazımdır, çünki işsiz əhəlinin sayı kifayət qədər artmaqdadır.

Özəlləşmə ilə bağlı məsələdə. Ölkədə özəlləşmədən 2020-ci ildə haradasa 3 milyondan artıq bir gəlir əldə olunubdur. Bu da olduqca aşağı səviyyədə rəqəmdir və bunu da artırmaq hökumətin əsas borclarından biridir.

İxracın və İnvestisiyaların Təşviqi Fondu tərəfindən 200 sahibkara dəstək verilmiş və 12 yerli şirkətin sifarişi ilə xaricdə araşdırmalar aparılıb ki, gələcəkdə xaricə mal çıxaran sahibkarların ixracatlarının stimullaşdırılması gücləndirilsin. Amma bu, kifayət qədər kiçik rəqəmdir. Sahibkarların araşdırma prosesinin nə vaxt başa çatacağı da hələ bəlli deyil.

Azərbaycanda sosial problem çox acınacaqlı vəziyyətdədir. Bildiyiniz kimi, 2020-ci ildə ölkədə 35 min nikah bağlanıbdır. 14 min 600 boşanma halı qeyd alınıb, hər 3 nikahdan biri boşanma ilə nəticələnib. Bu da sosial vəziyyətin ağırlığının əsas göstəricilərindən biridir.

Məktəblərdə təhsilin səviyyəsi obyektiv səbəbə görə aşağı düşüb. Amma buna baxmayaraq, müəyyən dərəcədə

özümüzün də buraxdığımız nöqsanlar var. Mən birini Bakıxanov qəsəbəsi ilə bağlı bir nümunədə demək istəyirəm. Sabunçu rayonunun başqa qəsəbələri ilə bağlı da vəziyyət oxşardır. 50 minlik Zabrat qəsəbəsində bir mədəniyyət evi fəaliyyət göstərmir. Bu gün Mərdəkanda olanlar bilir, orada sovet dövrünün arxitekturası olan gözəl bir Mədəniyyət evi var idi. Biz bəzən bu mədəniyyət evlərinin yıxılması, müəyyən hallara qarşı öz mənfi münasibətimizi bildiririk. Mərkəzdə ən gözəl bir mədəniyyət evi, arxitektura abidəsi söküldü, yerə qoyuldu. 10 ildir hasarlanıbdir. Yerində heç nə də inşa olunmur. Mən hörmətli Baş nazirimizdən xahiş edirəm ki, onun ərazisinin sot-sot satılmasına imkan verilməsin. Orada eyni mədəniyyət evinin tikilməsini təmin edək. Çünki ölkənin Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanımın həssaslığı olmasaydı, mən tam bilirəm ki, çox yerlərdə məmurlar mədəniyyət evlərinin, mədəni abidələrin bu formada axırına çıxardılar. Ona görə də bu məsələdə olduqca həssaslıq lazımdır.

Gənclər evləri ilə bağlı. Gənclər və İdman Nazirliyində 12 gənclər evi fəaliyyətə başlayıbdir. Nazirlər Kabineti 15 gənclər evini də tabeliyə verib. 19-u aktiv fəaliyyət göstərir, 8-i isə fəaliyyətə bundan sonra başlayacaqdır. Gənclər evlərinin də, digər mərkəzlərin də boş qalması dövlətə heç bir fayda vermir. Burada, heç olmasa, musiqi, peşə yönümlü və başqa infrastrukturun qurulmasına köməklik etmək lazımdır. Mədəniyyət Nazirliyi ilə birlikdə bu prosesi gerçəkləşdirmək lazımdır.

Ölkədə 47 olimpiya kompleksi fəaliyyət göstərir. Əksər rayonlara gedin, hamısının qapısı bağlı, infrastruktur bərbad vəziyyətdə və bunlar dövlət büdcəsi vəsaiti hesabına tikilən obyektlərdir. Bunlar heyifdir, büdcəyə bu pulu

sonradan necə yığacağıq, necə bura tətbiq edəcəyik? Bu, çox ağırdır.

Cəfər Cabbarlı adına kinostudiya deyirik, burada hesabatda yazılıb ki, maddi-texniki bazasının yenidən qurulmasına başlanmalıdır. Hansı ölkədə kinostudiyanın ətrafı ancaq restoranlar, barlar, dayanacaqlar olur? Hansı ölkədə Konservatoriyanın ətrafı hamısı restoran, bar olur? Yəni bu, mədəniyyət göstəriciləridir. Ona görə də bunun üzərində düşünmək lazımdır, yəni ölkənin mədəni səviyyəsinin təqdim olunması baxımından olduqca vacibdir.

Digər sahələrdə də, vaxta görə mən toxuna bilmirəm, amma hesab edirəm ki, hökumətin bu sahələrə diqqət yetirməsi vacibdir. Çünki postpandemiya dövründə bu problemlər həllini tapmalıdır. Pilot layihələr iflasa uğrayıb. Bunun çarəsini tapmaq lazımdır. Əksər yerlərdə vətəndaş da, sahibkar da pis vəziyyətdədir. Bunu çözmək lazımdır. Bu kimi məsələlərə görə, hesab edirəm ki, nöqsanların ortadan qaldırılması problemlərin müəyyən dərəcədə azalmasına gətirib çıxara bilər. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Hörmətli həmkarlar, biz 5 dəqiqəyə keçdik ki, çox adam çıxış etsin. Ona görə də mən çox hörmətli həmkarlarımdan, Fəzail müəllim Ağamalı, Qüdrət müəllim Həsənquliyev, Musa müəllim Qasımlı və Zahid Orucdan xahiş edirəm, 10 dəqiqə vaxt vermişəm, ancaq şərt deyil ki, gerek 10 dəqiqə danışasınız. Xahiş edirəm, bir az lakonik, yığcam. Fəzail Ağamalı, buyurun.

F.Ağamalı. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım Sədr, çalışacağam ki, Sizin tövsiyənizi nəzərə alım. Hörmətli cənab Baş nazir, hökumət üzvləri, millət vəkilləri, mətbuat təmsilçiləri. 2020-ci ildə böyük bəlaya çevrilən pandemiyanın yaratdığı çətin duruma baxmayaraq, hökumət ölkə Prezidentinin qarşıya qoyduğu vəzifələrin həyata keçiril-

məsi üçün yüksək peşəkarlıq nümayiş etdirdi. Yaradılan operativ qərargah öz işini nümunəvi qurdu və dünyanın üstün təcrübəsinə söykənərək virusun daha ağır fəsadlar törətməsinin qarşısını ala bildi.

Pandemiyanın yaratdığı iqtisadi məhdudiyyətləri və sosial çətinlikləri minimuma endirmək məqsədi ilə cənab Prezidentin imzaladığı fərmana əsasən sahibkarlara və işini itirmiş aztəminatlı vətəndaşlara yardımlar göstərildi. Obyektiv amillərin yaratdığı çətinliklərə rəğmən, vergi və gömrük sistemində aparılan islahatların davam etdirilməsi və şəffaflığın təmin olunması, sahibkarlığa, kiçik və orta biznesə, kənd təsərrüfatı fermerlərinə yüksək dəstək, təbii sərvətlərimizin qorunmasına və istifadəsinə xüsusi diqqət ayrılması, pandemiyanın kəskin xarakter daşdığı zaman kəsiyində bütün səhiyyə işçilərinin və polisın fədakarlığı ötən ilin səciyyəvi cəhətləri kimi dəyərləndirilməlidir.

2020-ci il ölkəmiz, dövlətimiz və xalqımız üçün olduqca əlamətdar, tariximizin ən şərəfli səhifələrindən biri kimi qürur mənbəyimizə çevrildi. XXI əsrin ən yenilməz və qalib sərkərdəsi statusunu qazanan Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyev yaratdığı modern ordu, yetişdirdiyi vətənpərvər, qəhrəman və igid əsgər və zabitlərimizlə, formalaşdırdığı güclü dövlətlə, cəmiyyətlə və bütün xalqımızla 200 ildən üzü bəri üzərimizə gələn, köləsi olduğu dövlətlərin hərtərəfli köməyi ilə tarixi torpaqlarımızı min bir hiylə və fitnə ilə ələ keçirib saxta, ənənəsi olmayan dövlətini yaradan faşist ruhlu ermənilik üzərində möhtəşəm qələbə qazandı. Millətimizin qan yaddaşında xilas-kar sərkərdə, tarix yazan Prezident, ustad diplomat, mahir siyasətçi, güclü dövlət xadimi kimi əbədiləşdi və bizi qalib millətə, məğlubedilməz dövlətə çevirdi.

2018-ci ildən başlayan və dövlətimizin gücünü, im-

munitetini gücləndirən islahatlar davamlı, sistemli xarakter daşıyan prosesdir. 2018-ci ildən başlayan bu prosesin birinci mərhələsinə Ali Baş Komandan işğal olunmuş torpaqlarımızın azad edilməsi ilə yekun vurdu. Artıq bütövləşən Azərbaycanı daha yüksək inkişaf səviyyəsinə qaldırmaq üçün növbəti mərhələ başlayıb. Bu mərhələni hər bir qurum, hər bir məmur, hər bir vətəndaş, bütövlükdə, hər birimiz ciddi və məsuliyyətli sınaq mərhələsi kimi qiymətləndirməliyik. İşğaldan sonra qarşıda duran ən ümdə vəzifə barbar düşmənin xarabaya çevirdiyi şəhər və kəndlərimizi abadlaşdırmaq, illərdən bəri doğma yurdlarından didərgin düşən soydaşlarımızın böyük qayıdışını reallaşdırmaqdır. Bu yolda artıq ciddi addımlar atılmaqdadır.

Cənab Prezident Birinci vitse-prezident xanım Mehriban Əliyeva və qızları Leyla xanım Əliyeva ilə vaxtaşırı işğaldan azad edilmiş rayonlara gedir, vəziyyətlə yerində tanış olur, ciddi layihələrin təməlini qoyur, düşmən dövlətə, beynəlxalq aləmə və xalqımıza əhəmiyyətli mesajlar verir. Dəqiq hazırlanmış proqrama uyğun olaraq işlər gedir. Torpaqlar minadan təmizlənir, azad olmuş bütün ərazimiz elektrik, qaz, su ilə təmin olunur, qardaş Türkiyənin dünya çaplı şirkətləri zəfər avtomobil yolu çəkir, hava limanı sürətlə tikilir. Son illər ciddi islahatlar nəticəsində ölkə iqtisadiyyatında önəmli rol oynamağa başlayan “Azərbaycan Dəmir Yolları” QSC Azərbaycanın bütün qütblərini azad edilmiş bölgələrlə, eyni zamanda, 30 ilə yaxın vətəndən ayrı düşən Naxçıvanı da Azərbaycanla birləşdirən olduqca vacib bir vəzifəni yerinə yetirir. Bütün bunları etiraf etmək, əlbəttə, sevindiricidir.

Xanım Sədr, təəssüflər olsun ki, uğurlarımıza mane olan məqamlar da mövcuddur. Söhbət ölkədəki bank, pul-kredit sistemindən gedir. Yaxşı ki, Maliyyə Nazirliyi bu

gün kifayət qədər məsuliyyətli, dövlətçiliyimizə sadıq olan peşəkarların əlindədir və onların gərgin əməyi ilə ölkədə maliyyə sabitliyi təmin olunur.

Cənab Prezident də bank sistemindəki narazılığı önə çəkərək deyir: “Bizim iqtisadiyyata ən böyük zərbə vuran bank sektoru olmuşdur. Ona görə də bu sektorun tənzimlənməsi, sağlamlaşdırılması, şəffaflaşması, beynəlxalq standartlara uyğunlaşması istiqamətində ciddi addımlar atılmalıdır”. Əslində, olduqca dəqiq və sərbəst deyilmiş bu fikirlərdən sonra əlavə şərhə ehtiyac yoxdur. Sadəcə olaraq, ən sadə Azərbaycan vətəndaşının belə bildiyi həqiqəti bir daha xatırlatmaq istərdim.

İllərdir Azərbaycan vətəndaşını zəlif günə qoyan, ölkədə ailə institutuna ağır zərbələr vuran, insanlarımızın evlərini, mülklərini əllərindən alan müasir, başa bəla Azərbaycan bank sisteminin yaradıcısı olan Mərkəzi Bankın rəhbəri hələ də bu missiyanı davam etdirməkdədir. Yüksək faizli, cəhiz krediti deyilən istehlak kreditləri ailə quruluşlarının faciəsinə çevrilib. 50–60 min manat kredit götürüb sahibkarlıqla məşğul olmaq istəyən iş adamları kiçik bir uğursuzluğa, kreditin ödənişini gecikdirdiyinə görə əlavə faizlərlə, cərimələrlə yüklənir, fantastik rəqəmə çevrilən kreditin əvəzinə girov qoyduğu 200–250 minlik daşınmaz əmlakı məhkəmələrin vasitəsi ilə müsadirə olunur. Sual olunur, bu cür yanaşma, bu qədər yüksək faiz, bu qədər pula hərislik hansı ölkədə, hansı ölkənin bank sistemində var? İndi biz hər bir manata qənaət edib onu böyük qayıdışa yönəltməliyik. Nə baş verir? Mərkəzi Bankın sədri elan edir ki, Mərkəzi Bankın yeni binasının tikintisi üçün 31 mərtəbəli 430 milyon manatlıq tenderin qalibi müəyyən olunub. Baş bankirə xatırlatmaq istərdim ki, həmin pulla indiki bazar qiyməti ilə yüksək standartlara

cavab verən 1 milyon 720 min kvadratmetr mənzil və yaxud 12 min 300 yaşayış evi, bir neçə məktəb, xəstəxana, uşaq bağçası və digər sosial obyekt tikib istifadəyə vermək olar. Bu cür anormal bank sisteminin ciddi islahatlara, düşünürəm ki, böyük ehtiyacı var. Tam əminəm, nə qədər ki indiki bank yanaşması mövcuddur, nə qədər ki bankların kredit siyasətində fundamental dəyişikliklər aparılmayıb, vətəndaş–bank münasibətləri hazırkı bataqlıqdan çıxmayacaq.

Eyni zamanda, “Banklar haqqında” Qanun yenidən qəbul edilməli, Mərkəzi Bankın şəffaf olmayan maliyyə fəaliyyətinə, ştat cədvəlində, illik smetasındakı müstəqilliyinə son qoyulmalı və bütün bu səlahiyyətlər Milli Məclisə verilməlidir. Dünyanın milyardlarla vəsaiti olan böyük banklarının Azərbaycana gətirilməsi önəmli əhəmiyyət kəsb edir. Təəssüf edirəm ki, illərdir buna ciddi şəkildə maneələr törədilir. Bu praktikanı ölkələrində tətbiq edən Cənubi Koreya, Sinqapur, Yaponiya və Çinin reallığı göz önündədir.

Sonda, nəhayət, Salyan rayonu Xıdırlı kəndinin qazlaşdırılması ilə bağlı məsələni bir daha önə çəkir və bu problemin həllini hörmətli cənab Baş nazirdən xahiş edirəm. Nazirlər Kabinetinin hesabatını yüksək qiymətləndirir və növbəti ildə dəyərli hökumət üzvlərimizə uğurlar diləyirəm. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Qüdrət Həsənzuliyev. Qüdrət müəllim, buyurun.

Q.Həsənzuliyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Hörmətli Baş nazir, hörmətli qonaqlar, həmkarlar, media nümayəndələri. Doğrudan da, 2020-ci il xalqımız üçün ağır il olub, biz pandemiya səbəbindən və Vətən müharibəsinə görə çoxlu əzizlərimizi, yaxınlarımızı itirmişik. Amma

2020-ci il həm də xalqımızın tarixində möhtəşəm bir il kimi qalacaq. O, bizim həm torpaqlarımızın işğaldan azad olunması, həm də millətimizin şərəf və ləyaqətinin özünə qayıtması ili kimi tarixə düşəcək. Buna görə də mən cənab Prezident başda olmaqla hökumətimizi alqışlayıram və onlara fəaliyyətlərində uğurlar arzulayıram. Buna görə də hökumətin fəaliyyətini qənaətbəxş hesab edirəm və müsbət səs verəcəyəm.

Amma bəzi məsələləri də hökumət üzvlərinin diqqətinə çatdırmaq istəyirəm. Bizim xalqımız hökumətimizdən onu gözləyir ki, torpaqlarımızı işğaldan azad etdiyi kimi, eyni zamanda, iqtisadiyyatımızı inhisarçılıqdan, proteksionizmdən, dövlət müdaxiləsindən qoruyacaq və bunların qarşısını alacaq iqtisadi islahatlar həyata keçirsin. Doğrudan da, hazırda Dövlət İnvestisiya Holdingi yaradılıb. Biz bilirik ki, dövlət mülkiyyətindən indiyə qədər çox da səmərəli istifadə olunmayıb. Mən hökumətin hesabatından bir rəqəmi diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm, səhifə 311. “Hesabat ilində dövlət əmlakının qorunub saxlanması və ondan istifadə edilməsi vəziyyəti haqqında xüsusi hesabat formasını təqdim etməli olan 5400 dövlət müəssisəsi və təşkilatından, ümumilikdə, 4900 hesabat təqdim olunmuşdur”. Yəni 500 dövlət müəssisəsi tələb olunan hesabatı təqdim etməyib. Niyə? Yəqin ki, bu barədə hörmətli hökumət üzvləri sonda məlumat verir.

Bundan başqa, dövlət əmlakının özəlləşməsi ilə bağlı da, hesab edirəm ki, ciddi addımlar atılmayıb. Cəmi 41 hərrac təşkil olunub ki, burada da 3 milyon 287 min manatlıq dəyərində dövlət əmlakı, 5 səhmdar cəmiyyətin səhm paketi, 24 kiçik dövlət müəssisəsi, 3 yarımçıq tikili, 2 istifadəsiz qeyri-yaşayış sahəsi və 100 avtomobil özəlləşdirilib. Ümumilikdə isə özəlləşdirilən əmlakın məbləği

61,5 milyon manat olub. Hesab edirəm ki, bu qədər dövlət müəssisələrini saxlamağın heç bir əhəmiyyəti yoxdur. Bu özəlləşdirmə sürətlə həyata keçirilməlidir.

Vaxtı ilə Rusiya dövlətinin qurulması ilə bağlı Norman nəzəriyyəsi var. Ruslar İsveç vikinqlərini dəvət ediblər ki, rus dövlətini qursunlar. Biz vaxtı ilə yol xəritəsi hazırlayanda da xaricdən mütəxəssislər cəlb etmişdik. Hesab edirəm ki, bu, doğru addımdır. Amma bizim, çox şükür, özümüzün güclü dövlətimiz var, amma iqtisadiyyatımızı yenidən qurmaq üçün xaricdən mütəxəssislər, yaxşı inzibatçılar, idarəçilər cəlb etməyə ehtiyac var. Düşünürəm ki, hökumət üzvləri bunu etməlidir. Burada utanılası, çəkiniləsi bir məsələ yoxdur. Yəni bu yolu keçmiş xalqın təcrübəsindən istifadə etmək lazımdır.

Mənim toxunmaq istədiyim mühüm bir məsələ, yəni hörmətli Baş nazirin diqqətini buna cəlb etmək istəyirəm. Ona görə ki, bu, birbaşa onun iradəsindən asılı olan məsələdir. Cənab Prezidentin də tapşırıqları olub, əvvəla, biz bilirik ki, kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaqlarda çoxlu fərdi evlər tikilib və onların sənədləri bu günə qədər verilməyib. Bununla bağlı Prezidentin sərəncamı, konkret tapşırıqları da var. Amma 2008-ci ildən bu günə qədər hələ də bu məsələ öz həllini tapmayıb və hər il müxtəlif səbəblərlə geri atılır.

Bundan başqa, hesabatda səhifə 314-də biz görürük ki, torpaq sahələrinin kateqoriyasının dəyişdirilməsi üçün 199 müraciətə baxılmış, cəmi 14 müraciət müsbət qiymətləndirilmiş, digərlərinə mənfi cavab verilmişdir. Mən özüm kənd yerində böyümüşəm, uşaqlığım orada keçib. Mən görürdüm, bizim kəndin ətrafındakı üzüm bağlarını pozub gənc ailələrə torpaq sahəsi verirdilər ki, onlar özləri üçün orada fərdi yaşayış evləri tiksinlər. İndi bizdə Bakı kənd-

lərinin ətrafındakı torpaq sahələri kənd təsərrüfatı təyinatlıdır. Amma əhalinin sayı artır, yeni ailələr yaranır, yeni istehsal, emal müəssisələri yaratmaq üçün torpaq sahələrinə ehtiyac var, ictimai iaşə obyektləri tikilməlidir, buna da ehtiyac var, fərdi evlər tikilməlidir, buna da ehtiyac var. Amma hökumətimiz bu məsələdə, torpaqların təyinatının dəyişdirilməsində, çox təəssüf ki, çox neqativ bir mövqə sərgiləyir. Bu da ümumi işlərə xeyli dərəcədə ziyan vurur. Hesab edirəm ki, hökumət bu siyasətinə mütləq yenidən baxmalıdır.

Mən, eyni zamanda, əhalinin sosial müdafiəsi ilə bağlı bir məsələyə toxunmaq istəyirəm. Burada söhbət ondan gedir ki, dünyanın hər yerində, adətən, bu sahəyə cavabdeh olan nazirlik, vəzifəli şəxslər çalışırlar, büdcədən bu istiqamətdə daha çox vəsait ayrılısın. Amma bizdə müvafiq nazirlik həmişə xüsusi bir fəxarətlə qeyd edir ki, onlar daha az vəsait xərcləyiblər. Biz büdcədən vəsait ayırmışıqsa, o vəsait imkansız insanlara xərclənməlidir. Əgər lazımdırsa, mütləq Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarları var, yəni yardımçı təsərrüfatdan gəlirlərin hesablanması qaydası haqqında, ümumi gəlirlərin hesablanması barədə, ayrı-ayrılıqda Nazirlər Kabinetinin iki qərarı var. Qərarları dəyişmək lazımdır. Tutaq ki, həmin qərarla hətta toyuqların yumurtaları da sayılırsa, bina soyuq oldu, yaxşı qidalanmadı, toyuq az yumurtladı. Yəni elə məsələlər var, onları oradan çıxarmaq olar ki, insanlar normal ünvanlı sosial yardım ala bilsinlər. Yaxud hökumət çox çevik olmalıdır, yəni Baş nazirə müraciət olunmalıdır. Parlament qarşısında məsələ qaldırıla bilər ki, ehtiyac meyarının həcmi qaldırılsın. Amma mən puldan istifadə olunmasını düzgün saymıram və burada da qürurverici heç nə yoxdur. Çox təəssüf ki, bəzən biz bunun şahidi oluruq.

Başqa bir toxunacağım məsələ, bu, dövlətin informasiya təhlükəsizliyi ilə bağlı məsələdir. 44 günlük savaşda biz gördük ki, doğrudan da, ölkə Prezidenti dünyanın onlarca aparıcı televiziya qarşısında çıxış etdi və biz çalışdıq, bu informasiya blokadasını yaraq və əsl həqiqətdə nə baş verdiyini dünya ictimaiyyətinə çatdıraq.

Bizim bu qədər televiziya var, o cümlədən də Azərbaycan Televiziyasında da yaxşı bir kollektiv formalaşmış və bu kollektiv də bu işin öhdəsindən gələ bilər. Ona görə də mən təklif edirəm ki, bizim ən azından MDB məkanında, özü də 24 saat ərzində yayımlanacaq rus dilində bir televiziya ehtiyacımız var. Biz bu coğrafiyada yaşayırıq və bizim böyük qonşumuz var, türk respublikaları var ki, ümumi ünsiyyət dili rus dilidir. İkincisi isə dünya miqyasında yenə də 24 saat yayımlanacaq bizim ingilis dilli bir kanala ehtiyacımız var. Düşünürəm ki, hökumət bu iki məsələnin üzərində də ciddi şəkildə düşünməlidir və biz bu məsələləri həll etməyə çalışmalıyıq.

Mən sonda bir də onu qeyd etmək istəyirəm ki, doğrudan da, dövlət həm də bu proteksionizmə son qoymalıdır. Mən bir nümunə gətirmək istəyirəm. Bizdə adicə, bax, bu sərnişindəşimə ilə həm dövlət məşğul olur, həm də özəl şirkətlər məşğul olur. Amma tutaq ki, Bakı Nəqliyyat Agentliyi üçün biz dövlət büdcəsindən avtobuslar alırıq. Amma sərnişindəşimada qiymətlər təqribən eynidir. Bu, himayəçilik deyil, bunun adı nədir? Mən bunu, sadəcə, bir nümunə kimi göstərirəm ki, digər sahələrdə də o iri dövlət şirkətləri təcili olaraq bir neçə yerə bölünməlidir və onlar özəlləşdirilməlidir.

Sonda onu da çox alqışlayıram, burada hökumətin hesabında qeyd olunub ki, dövlət əmlakının idarəyə verilməsi ilə bağlı qanun layihəsi hazırlanır və mən çox səbirsiz-

liklə, tezliklə onun Milli Məclisə daxil olunacağını gözləyirəm. O cümlədən hörmətli Vahid müəllim də qeyd etdi, Rəqabət Məcəlləsinin də qəbul olunmasına çox böyük ehtiyac var. Mən hökumətə uğurlar arzulayıram və hesabata müsbət səs verəcəyəm. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Qüdrət müəllim. Hörmətli həmkarlar, xatırladım ki, o 5 nəfərdən 3-ü siyasi partiyaların liderləridir. Ona görə mən imkan verdim ki, onlar öz fikirlərini bildirsinlər. İndi isə yuxarı cərgədən Kamal Cəfərov. Kamal müəllim, 5 dəqiqə, buyurun.

K.Cəfərov. Çox sağ olun, hörmətli xanım Sədr. Hörmətli Baş nazir, hökumət üzvləri və Milli Məclisin deputatları. Bildiyiniz kimi, Sabirabad rayonu respublikamızın ən iri kənd təsərrüfatı rayonlarından biridir. Əhalinin su ilə təminatının yaxşılaşdırılması və payızlıq əkinlərin suvarılması üçün rayona ayrılmış enerji limitinə yenidən baxılması zəruridir. Kürkəndi nasos stansiyasında su nasoslarının slayd tipli aqreqatlarla əvəz olunmasına, stasionar qaydada işləyən 40 nasos stansiyasının Kür çayında üzən pantonlar üzərində quraşdırılmasına, 57 nasos stansiyasının və qrunut sularının ərazidən kənarlaşdırılması üçün 4 stasionar nasos stansiyasının əhali xəttindən ayrılaraq, birbaşa elektrik enerjisi xəttinə qoşulmasına zəruri ehtiyac var.

Sabirabad rayonunda 85 təhsil müəssisəsindən 64-nün yenidən qurulmasına ehtiyac var. Azərbaycan hökumətindən xahiş edirəm ki, Sabirabad şəhərində yerləşən və qəzalılı vəziyyətdə olan 7 sayılı və Qəzli kənd orta məktəbinin yenidən tikilməsi məsələsinə baxsın və növbəti investisiya proqramları çərçivəsində nəzərə alınsın.

Sabirabad rayonu Kovlar kəndinin 270 nəfər sakininin imzası ilə daxil olan kollektiv müraciətdə Kovlar kəndinin rayon mərkəzindən xeyli uzaqda olduğunu nəzərə alaraq,

uşaq bağıçasının tikintisi xahiş edilir. Bu barədə 2020-ci il 24 iyul tarixində hörmətli Baş nazirə deputat sorğusu göndərmişəm və xahiş edirəm ki, 2021-ci və 2022-ci illər ərzində nəzərə alınsın.

Sabirabadda aqrar universitetinin və ya aqrar kollecin yaradılmasına zərurət var. Bu, rayonda təhsilin səviyyəsinin artmasına dəstək ola bilər. Sabirabad respublikada təhsil səviyyəsinə görə ən aşağı nəticə göstərən rayondur. Bunun bəzi hallarda səbəbi isə rayon camaatının övladlarını Bakıda təhsil almağa göndərməyə maddi imkanının olmaması ilə bağlıdır. Rayonda belə bir təhsil müəssisəsi olarsa, həm qonşu rayonlarda, həm də Sabirabadda təhsilin səviyyəsi arta bilər. Düzdür, o fikirlərlə də razıyam ki, bizə diplomlu işsizlər lazım deyil. Ancaq ən azından Sabirabadda müasir aqrar kollec yaradıla bilər və ixtisaslı, peşə hazırlığı olan gənc fermerlər hazırlana bilər.

Qəzli, Yenikənd, Qaraqaşlı, Balvar, Qəfərli, Qaralı, Kovlar kəndində internet və telefon xətləri, Qalağayın, Kürkəndi, Suqovuşan, Yastıqobu, Əsədli, Axısxa kəndlərində isə internet xətti yoxdur. Bu oxşar problem əksər rayonlarda var və yeni nazirdən xahiş edirəm ki, bu məsələni də nəzarətdə saxlasın.

Sabirabadda bir əsrdən çox yaşı olan və dağılmaq təhlükəsi ilə üz-üzə qalan tarixi abidə var. Mirmusa Tağıyev tərəfindən qotik üslubda tikilən köhnə hamam Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarı ilə yerli əhəmiyyət daşıyan tarix və mədəniyyət abidələrinin siyahısına daxil edilib. Həm keçmiş, həm də yeni mədəniyyət nazirinə deputat sorğusu göndərmişəm. Anar müəllimdən xahiş edirəm ki, bu məsələni də nəzarətə götürsün.

Yekun olaraq, nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm ki, rayon-

da ən çox müraciət işsizlik və özünüməşğulluq proqramı ilə bağlı olur. Bu proqramlar cənab Prezidentin humanist siyasətinin təzahürüdür. Lakin bəzi hallarda bu dəstək kreditə çevrilir. Sabirabadda 700 ştat var, lakin əksər vakansiya yaşıllaşdırma və təmir-tikinti idarəsinə verilib. Bu isə yerlərdə korrupsiya hallarına yol açır və heç bir mexanizm bunun qarşısını ala bilmir. Ancaq bu vəsaitlərdən istifadə edib həm vətəndaşların məşğulluğuna dəstək olmaq, həm də müəyyən peşə öyrətmək olar. Məsəl üçün, Sabirabad DAİM-də DOST MMC-nin 16 nəfər işçisi çalışır və elektron kənd təsərrüfatı sistemi ilə bağlı fermerlərə dəstək olurlar. Bu, yaxşı nümunədir. Bu proqramlardan həm vətəndaşlara, həm də kiçik və orta sahibkarlara dəstək üçün istifadə edilə bilər. Məsəl üçün, market işçi axtarır, onun əmək haqqı 500 manat ola bilər, onun 250 manatını DOST MMC, 250 manatını isə həmin marketin sahibi verə bilər. İlk bir il ərzində DOST MMC dəstək ola bilər, lakin sonrakı il ərzində isə həmin sahibkarın öhdəliyi ola bilər ki, növbəti bir il ərzində bütöv əmək haqqını özü təmin etsin. Davamlı inkişaf və bu sahədə dövlətin ayırdığı milyonlarla vəsaitin, yəni debitin inkişafa və bir nəticəyə dəstək verməsi üçün bu proqramlar mütləq təkmilləşdirilməlidir.

Hökumətin hesabatını yüksək qiymətləndirirəm və lehinə səs verəcəyəm. Diqqətiniz üçün çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Kamal müəllim. Qənirə Paşayeva. Buyurun, Qənirə xanım.

Q.Paşayeva. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli Baş nazir, hökumət üzvləri, mətbuat və media nümayəndələri! Mən də ilk öncə hər birinizi qarşıdan gələn gözəl bayramımız, Novruz bayramı münasibəti ilə təbrik edirəm. Bütün xalqımızı da təbrik edirəm. Nazirlər

Kabinetinin 2020-ci ildəki fəaliyyəti haqqında hesabatla müsbət səs verəcəyəm və hökumətimizə daha da böyük uğurlar diləyirəm.

Baş nazirimiz Əli Əsədova çox təşəkkür edirəm ki, Mədəniyyət komitəsi adından ötən il və bu il etdiyimiz bütün müraciətlərə həssaslıqla yanaşılıb və bir sıra məsələlər bu günə qədər özünün müsbət həllini tapıb. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev hər zaman belə deyirdi: “Yalnız yüksək mədəniyyətə malik olan xalq həmişə irəli gedəcək, həmişə yaşayacaq və həmişə inkişaf edəcək”.

Ümummilli liderimizin bu fikri cənab Prezidentimizin siyasətində, hörmətli Birinci vitse-prezidentimiz hörmətli Mehriban xanımın mədəniyyət sahəsində gördüyü böyük işlərdə bu gün də öz əksini tapır. Cənab Prezidentin Şuşanı mədəniyyət paytaxtı elan etməsi dünyada yaşayan bütün azərbaycanlılar tərəfindən böyük məmnuniyyətlə qəbul edildi. Biz inanırıq ki, işğalçılıq və vandalizm siyasəti yürüdən Ermənistanın dağıtdığı tarixi mədəniyyət abidələrimiz qısa zamanda bərpa olunacaq və cənab Prezidentin də vurğuladığı kimi, Qafqazın mədəniyyət incisi olan qədim Şuşamız, sadəcə, Azərbaycanın deyil, türk, islam dünyasının mədəniyyət paytaxtı kimi bütün dünyada layiqli şəkildə tanınacaq.

Bildiyiniz kimi, cənab Prezident 2021-ci ili Azərbaycanda Nizami Gəncəvi ili elan edib. Bu, cənab Prezidentimizin siyasətində mədəniyyətimizin inkişafının və təbliğinin nə qədər böyük yer tutduğunun bariz nümunəsidir. Biz inanırıq ki, Nizami irsinin ölkəmizdə və dünyada təbliğində çoxlu işlər görülməli və Mədəniyyət komitəsi olaraq ölkəmizdən bununla bağlı bəzi məsələlərə xüsusi diqqət yetirilməsini xahiş edirik. Bilirsiniz ki, Nizami Gəncəvi ilə bağlı film sovet illərində çəkilib və mütəxəs-

sislərin, ziyalıların da fikri bundan ibarətdir ki, bu gün ölkəmizdə və dünyada Nizami irsinin daha geniş təbliği baxımından yeni filmin çəkilməsinə ehtiyac var. Nizami ilində belə bir filmin üzərində işin başlanılması Nizami ilinə ən gözəl töhfə olardı. İnanırıq ki, hökumətimiz bu məsələni xüsusi diqqətdə saxlayacaq. Nizami ili çərçivəsində, təbii ki, onun doğulduğu və yaşadığı qədim Gəncə şəhərimizə yerli və xarici qonaqların daha çox səfərlərini müşahidə edəcəyik.

Azərbaycan xalqının qəhrəman oğullarından Cavad xanın irsinin qorunması hər zaman cənab Prezidentin və ölkəmizin Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanımın diqqətində olub və onun türbəsi məhz Mehriban xanımın dəstəyi ilə təmir olunub. Cavad xanın adını daşıyan fonda bu gün onun ailəsinin davamçılarından Valid xan rəhbərlik edir və onunla Mədəniyyət komitəsində görüş zamanı cənab Prezidentin və hörmətli Mehriban xanımın Cavad xanın adına və irsinə hər zaman yüksək münasibətini minnətdarlıqla qeyd edərək, Gəncənin ən gözəl yerlərinin birində Cavad xana heykəl qoyulması ilə bağlı dövlət rəhbərliyinin tapşırıqlarının da qısa zamanda həyata keçəcəyinə inandığını vurğuladı. Bu məsələ ilə bağlı Gəncə şəhər İcra Hakimiyyəti başçısı ilə müzakirəmiz zamanı o, bildirdi ki, heykəllə bağlı artıq yer ayırılıb və heykəl hazır olan kimi qoyulacaq. Müvafiq qurumlardan xahiş edirik ki, bu heykəlin hazırlanması və qısa zamanda Gəncədə layiq olduğu yerdə ucaldılması ilə bağlı məsələlərə xüsusi diqqət yetirsinlər.

Bu il bütün mədəniyyət xadimləri ilə bərabər bütün xalqımız da cənab Prezident tərəfindən aşırıq sənətinin böyük ustadı, tarixi Azərbaycan torpağı olan Göyçə mahalında doğulmuş və məzarı işğalçı ermənilər tərəfindən dağıdıl-

mış Aşıq Ələsgərin 200 illik yubileyinin keçirilməsi barədə sərəncamını yüksək qiymətəndirir. Biz, hörmətli həmkarım Əziz Ələkbərli ilə birlikdə Aşıq Ələsgər ocağının davamçıları ilə görüşdük. Onlar da bu sərəncamı yüksək qiymətləndirirlər. Aşıq Ələsgərin aşıq sənətindəki böyük yeri və rolunu, eyni zamanda, işğalçı Ermənistanın vandalizm üzünün bütün dünyaya daha geniş tanıtılması istiqamətində Aşıq Ələsgərlə bağlı dünyada nümayiş elətdirə biləcəyimiz səviyyədə olan bir sənədli filmin bu il çərçivəsində hazırlanmasına və beynəlxalq aləmdə geniş yayılmasına böyük ehtiyac var. İnanırıq ki, hökumətimiz və müvafiq qurumlar bu məsələyə də xüsusi diqqətlə yanaşacaq.

Ayrıca, bəzi təkliflərimiz var ki, zaman qısdır və hörmətli Baş nazirimizə və müvafiq qurumlara onları yazılı şəkildə təqdim edəcəyik. Hesabata səs verəcəyəm və həmkarlarımı da səs verməyə dəvət edirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Qənirə xanım. Azər Badamov. Buyurun, Azər müəllim.

A.Badamov. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli cənab Baş nazir, hökumət üzvləri, həmkarlar. Görülən bütün işləri bir kənara qoysaq, təkcə 3 epizoda, pandemiya qarşı səmərəli mübarizənin təşkili, Vətən müharibəsindəki qələbəmiz və böyük qayıdışın sürətlə həyata keçirilməsi üçün icra olunan işlərə görə hökumətin fəaliyyətini yüksək dəyərləndirmək olar.

Hökumət ölkə başçısı cənab İlham Əliyevin apardığı iqtisadi strategiyaya və siyasətə uyğun fəaliyyət göstərmişdir. Hökumətin məsələlərə operativ yanaşması ölkəmizin iqtisadiyyatının dünya üçün daha çətin bir maliyyə ilinin az itkilərlə başa vurmasına imkan vermişdir. Hökumətimizin apardığı operativ sosial-iqtisadi siyasət sayəsində

də insanların sosial rifahının kəskin pisləşməsinin qarşısı alınmış, həm də ölkədə sahibkarlıq mühitinin qorunması, iş yerlərinin bağlanmaması üçün görülən dəstəkləyici tədbirlərin mühüm əhəmiyyəti olmuşdur.

44 günlük Vətən müharibəsində əldə etdiyimiz qələbə bütün çətinlikləri arxada qoymuş, torpaqlarımızı işğaldan azad etməklə xalqımızın 30 illik doğma yurd həsrətinə son qoyulmuşdur. Bu, iqtisadi, siyasi və hərbi qələbəmizdir. Bu tarixi qələbəmiz bütün çətinlikləri üstələmiş, ölkəmizdə və regionda yeni reallıq yaratmışdır. Bu yeni reallığı yaradan qələbəyə ordumuzun və xalqımızın birliyi sayəsində, Ali Baş Komandanımızın dəmir yumruğu ilə nail olmuşuq.

Yeni reallıqların icrasına isə hökumətimiz 2021-ci ilin dövlət büdcəsində maliyyə əsasları yaratmaqla uğurlu olmasının bünövrəsini qoymuşdur. Demək olar ki, resursların bir hissəsi böyük qayıdışın tezliklə həyata keçirilməsi üçün işğaldan azad olunmuş ərazilərimizin yenidən qurulmasına və bərpasına yönəldilmişdir. Düşünürəm ki, cari ilin sonuna qədər qaçqın və köçkünlərimizin mərhələli şəkildə öz doğma yurdlarına qaytarılması prosesinə başlanacaqdır. Dövlət başçımızın qeyd etdiyi kimi, 2021-ci ildə qarşımızdakı əsas vəzifəmiz işğaldan azad olunmuş ərazilərimizin dirçəldilməsidir.

Bununla yanaşı, hökumətimiz cari ildə digər rayonlarda da sosial infrastruktur layihələrinin tikintisini davam etdirəcəyi halda, seçicilərimi narahat edən vacib bir məsələni diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm. Hesabatda qeyd olunur ki, ölkə üzrə qazlaşma 96,8 faiz icra olunmuşdur. Amma təmsil olduğum Qusar rayonunda qazlaşmanın səviyyəsi yaşayış məntəqələrinin cəmi 52 faizini təşkil edir, bu da ümumi respublika göstəricisindən çox aşağıdır. 2 ildir ki,

rayonda, ümumiyyətlə, qaz xətlərinin tikintisi aparılmır. Yola saldıığımız illərdə rayonun sosial-iqtisadi inkişaf planına yaşayış evlərinin sayı 400 və 700 olan Avaran, Xürəl və Yasab kəndlərinin qazlaşdırılması daxil edilsə də, icra olunmamışdır. Bu kəndlər həm rayon mərkəzinə yaxındır, həm də magistral xətlər kəndlərin yanından keçir. Görüşlərimiz və qəbullarımız zamanı sakinlər hər dəfə eyni məsələni qaldırırlar. Hətta cavab verməkdə çətinlik çəkirik.

Hörmətli hökumət üzvləri, bu məsələnin vacibliyini nəzərə alaraq, diqqətinizə çatdırdım. Dövlətimizin iqtisadi imkanları çərçivəsində seçicilərin bu probleminin həll olunmasına kömək göstərilməsini xahiş edirəm.

Ən çox müraciət olunan digər bir məsələ isə rabitə və internetlə bağlıdır. XXI əsrdə həyatı internetsiz təsəvvür etmək çətindir. Ayrı-ayrılıqda məsələni sadalayıb vaxtınızı almayacağam. Amma qısa olaraq qeyd etmək istəyirəm ki, telefonlaşma və geniş zolaqlı internetlə bağlı böyük problem var. Xüsusi ilə bir çox kəndlərdə internet olmadığına görə, şagirdlər onlayn dərslərdən kənar qalmışdır. Müvafiq qurumdan Qusar rayonunun bu problemini həll etməsini xahiş edirəm.

Hesabatı dəstəkləyirəm və hökumətin fəaliyyətinə uğurlar arzulayıram. Qarşıdan gələn Novruz bayramı münasibəti ilə hər birinizi təbrik edirəm. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Azər müəllim. Elnur Allahverdiyev. Elnur müəllim, sualınız var. 1 dəqiqə.

E.Allahverdiyev. Çox sağ olun, xanım Sədr. Hörmətli cənab Baş nazir, icazənizlə, qısa sualım Yasamal rayon ərazisinə düşən tarixi bayır şəhər, hamımızın “sovetki” kimi tanıdığı ərazi ilə bağlıdır. Bu ərazinin bir qisminə Bakı şəhərinin Baş planına əsasən müasir şəhərsalma standartlarına uyğun olaraq, abadlıq işləri həyata keçirilmişdir.

Gözəl park salınmış, paytaxtımızın ən gözəl guşələrindən birinə çevrilmişdir. Ancaq müəyyən problemlər qalmaqdadır.

Belə ki, müxtəlif illərdə buradan köçürülmüş vətəndaşlar onlara verilən kompensasiyanın həcmninə az olduğunu, narazılıqlarını bildirirlər və zaman-zaman həm Milli Məclis, Nazirlər Kabineti, həm də Maliyyə Nazirliyi qarşısında etiraz aksiyası keçirirlər. Söküntü ərazisi Yasamal-dan seçilmiş 3 deputatın seçki dairəsini əhatə edir. Buna görə də biz bu vətəndaşlarla görüşməli, onların şikayətlərini dinləməli oluruq. Dövlətimiz üçün vətəndaşın qayğıları birinci yerdədir. Bu baxımdan bu problemin kompleks şəkildə və birdəfəlik həlli mümkündür...

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Nigar Arpadarai. Yuxarı cərgədən hazırlaşsın Eldəniz Səlimov. Nigar xanım, bu yurun.

N.Arpadarai. Çox sağ olun. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli hökumət üzvləri, dəyərli həmkarlar! Qarşıdan gələn illər ərzində dünyanın üzləşəcəyi ən ciddi problemlərdən biri işsizlik problemi olacaq. Bu, təbii, həm texnoloji inqilab, həm müasir dünyanın çağırışları, həm də pandemiyanın vurduğu zərbədir və biz bunu etiraf etməliyik ki, dövlətin bütün söylərinə baxmayaraq, tam olaraq məşğulluq, işsizlik məsələsini birdəfəlik həll etmək mümkün olmayacaq. Digər tərəfdən, bu, bizim hər birimiz üçün prioritet olmalıdır.

Azərbaycanda bununla bağlı vəziyyətə baxsaq, biz görəəcəyik ki, işləyən vətəndaşların, belə deyim, dövlət müəssisələrində çalışanların sayı hələ də üstünük təşkil edir. Məsələn, hesabatda da göstərilib ki, statistikaya görə 53,8 faiz iqtisadiyyatın dövlət sektorunda çalışır. Xatırlatmaq istərdim ki, İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı ölkələrində eyni göstərici 20 faizə yaxındır. Təbii ki,

bütün ölkələr fərqlidir və Azərbaycanda bu nisbətənin yuxarı olmasının arxasında izahatlar var. Amma hesab edirəm ki, bu rəqəmin bizdə yuxarı olması özəl sektorda kifayət qədər uzunmüddətli və sabit iş yerlərinin olmamasının göstəricisidir. Bizdə belə bir vəziyyət yaranıb ki, bir çox, məsələn, dövlət müəssisələrində müəyyən vakansiyalara artıq ehtiyac yoxdur, işin xarakteri dəyişibdir. Amma həmin dövlət müəssisələri işçiləri ixtisara salmır. Bu, əslində, çox təqdirəlayiq haldır və pandemiya zamanı bu, bizə çox kömək oldu. Çünki insanların işsizlik probleminin qarşısını ala bildik. Amma uzunmüddətli perspektivə baxsaq, müəssisədə olan iş yerləri iqtisadi şəraiti və müəssisənin ehtiyaclarına cavab verməlidir. Bu baxımdan, biz çalışmalıyıq ki, iş yerlərini ixtisar etməmək yanaşmasından yeni iş yerlərinin yaradılması yanaşmasına keçək. Yeni iş yerləri, yeni fəaliyyət istiqamətləri yaradılmalıdır. Əlbəttə, bu, sözdə asan görünə bilər, bu, çox çətin prosesdir. Amma bizdə kiçik və orta sahibkarlıq müəssisələrində olan məşğulluq potensialından biz hələ də tam olaraq istifadə edə bilmirik. Yəni özəl sektorda iş yerlərinin açılması kimi məsələyə biz mütləq diqqət etməliyik. Yəni bizdə kiçik və orta müəssisələr hələ də iqtisadiyyatımızın kiçik bir hissəsidir və dünyanın bir çox yerlərində iş yerlərinin çoxu məhz özəl sektorda və kiçik sahibkarlıq müəssisələrində yaranır. Təbii, bizdə qismən olaraq, bunun səbəbi gizli iş yerləridir, pandemiya zamanı da gördük ki, əmək müqavilələri ilə işləyənlərin sayı azdır və sair. Amma bu problemin əsas həlli o olmalıdır ki, kiçik və orta müəssisələrdə iş yerləri açılsın. Bunun üçün də dövlətdən qarantiyalar olmalıdır. Yəni biznes sahibləri qorxmadan iş yerləri açmalıdırlar. Bunun üçün onların maliyyə resursu olmalıdır. İndi kreditlər bahadır, risklər

çoxdur, yəni bütün bunların müqabilində onlar dövlətdən olan o qarantıyanı hiss etməlidirlər.

Digər kiçik bir məsələ, bu, ictimai işlərdir, digər istiqamətdir. İctimai işlər, əslində, pandemiya zamanı bizə çox dəstək oldu. Çünki işləmək istəyən insanlar üçün bu istiqamət var idi və onlar gedib ən azı ictimai işlərdə çalışa bilirdilər. Lakin xatırlamalırıq və hər zaman bilməliyik ki, bu, uzunmüddətli perspektivdə gələcəyi olmayan sahədir. Çünki ictimai işlərin çoxu aşağı məvəcibli, xüsusi bilik və bacarıq tələb etməyən işlər ətrafında qurulubdur. Bu işə stabil, uzunmüddətli iş yerlərinin yaradılmasına təkan verməyəcək. Uzunmüddətli və sabit iş yerləri ancaq təhsil sistemi ilə birgə olan peşə proqramları çərçivəsində yarana bilər. Bizim hesabatda bununla bağlı göstərilib ki, hesabat dövrü ərzində min nəfər peşə kurslarından keçib və işlə təmin olunub. Hesab edirəm ki, üstünlük bu tip proqramlara verilməlidir.

Ümumilikdə, hesabatı müsbət qiymətləndirirəm və təbii ki, ona səs verəcəyəm. Hökumət üzvlərinə isə uğurlar arzu edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Nigar xanım. Eldəniz Səlimov.

E.Səlimov. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli hökumət üzvləri, hörmətli deputat həmkarlarım. Bu gün çox mühüm bir məsələnin müzakirəsinə yığışmışıq. Belə ki, bugünkü gündə ölkə Prezidenti, müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin həyata keçirdiyi siyasətin mühüm və önəmli icraçılarından, cavabdehlərindən olan Azərbaycan hökumətinin, Nazirlər Kabinetinin son bir illik fəaliyyəti ilə bağlı hesabat məruzəsi müzakirə olunur, dinlənilir. Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan hökumətinin son bir ildə fəaliyyəti çox çətin, çox məsuliyyətli, həssas

və çox qürurverici bir dönəmə təsadüf etmişdir. 2020-ci il başlar-başlamaz dünyada yaşanan koronavirus adlı bəla bütün önləyici addımlara rəğmən, çağırılmamış qonaq kimi, ölkəmizə də ayaq açmış oldu. Bu, həm Azərbaycan dövlətinin, həm də Azərbaycan hökumətinin qarşısında həlli vacib məsələlər qoydu.

Koronavirus pandemiyasının qarşısının alınması, onun fəsadlarının önlənməsi üçün çox ciddi və təxirəsalınmaz addımların atılması aktual məsələ kimi ortaya çıxdı. İstər Azərbaycan dövləti, istərsə də Azərbaycan hökuməti belə bir gözlənilməz və həssas vəziyyətdə nəinki özünü itirdi, əksinə, bir çox dünya dövlətlərindən fərqli olaraq, öz müsbət fəaliyyəti ilə bir örnək, bir nümunə oldu. Ölkə Prezidentinin birbaşa başçılığı və təşəbbüsü ilə Nazirlər Kabineti tərəfindən qısa zaman kəsiyində tədbirlər planı hazırlandı və icraya yönəldildi. Həmçinin Baş nazirin rəhbərliyi ilə Nazirlər Kabineti yanında operativ qərargahın təşkili bu istiqamətdə çox mühüm və önəmli addımlardan biri oldu. Məhz görülməli tədbirlər, atılan addımlar, verilən qərarlar nəticəsində də ölkə vətəndaşlarının və Azərbaycan iqtisadiyyatının pandemiyanın daha ağırlı, daha amansız təsirlərinə, fəsadlarına məruz qalmaması, ondan az itkilərlə, ziyanlarla çıxması mümkün oldu.

Bütövlükdə, 1 il ərzində təxminən 5 milyon insanı əhatə edən 2,5 milyardlıq sosial paket ölkəmizin koronavirus pandemiyasına qarşı ardıcıl, birmənalı, barışmaz mübarizə apardığının dünya üçün bir nümunə olduğunun əyani təsdiqinə çevrildi.

Eyni zamanda, ötən 1 il həm dövlətimiz, həm xalqımız, həm də hökumətimiz üçün 44 günlük tarixi ikinci Vətən müharibəsi ilə 32 illik qanlı münaqişəyə cəmi 44 gün ərzində son qoyulması tarixi, düşmən və onun məkrli

havadarları üzərində parlaq qələbəmiz, möhtəşəm zəfərimizlə yadda qaldı. Ali Baş Komandan, müzəffər qalib sərkərdə cənab İlham Əliyevin başçılığı ilə bütün Azərbaycan xalqı, o cümlədən Nazirlər Kabineti bir andaca müsəlləh əsgərə döndü, vətən, torpaq naminə səfərbər oldu və bu səfərbərlik, bu birlik, bu həmrəylik öz nəticəsini verdi. Terror və faşist dövləti olan Ermənistan müharibədə məğlub edildi, diz çökdürüldü. 10 noyabr bəyanatını imzalamağa məhkum və məcbur oldu.

Bəli, biz artıq qalib dövlət, qalib xalq, qalib millət, qalib hakimiyyətik. Qələbəmizin, zəfərimizin əldə edilməsində, təbii ki, Azərbaycan hökumətinin də müstəsna rolu, xidmətləri vardır. Ona görə də fürsətdən istifadə edib, hökumətimizə öz minnətdarlığımı ifadə edirəm. Bəli, qalib dövlət kimi, bizi qarşıda yeni çağırışlar, yeni hədəflər, yeni işlər gözləyir. Xüsusilə də Qarabağımızın bərpaası, dirçəldilməsi, cənnət məkana çevrilməsi istiqamətində də artıq çox mühüm addımların atılmasına start verilmişdir. İnanıram və əminəm ki, Azərbaycan hökuməti bu işlərin uğurla həyata keçirilməsində də öz sözünü deyəcək, üzərinə düşən işlərin öhdəsindən layiqincə gələcək və Azərbaycanın daha da güclənməsinə töhfələrini verəcəkdir. Eyni zamanda, insanlarımızı, vətəndaşlarımızı, xüsusi ilə şəhid ailələrini, qaziləri, qazi ailələrini düşündürən, narahat edən məsələlərin həlli istiqamətində öz yorulmaz fəaliyyətini davam etdirəcək, öz xidmətlərini göstərəcəkdir. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Tahir müəllim, sualınız var, deyəsən. Tahir Kərimli. 1 dəqiqə. Buyurun.

T.Kərimli. Söz verdiyiniz üçün təşəkkür edirəm. Ona görə çıxışdan imtina edəcəyəm. Cənab Baş nazir başda olmaqla hökuməti salamlayıram. Belə bir sualım var.

Millətin əmək haqqının, pensiyasının, müavinətinin artımının belini qıran bir məsələ var, o da bahalaşmadır. Cənab Baş nazir, bundan sonra Tarif Şurası və sair tərəfindən bahalaşma yenə davam edəcəkmi? Hökumətin bahalaşmanın qarşısını almaq üçün planları varmı?

Nəhayət, 5 ildir dalbadal sual verirəm. Ağsu dolayları nə vaxt işə düşəcək? Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Musa Qasımlı. Musa müəllim, 10 dəqiqəyə qədər. Ancaq xahiş edirəm, yığcam. Buyurun.

M.Qasımlı. Baş üstə, Sahibə xanım. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Öncə cənab Baş nazirimiz hörmətli Əli müəllim Əsədova və hökumət üzvlərinə dərin hörmət və ehtiramımı bildirir, ilaxır çərşənbənizi və qarşıdan gələn Novruz bayramınızı təbrik edirəm.

Hesabat ilində möhtərəm cənab Prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi altında dövlət və hökumət qurumlarımızın bir tərəfdən koronavirus pandemiyasının vurduğu ziyanların aradan qaldırılması üçün böyük xərclər tələb edən tədbirlər görməsi, digər tərəfdən, pandemiyanın yaratdığı dünya iqtisadi böhranı və neft qiymətinin aşağı düşməsi ilə paralel olaraq torpaqların işğaldan azad edilməsi uğrunda ağır məsrəflərə başa gələn müharibəni qalibyyətlə başa çatdırması, eyni zamanda, bütün sahələrdə cəsarətlə uğurlu islahatların aparılması, bütün bunlarla yanaşı, iqtisadiyyatda, xüsusən kənd təsərrüfatında artımın əldə edilməsi, sosial məsələlərin həlli üçün işlərin görülməsi, hərbi əməliyyatlar davam edərkən şəhid ailələri və digər həssas təbəqələr üçün mənzillərin tikintisinin davam etdirilməsi, ali məktəblərə dövlət sifarişli yerlərin, təhsilə ayrılan təsisatların artırılması və digər məsələlər dünya dövlətçilik tarixində nadir hadisədir. Dünyada elə bir ölkə yoxdur ki, bütün bunların hamısı ilə bərabər islahatlar

aparsın, o islahatlar uğurla getsin və artım olsun. Bunu ancaq cənab Prezidentimizin rəhbərliyi altında, onun müəyyənləşdirdiyi strategiya ilə bizim hökumətimiz bacardı. Ona görə də hökumətimizin 2020-ci il hesabatı ən yüksək qiymətə layiqdir və biz ilk dəfə olaraq son 30 ildə qalib hökumətin hesabatını müzakirə edirik və böyük məmnuniyyətlə lehinə səs verəcəyəm.

Müharibə davam edərkən dövlət və hökumət strukturlarımızın fəaliyyəti bütün millətimizi məmnun etməklə, həm də gələcək idarəçilər üçün bir model yaratdı. Alınan dərs ondan ibarət oldu ki, dövlətimiz zəif olduğu zamanlarda millətimiz daim geri gedib. Deməli, millətimizin bundan sonra bütün inkişafının, tərəqqisinin və qarşısına qoyduğu hədəflərə çatmasının başlıca rolu, amili güclü dövlətdən keçir. Güclü dövlət hər şeyə qadirdir. Müharibə günlərində hörmətli Mehriban xanım Əliyevanın yürütdüyü zərif güc və ya mədəniyyət diplomatiyası qələbənin qazanılmasında mühüm rol oynadığı üçün bundan sonra da mədəniyyət abidələrinin qorunması və bərpasına xüsusi diqqət yetirilməlidir. Bu gün Azərbaycan rayonlarında daş qoç heykəllər yağışın, qarın altındadır. Mədəniyyət şöbələri aparıb onu muzeylərin həyətində qapalı bir yerdə qoya bilmirlər. Arxeoloji qazıntı işləri genişləndirilməlidir və biz xüsusən azad edilmiş ərazilərdə buna xüsusi diqqət yetirməliyik.

Koronavirus pandemiyasının elm və təhsilimizdə yaratdığı bir sıra çətinliklərdən də hökumətimiz, düşüncəmə görə, yaxşı çıxıb bildi. Yaranmış şərait, heç şübhəsiz, həlli yollarını hökumətimizin bizdən daha dərindən bildiyi bir sıra məsələlərə xüsusi diqqət yetirməyi zəruri edir.

Birincisi. Cənab Prezidentimizin söylədiyi və dövlətin qüdrətini müəyyənləşdirən meyarlardan biri olan yeni

texnologiyaların tətbiqi işi genişləndirilməli və bununla bağlı olaraq universitetlərimizdə lazım olmayacaq və bir neçə il sonra sıradan çıxacaq ixtisaslar götürülməli və yerinə yeni texniki ixtisaslar daxil edilməlidir.

İkincisi. Məlum olduğu kimi, dünyanın ən inkişaf etmiş ölkələrində tələbələr, tədqiqatçılar, alimlər kitabxanalara getmədən istədiyi dərsliyi, kitabı, dissertasiyanı hətta xarici ölkələrin müvafiq kitabxanalarının elektron fondlarına daxil olub istifadə edə bilirlər. Ona görə də elektron kitab, dərslik, dərs vəsaiti, elektron kitabxana sisteminin genişləndirilməsinə, o cümlədən dağ rayonlarında və seçildiyim Yardımlı, Masallıda kəsintisiz internetin təmin olunmasına böyük ehtiyac var.

Bizim bütün gələcəyimiz, millətimizin inkişafı birliyimizdə, əl-ələ tutaraq, çiyin-çiyinə irəliləməyimizdədir. Diriliyimiz birliyimizdədir. Biz bundan sonra bütün diqqətimizi işğaldan azad edilmiş ərazilərimizin dirçəldilməsinə və insanlarımızın daimi yaşayış yerlərinə qayıtmasına yönəltməliyik. Amma müharibədə qazandığımız qələbədən sonra bəzi şəxslərin və qrupların dövlət adamlarımızı, parlamentimizi, ordumuzu, polisimizi, gömrüyümüzü, xüsusi xidmət orqanlarımızı gözdən düşürmək cəhdləri Azərbaycana düşmən olan və Azərbaycanı istəməyən ölkələrə bilərəkdən və ya bilməyərəkdən xidmət etmək olduğundan, hesab edirəm ki, hökumətimiz informasiya təhlükəsizliyi məsələsinə xüsusi diqqət yetirməlidir. İnformasiya təhlükəsizliyi hər bir dövlətin təhlükəsizliyinin təməl prinsiplərindən biridir.

Nəhayət, seçildiyim 72 sayılı Yardımlı-Masallı seçki dairəsindən seçicilərimin bir sıra istəklərini çox hörmətli cənab Baş nazirimizin və hökumət üzvlərinin diqqətinə çatdırmağı özümə borc bilirəm. Son illərdə hökumətimiz

xeyli işlər görüb, amma bəzi görüləsi işlər də var. İlk növbədə Yardımlı şəhərinə bitişik və ona yaxın olan, artıq bir neçə il əvvəl hökumətimiz tərəfindən plana salınmış və hətta sxemi də tərtib edilmiş kəndlərin müəyyənləşdirilmiş ardıcılıqla qazlaşdırılmasının davam etdirilməsi vacibdir. Bu, meşələrin qırılmasının və su mənbələrinin azalmasının qarşısının alınmasına kömək edər. Yardımlı rayonunun bəzi sərhədboyu kəndlərində ATS-lərin quraşdırılmasına və yol probleminin həllinə ehtiyac var. Masallı rayonunun təbii qaza ehtiyacı olan kəndlərinə də xüsusi diqqət yetirilməsini xahiş edirəm. Yardımlı, Masallıda özünüməşğulluğun genişləndirilməsinə ehtiyac var.

Mən hökumətimizin hesabatını çox yüksək qiymətləndirirəm. Bu gün bizim hər birimizin həyatında çox böyük bir hadisədir. Biz qalib dövlətin, qalib hökumətin hesabatını dinlədik. Böyük məmnuniyyətlə səs verəcəyəm. Hökumətimizə uğurlar arzulayıram. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Musa müəllim. Razi Nurullayev. Sualınız var?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. 1 dəqiqə.

R.Nurullayev. Təşəkkür edirəm, xanım Sədr. Hörmətli Baş nazir, hörmətli deputatlar. Hörmətli Baş nazir, yəqin ki, Sizin Bakı İslam Universiteti ilə bağlı məlumatınız var. Bilirsiniz ki, 3550 tələbə havada qalıb. Əslində, mən onların çoxu, rəhbərliyi ilə görüşmüşəm və Sizə də müraciət olunub. Mən, hörmətli Baş nazir, bununla bağlı Sizin mövqeyinizi bilmək istəyirəm. Bilmək istəyirəm ki, bununla bağlı hər hansı həll yolu varmı? Mənə belə gəlir ki, bu yazıq gənclərin taleyinə biganə qalmaq olmaz. Hörmətli Baş nazir, mən bilirəm ki, Siz də bununla bağlı hər

hansı bir həll yolu düşünə bilərsiniz.

İkinci sualım ondan ibarətdir ki, keçən dəfə də qaldırmışdım, İmişlinin Nur kəndinin qazlaşdırılması ilə bağlı. Bu il hər hansı bir kənd qazlaşdırılmaya salınıbmı? Təşəkkür edirəm, hörmətli Baş nazir. Sağ olun, xanım Sədr.

Sədrlik edən. Sağ olun, Razi müəllim. Əli Məsimli. Buyurun, Əli müəllim.

Ə.Məsimli. Hörmətli Sədr, hörmətli Baş nazir, deputat həmkarlarım, hökumət nümayəndələri, media mənsubları. İlk növbədə qarşıdan gələn Novruz bayramı münasibəti ilə hamını ürəkdən təbrik edir, xalqımız və dövlətimiz üçün hər bir cəhətdən düşərli olmasını arzu edirəm.

Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildəki fəaliyyəti haqqında hesabat kifayət qədər əhatəli və mükəmməl hazırlanıb. Eyni zamanda, hörmətli Baş nazirin təqdimatı zamanı, bilavasitə iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində, o cümlədən COVID-19 pandemiyası, erməni işğalından azad olunmuş ərazilərin bərpaı istiqamətində atılan ilkin addımlar, stasionar tədbirlər, müdafiə və təhlükəsizlik sahəsində görülən işlər çox əhatəli və mən deyərdim ki, yüksək səviyyədə təqdim olundu. Eyni zamanda, həm bu hesabat və həm də hörmətli Baş nazirin təqdimatı qarşıda duran işlər barəsində də kifayət qədər fikirləşmək üçün zəngin material verir. Bu nöqtəyi-nəzərdən bəzi fikirlərimi qeyd etmək istərdim.

İlk növbədə onu qeyd etmək istərdim ki, Ermənistanın döyüş meydanına və xarabazara çevirdiyi Qarabağı Azərbaycanın şanlı ordusu işğaldan azad edib indi tikinti meydanına, qurub-yaratmaq, əməkdaşlıq və təhlükəsizlik arenasına çevirib. Bu istiqamətdə, hesab edirəm ki, hökumət əgər bu cür sanballı bir təqdimat edə bilibsə, 2021-ci ildəki fəaliyyəti də bundan az olmayacaq və qarşıda duran

işləri konseptual əsaslar üzərində və hazırlanmış proqramlar ətrafında çox yüksək səviyyədə təqdim edəcək. Müharibə yeni situasiya yaratmaqla yanaşı, eyni zamanda, yeni gözləntilər də yaradıb və zaman az olduğuna görə, mən çıxışımın bəzi hissələrini ixtisar edib həmin gözləntilərdən danışmaq istərdim.

İlk növbədə onu qeyd etmək lazımdır ki, həmin gözləntilərdə sosial proseslərin tənzimlənməsi istiqamətində çox ciddi addımların atılması tələb olunur. İşsizliyin aradan qaldırılması istiqamətində çox vacib addımlar atılmalıdır. Ona görə ki, 2019-cu və 2020-ci ilin hesabatlarının müqayisəsi göstərir ki, əgər 2019-cu ildə bizdə 251 min nəfər işsiz qeydə alınmışdırsa, indiki hesabatda bu rəqəm gəlib 376 minə qədər çatıb. Amma 190 manat birdəfəlik yardımın alınması prosesində onların sayının 200 mindən 600 minə çevrilməsi o deməkdir ki, burada statistikanı təkmilləşdirmək və işsizliyin dəqiq statistikasını ortaya qoymaq lazımdır. Bu əsasda həm qapanan iş yerlərinin açılması, yeni iş yerlərinin açılması, həm də deyərdim ki, müvəqqəti də olsa, sosial iş yerlərinin artırılması istiqamətində addımlar atmaq lazımdır. Ona görə ayın əvvəlində Şəkiddə olan zaman mən gördüm ki, Şəki üzrə sosial iş yerlərinin I rübün bitməməsinə baxmayaraq, limiti bitib. Ona görə, hesab edirəm ki, Şəki kimi digər regionlar da var. Orada, heç olmasa, sosial iş yerlərinin limitinin artırılması istiqamətində addımlar atılmalıdır, insanlar minimum da olsa hər ay evlərinə müəyyən miqdarda pul apara bilsinlər.

İkinci narahatlıq yaradan məsələ, bilavasitə mən deyərdim ki, bu, əlilliklə bağlı məsələlərdir. Düzdür, müəyyən yollarla əlillik alanların əlilliyinin ləğv olunması istiqamətində atılan addım başa düşülür. Amma bu, heç bir əsas

vermir ki, həqiqətən, əlil olanların da hüquqları, haqları tapdalansın. Bu, artıq gəlib bilavasitə qazilərə də çatıb, müharibədə iştirak edən insanlara da 2-ci qrup əlillik haqqı düşür, amma 3-cü verilir və sair. Bu, birbaşa mən qeyd edirəm ki, bu cür addımlar Azərbaycan Konstitusiyasının sosial təminatla həsr olunmuş 38-ci maddəsinin 3-cü bəndinin tələblərinin çox kobud surətdə pozulması deməkdir. Yaxın vaxtlarda buna son qoymaqdan ötrü əhalinin müxtəlif təbəqələrindən ibarət komissiyalar yaradılmalı, hesab edirəm, həmin komissiyalar səyyar komissiya formasında gedib yerlərdə vəziyyəti öyrənməli, həmin o şikayətləri obyektiv surətdə dəyərləndirməli və haqqı çatan əlillərin haqqı elə yerindəcə bərpa olunmalıdır ki, bu sahədə əhali arasında yaranmış ümitsizliyin aradan qaldırılması istiqamətində ciddi işlər görülsün.

Növbəti qaldırmaq istədiyim məsələ bilavasitə Şəki ilə bağlıdır. Onları da yazılı surətdə verərəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim. Sədaqət Vəliyeva, buyurun. Şakir müəllim, təmin eləyin, yuxarı cərgədən Soltan Məmmədov çıxış edəcək. Sədaqət xanım, buyurun.

S.Vəliyeva. Xanım Sədr, söz verdiyiniz üçün çox təşəkkür edirəm. Hörmətli Nazirlər Kabinetinin üzvləri, media nümayəndələri, əziz həmkarlarım. Hamınızı qarşıdan gələn Novruz bayramı münasibəti ilə ürəkdən təbrik edirəm. Hamıya can sağlığı, şərəfli ömür arzu edirəm.

2020-ci ildə COVID-19 pandemiyasından əlavə, 44 günlük Vətən müharibəsinin baş verməsinə baxmayaraq, Azərbaycan iqtisadiyyatı dayanıqlılıq nümayiş etdirdi. Ölkəmizdə heç bir sosial layihə dayandırılmadı və ixtisar edilmədi. 2020-ci ildə pandemiya dünya iqtisadiyyatına 2008–2009-cu illər böhranından daha çox zərbə vursa da,

Azərbaycanda həyata keçirilən sistemli və rəşional tədbirlər nəticəsində iqtisadi-sosial sistem az itkilərlə bu ağırlı prosesini başa vurdu. Cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən sosial-iqtisadi və institusional islahatlar nəticəsində Azərbaycan dünyanın 10 ən islahatçı ölkəsi siyahısına daxil olmağı bacardı. Dünya iqtisadiyyatında baş vermiş böhranlı 2020-ci ildə belə Azərbaycan “Doing Business” hesabatında 6 pillə irəliləyərək 28-ci yerə yüksəldi.

Əziz həmkarlar, istər pandemiya, istərsə də müharibədən sonrakı dövrdə verilmiş çevik və operativ qərarlarla həm ölkənin sabit, tarazlı inkişaf tempi, həm də vətəndaşların rifahı normal şəkildə saxlandı. Eyni zamanda, ötən il keçirilmiş müzakirələr zamanı səsləndirilən təkliflərin də nəzərə alınması, onların təmin edilməsi təqdirəlayiq haldır.

Əlbəttə ki, görülməş işlərlə yanaşı, sosial-iqtisadi reallıqdan doğan bir sıra çatışmazlıqlar barədə danışmaq, təklifləri diqqətinizə çatdırmaq istərdim. İlk növbədə, ümumən, əlillik dərəcələrinin verilməsi ilə bağlı prosedurlara yenidən baxılsa, yaxşı olar. Bu məsələ ilə əlaqədar iki dəfə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə təkliflər göndərmişəm.

İkinci, 44 günlük Vətən müharibəsi qazılarının əlillik dərəcələrinə bu gün çox diqqətli yanaşmaq lazımdır. Bu gün Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin verdiyi məlumata, – bu barədə nazirliyə müraciət etmişəm, – və aldığım cavaba görə bu sahədə addımlar Nazirlər Kabinetinin qərarına əsasən atılır. Düşünürəm ki, 12 min nəfərə qədər qazisi olan bir ölkədə əlillik məsələsinin problem olmasına göz yummaq olmaz. Bu səbəbdən Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il 16 yanvar tarixli 11 nömrəli qərarında 1.5-1.6-cı maddəsində

hərbi əməliyyatlar keçirilən zonada olmaqla əlaqədar, 1.5.2.1-ci maddəsində Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün, müstəqilliyinin və Konstitusiyaya quruluşunun müdafiəsi ilə əlaqədar xüsusi bir hal olaraq nəzərdə tutulur.

44 günlük Vətən müharibəsi qazilərinin işlə təminatı məsələsinə xüsusi qaydada yanaşılmalıdır. Hətta mümkün olarsa, qazilərin işlə təminatını nəzərdə tutan müvafiq qərarın qəbulu da mümkündür. Doğrudur, bir çox şirkətlər, qurumlar təşəbbüslə çıxış edirlər, qaziləri işə qəbul edirlər, lakin bu, çox böyük hallar təşkil eləmir.

Nəhayət, bu gün istismar vaxtı keçmiş yataqxana tipli binaların sökülməsi məsələsi də aktualdır. İndiki vəziyyətdə, xüsusi ilə dövlətin işğaldan azad olunmuş ərazilərdə bərpa işlərinə başladığı bir zamanda onu hökumətin üzərinə yıxmaq düz olmazdı. Lakin xüsusi şərtlər daxilində bu işdə maraqlı olan sahibkarlara şərait yaratmaq olar. Bu cür, çox ağır vəziyyətdə olan yataqxanaların, binaların sökülməsi, yerində yeni binaların inşası həm tikinti sektorunun inkişafına, həm tikinti materialları bazasının canlanmasına, həm də yeni iş yerlərinin yaradılmasına, ağır vəziyyətdə yaşayan insanların vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına töhfə vermiş olardı. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Sədaqət xanım. Aqil Məmmədov. Buyurun, Aqil müəllim.

A.Məmmədov. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli cənab Baş nazir, hökumət nümayəndələri, dəyərli həmkarlarımız. Mən təmsil olduğum Kəlbəcər rayonundan olan seçicilərin istək və xahişlərini diqqətə çatdırmaq istəyirəm.

İlk öncə, qeyd edirəm ki, kəlbəcərlilər daim ulu öndər siyasətinə sadıq olublar və bu gün də o ənənəni davam etdirirlər. Eyni zamanda, möhtərəm cənab Prezidentin 17

illik fəaliyyətində əldə etdiyi uğurları və xüsusən də 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılmış möhtəşəm qələbəni, işğaldan azad olunmuş bölgələrimizdə qısa müddətdə başladılan irimiqyaslı layihələri yüksək dəyərləndiririk və buna görə də cənab Prezidentə öz minnətdarlığımızı, təşəkkürümüzü bildiririk.

Hörmətli xanım Sədr, seçicilərimizlə keçirdiyimiz görüşlər zamanı edilən çoxsaylı zənglər, şifahi müraciətlərdə seçicilərimiz doğma Kəlbəcərimizdə başlanacaq tikinti-quruculuq işlərində fəal iştirak etmək məqsədi ilə o bölgədə fəaliyyət göstərəcək qurumlarda, şirkətlərdə işə düzəlmələri ilə əlaqədar çoxlu xahişlər etmişlər. Bilirsiniz ki, artıq Kəlbəcər rayonunda da irimiqyaslı layihələr həyata keçirilmək üzrədir. Cənab Prezidentin tapşırığı əsasında Göygöl–Kəlbəcər yeni avtomobil yolunun tikintisi ilə əlaqədar olaraq artıq işlərə başlanmışdır. Sənədləşmə işi başa çatmışdır və aldığımız məlumata görə tez bir zamanda həmin yolun tikintisinə başlanacaqdır. Odur ki, Kəlbəcər rayonunda tikinti və abadlıq işlərində fəaliyyət göstərəcək yerli dövlət qurumlarından və xarici şirkətlərin rəhbərlərindən xahiş edirəm ki, seçicilərimizin xahişini nəzərə alıb, əlavə işə qəbul zamanı o bölgədən olan sakinlərimizə daha çox üstünlük versinlər.

Eyni zamanda, hökumət qurumlarının burada iştirak etməsindən istifadə edərək, daha bir xahişi diqqətə çatdırmaq istərdim. Bilirsiniz ki, Kəlbəcər təbii sərvətlərinə görə ən zəngin olan bölgələrdən biridir. Mən bu gün o təbii sərvətlərdən bəlkə də ən dəyərlisi olan İstisu barədə fikirlərimi sizin diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm. Bilirsiniz ki, İstisu tərkibinin zənginliyinə və müalicəvi əhəmiyyətinə görə dünyada mövcud olan ən qiymətli mineral sulardan biridir. Mütəxəssislərin hesablamalarına görə bir

ildə 3 milyard litrdən artıq su çıxır. Yəni bir sısqa bulaq deyil. İstisu iki hissədən, aşağı və yuxarı, 12 bulaqdan ibarətdir. Bunu hesablayanda görürük ki, bir sutkada milyonlarca litr su itkiyə gedir. Əgər öz bazarımızda, Azərbaycanda mövcud olan mineral suyun yarım litrinin qiyməti ilə müqayisə aparsaq, görürük ki, nə qədər itkiyə yol vermiş olarıq. Ona görə də vətəndaşlarımız, seçicilərimiz xahiş etdilər, bu itkinin qarşısını almaq üçün tez, qısa bir zamanda, təbii, dövlət büdcəsi hesabına, – ona görə dövlət büdcəsi hesabına ki, oradan gələn gəlir birbaşa dövlətin büdcəsinə daxil olunsun, – orada dəmir konstruksiyadan, yəni modul tipli böyük su doldurma zavodu tikilsin. Həm itkinin qarşısı alınsın, büdcəmizə gəlir gəlsin, həm də yeni iş yerlərinin açılmasına səbəb olsun.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm. Təbii ki, mən də hökumətin hazırladığı, belə deyək, hesabatı dəyərləndirirəm, yüksək qiymətləndirirəm və lehinə səs verəcəyəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Aqıl müəllim. Soltan Məmmədov. Buyurun, Soltan müəllim.

S.Məmmədov. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli cənab Baş nazir, hörmətli həmkarlar və hökumət üzvləri. Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabat, düşünürəm ki, ölkə iqtisadiyyatında baş verən mühüm dəyişiklikləri tam şəkildə əhatə edir.

COVID-19 pandemiyasının yaratdığı çətinliklərlə əlaqədar, ümumilikdə, dünya iqtisadiyyatında tənəzzülün davam etməsinə baxmayaraq, Azərbaycan bir çox sahələrdə uğurlar əldə etmiş, iqtisadi sabitlik qorunub saxlanmışdır ki, bu da möhtərəm cənab Prezidentin rəhbərliyi altında ölkə iqtisadiyyatının mümkün kataklizmlərdən qorunması, hökumətin səmərəli fəaliyyəti nəticəsində mümkün olmuşdur. Ona görə də mən hesabatı müsbət qiymətləndirirəm.

Yaranmış imkandan istifadə edərək, bir sıra məsələlərə toxunmaq istərdim. Bu gün bir çox müalicə-profilaktika müəssisələrində və tibbi xidmət göstərən sahibkarlıq obyektlərində tibbi tullantıların zərərsizləşdirilməsi ilə bağlı problem mövcuddur. Tibbi tullantılar standartlara cavab verməyən quyularda yandırılır və əksər hallarda mənzil-kommunal təsərrüfat birlikləri tərəfindən bərk məişət tullantıları ilə birlikdə daşınır. Qeyd edirəm ki, Nazirlər Kabinetinin 2007-ci il 28 dekabr tarixli 213 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Tibbi tullantıların idarə olunmasına dair Tələblər”ə əsasən təhlükəli və xüsusi təhlükəli tullantılar termik üsulla xüsusi qurğularda məhv edilməlidir. Bu tələblərdə termik üsulla zərərsizləşdirmənin texniki xüsusiyyətləri açıqlanmasa da, dünya praktikasında konkret göstəricilər mövcuddur.

Hazırda COVID-19-a yoluxmuş şəxslərin müayinə və müalicəsinin aparıldığı müəssisələrdən tibbi tullantılar, eyni zamanda, vaksinasıya prosesində yaranan tibbi tullantılar müvafiq qurumlar tərəfindən çeşidlənərək daşınır və xüsusi termik qurğularda zərərsizləşdirilir. Lakin bəzi obyektiv səbəblərdən tibbi tullantıların idarə olunması sahəsində indiki vəziyyətin müsbət dəyişikliyinə ciddi ehtiyac vardır. Bu səbəblər sırasında ölkədə tibbi tullantıların zərərsizləşdirilməsini həyata keçirən müəssisələrin sayının az olması və təklif olunan xidmət haqlarının Tarif Şurasının 2014-cü il 1 avqust tarixli 3 nömrəli qərarı ilə müəyyənləşdirilən tariflərdən yüksək olması qeyd edilməlidir.

Digər tərəfdən, bu sahədə fəaliyyət göstərən müəssisələrin əksəriyyəti Abşeron yarımadasında yerləşdiyindən, uzaq regionlardan tullantıların daşınma xərcləri yüksək olur və ətraf mühit üçün təhlükə ehtimalı artır. Ötən müddətdə bir neçə müalicə-profilaktika müəssisəsi

İnzibati Xətlər Məcəlləsinin müvafiq maddələrinə əsasən cərimə olunmuş, bəzilərinə isə nöqsanların aradan qaldırılması üçün məcburi göstərişlər verilmişdir. Bu baxımdan “İstehsalat və məişət tullantıları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun icrasının təmin edilməsi məqsədi ilə tibbi tullantıların idarə olunmasına dair tələblərin təkmilləşdirilməsi məsələsinə baxılması məqsədəuyğun olardı. Bu məsələdə özəl təşkilatların təşviq edilməsi, eyni zamanda, müvafiq sahə ilə məşğul olan qurumların fəaliyyətinin koordinasiya olunması çox vacibdir. Bunun üçün əlavə vəsaitin cəlb olunmasına da ehtiyac yoxdur. Sadəcə, qaydalar müasir tələblərə və reallıqlara uyğunlaşdırılmalıdır. Hesab edirəm ki, Nazirlər Kabinetinin “Tibbi tullantıların idarə olunmasına dair Tələblər”in təkmilləşdirilməsi məsələsini nəzərdən keçirməsi bu sahədə problemlərin həll olunmasına imkan yaradardı.

İkinci məsələni qeyd etmək istərdim ki, ölkədə yeni doğulmuş uşaqların infeksiya xəstəliklərə qarşı immuno-profilaktikası tədbirlərinə görə ölkəmiz Avropa regionunda ilk 10-luqda yer tutur. Uşaqlarda anadangəlmə ürək qüsurlarının aradan qaldırılması hər zaman prioritet məsələ olub və bu istiqamətdə həm Səhiyyə Nazirliyi, həm də Heydər Əliyev Fondu tərəfindən çox böyük işlər görülüb. Bu problem bu gün də bütün dünyada xüsusi yer tutan məsələdir. Hesabatda da qeyd olunduğu kimi, dövlətimiz tərəfindən bir sıra xəstəliklərin profilaktikası və müalicəsi dövlət proqramları çərçivəsində həyata keçirilir. Lakin uşaqlarda anadangəlmə ürək qüsurunun aradan qaldırılması üzrə dövlət proqramı çərçivəsində 2 milyon manat büdcə ayrıldığı halda, onun yalnız 15 faizinin icra olunması dövlət proqramlarının icrasına xüsusi nəzarətin gücləndirilməsinə ehtiyac olduğunu göstərir.

Belə ki, bir sıra digər dövlət proqramlarının əlavə maliyyə dəstəyinə ehtiyacının olması dəfələrlə bizim tərəfimizdən vurğulanmışdır.

Çıxışımın sonunda Xəzər rayonu seçicilərinin müraciətlərinə hər zaman müsbət reaksiya verən nazirliklərə, komitələrə, agentliklərə minnətdarlığımı bildirirəm və fürsətdən istifadə edərək, qəsəbələrımızdə qeydiyyatız yaşayış binalarının dövlət qeydiyyatına alınması üçün hökumət tərəfindən tədbir görülməsini xahiş edirəm. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Mələhət İbrahimqızı. Buyurun, Mələhət xanım.

M.İbrahimqızı. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli Baş nazir, hörmətli hökumət üzvləri, həmkarlarım. Mən də, sözsüz ki, uzun əsrlik dövlətçilik tariximizin ən şərəfli ili olan 2020-ci il, zəfər ilimizdə dövlət büdcəsinin xərclənməsinə dair hökumətin hesabatına həmkarlarımın bildirdikləri, səsləndirdikləri qiymətli fikirlərə qoşuluram. Həqiqətən də, 2020-ci il hər birimizin həyatında bir fəxarət ili kimi qalacaqdır. Əgər biz 2020-ci ildə dünyada, bölgəmizdə, eləcə də ölkəmizdə baş verən prosesləri müqayisə etsək, 2020-ci il büdcəsinin 2019-cu ildə qəbul olunmasını düşünsək, yəni 2019-cu ildə heç kəs 2020-ci ildə dünyanı koronavirus pandemiyasının bürüyəcəyini, həmçinin Vətən müharibəsi olacağını heç birimiz, yəni ictimaiyyət bilmirdi. Ölkəmizdə, dünyada baş verən maliyyə böhranı ilə bağlı dövlətimizin və vətəndaşımızın müdafiəsi ilə bağlı hər şey edilirdi. Bu mənzərədən sonra belə, necə deyərlər, alınacaq, üzuağ 2021-ci ilə qədəm qoymağımızda başda möhtərəm Prezidentimizə, müzəffər Ali Baş Komandanımıza və eləcə də onun komandasına, hökumət üzvlərinə, Baş nazirə təşəkkür etməkdən başqa bir şey qalmır.

Mən də öz təkliflərimi səsəndirmək istəyirəm. Vaxtımız çox azdır. Mən də təmsil etdiyim Əmək və sosial siyasət komitəsinin bir üzvü kimi, həmkarlarımla fikrinə qoşuluram ki, bu gün əlilliyin müəyyənləşdirilməsi, dəyərləndirilməsi ilə bağlı ciddi problemlər var. Hörmətli nazirimiz Sahil Babayevə ondan öncəkilərdən çox ciddi problem miras olaraq qalıbdır. Həqiqətən də, etiraf etməliyik, ciddi problemlər olub. Amma bu problemlər, xoş olmayan miras olsa da, biz bu gün Vətən müharibəsindən, eləcə də birinci Qarabağ müharibəsindən olan qazilərə əlilliyin verilməsi ilə bağlı proseslərin təkmilləşdirilməsini ləngidə bilmərik. Sözsüz ki, hər bir müraciətimizə nazirliyin rəhbərliyi, müavini, nazir səviyyəsində həmişə müsbət baxılıb. Amma bu, bütövlükdə, sistem, proses olaraq tezliklə asanlaşdırılmalıdır. Sadə bir mexanizm olmalıdır.

Mənim qaldırmaq istədiyim məsələlərdən biri odur ki, – hörmətli Baş nazirimiz burada iştirak edir, – mənzil növbəsinə götürmə, adambaşına düşən norma məsələsində ciddi problemlər var. Bu norma sovet dövründən qalıb. Mənə verilən məlumata görə adambaşına 5–6 kvadratmetr olmalıdır. Bu, bu gün də hədsiz dərəcə keçmişdən qalma, köhnə standartdan kənara çıxılmır və bu da bu gün şəhid ailələrimizin, qazilərimizin bir çoxunun mənzil növbəsinə durmasına ciddi problemlər yaradır.

Mənzillərin kirayə haqqı ilə bağlı da demək istəyirəm. Aldığım məlumata görə, şəxsən təmsil etdiyim Nəsimi rayonunda sovet dövründən qalma, yəni o “xruşovka” və digər köhnə evlərin kirayə haqları hər kvadratmetr üçün 2 qəpikdir. Təsəvvürünüzdə gətirin, bir tərəfdən, bir küçədə, küçənin bu üzündə “xruşovka” binada kirayə haqqı, təbii ki, hər kvadratmetrə 2 qəpikdir, amma digər tərəfdə olan “novostroyka” dediyimiz yeni tikilidə bununla müqayisə

olunmaz dərəcədə fərqli qiymətdir. Hesab edirəm ki, bu da tənzimlənməlidir. Çünki 2 qəpik, belə bir aşağı qiymətdə olması da müvafiq qurumların işinə hədsiz dərəcədə əngəl törədir və əhali bəzi hallarda haqsız obyektiv, subyektiv səbəblərdən hökumətdən, müvafiq icra strukturlarından narazı qalır.

Əmlak vergisi ilə bağlı fikirlərimi səsləndirmək istədim. Mətbuatdan, eləcə də müvafiq qurumlardan aldığımız məlumata görə 500 mindən çox sənədsiz ev var. 500 mindən çox sənədsiz ev o deməkdir ki, bu evlər bu günə qədər hökumətə əmlak vergisi vermir. Düşünürəm, artıq çoxdan vaxtı çatıb ki, bu sənədləşməmiş evlər, necə deyərlər, qısa müddət ərzində, tezliklə sənədləşsin və dövlətimizin büdcəsinə kifayət qədər pul gəlsin.

Mən əminəm ki, hökumət üzvləri burada həmkarlarımızın və bizim səsləndirdiyimiz hər bir təklifə çox diqqətlə yanaşacaq və bu məsələlər qısa müddətdə öz həllini tapacaqdır. Fürsətdən istifadə edib, hamınızı qarşıdan gələn xalqımızın çoxəsrlik ənənəsi, bayramı olan Novruz bayramını münasibəti ilə təbrik edirəm. Hər birinizə uğurlar arzulayıram. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Mələhət xanım. İsa Həbibbəyli. İsa müəllim, buyurun.

İ.Həbibbəyli. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli hökumət üzvləri, hörmətli deputat həmkarlarım. Hesab edirəm ki, bu gün Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Milli Məclisin müzakirəsinə təqdim etdiyi hesabat ölkəmizin Prezidenti cənab İlham Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi bütün dövrlərdə, xüsusən də 2020-ci ildə həyata keçirdiyi islahatları və həmin islahatların konkret əməli nəticələrini əks elətdirən dövlət sənədi kimi mühüm əhəmiyyətə malikdir. Mən belə düşünürəm ki, bu gün

müzakirə etdiyimiz Nazirlər Kabinetinin hesabatı Azərbaycan tarixində həm də şanlı zəfər ilinin şərəfli səhifəsi kimi də əhəmiyyətli yer tutacaqdır.

Bundan başqa ilk dəfə olaraq builki hesabatda Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün təmin edildiyi dövrün tam, bütöv sosial-iqtisadi mənzərəsinin şahidi oluruq. Bundan əvvəlki uzun illər ərzində hesabatlarda yazılmış “işğal edilmiş ərazilər” sözləri builki hesabatda ilk dəfə olaraq “işğaldan azad olunmuş ərazilər” sözləri ilə əvəz olunmuşdur. Amma hesabat tək-cə sözlərin dəyişməsi yox, Azərbaycan cəmiyyətində baş verən bütün dəyişmə proseslərini çox aydın şəkildə, konkret təhlillərlə, faktlarla əks elətdirir və hesabata ilk dəfə olaraq böyük qayıdış anlayışı da məhz bu ilin hesabatı ilə daxil olmuşdur. Lakin yaxşı cəhətlərdən biri odur ki, hesabatı hazırlayanlar böyük qayıdış anlayışından, sadəcə, deklorativ bir ifadə kimi istifadə etməklə qalmayıblar. Cənab Prezident tərəfindən müəyyən olunmuş böyük qayıdışın strategiyasının hökumət tərəfindən həyata keçirilən taktiki gedişlərini bütün təfərrüatı, bütün detalları ilə əks etdirə biliblər və biz buradan böyük qayıdışın artıq ilk addımlarını da görə bilirik. Böyük qayıdışın davam edən prosesləri haqqında da builki hesabat aydın təsəvvür yaratmağa köməklik edir.

Pandemiya dövrünə münasibətdə də mən hesabatda statistik rəqəmlərin diqqətə çatdırılmasını yox, təhlillər aparılaraq bu sahədəki Azərbaycan modelinin mahiyyətini açan məqamların diqqət mərkəzinə çəkilməsini də əhəmiyyətli bir yanaşma kimi yüksək qiymətləndirirəm. Cənab Prezident tərəfindən pandemiya qarşı mübarizə istiqamətində aparılmış tədbirlərin, sadəcə, rəqəmlərlə ifadəsini yox, əksinə, bu rəqəmlərin arxasında dayanan gərgin mübarizəni, həm ölkə, həm də qlobal miqyasda Azərbay-

canın təqdim etdiyi yeni modeli, yeni nümunəni də bu hesabat siyasi cəhətdən də, iqtisadi cəhətdən də meydana qoya bilər. Bütün bunlara görə, hesab edirəm ki, Nazirlər Kabinetinin siyasi, iqtisadi cəhətdən əhəmiyyətli olan hesabatı həm də elmi cəhətdən özünəməxsus əhəmiyyətə malikdir. Bütün hesabat boyu təqdim olunan onlarca cədvəllər, sxemlər, qrafik təsvirlər 2020-ci ildə baş verən sosial-iqtisadi proseslərin dərin mənasını analiz etməyə, ondan konkret nəticələr çıxarmağa və çıxış yolları üçün tövsiyələr əldə etməyə şərait yaradır.

Hesab edirəm ki, Nazirlər Kabinetinin təqdim etdiyi hesabat Azərbaycan cəmiyyətinin bütün istiqamətlər üzrə elmi dərkinə də tam mənada meydana qoyur, savadlı şəkildə hazırlanmışdır. Parlament, Azərbaycan cəmiyyəti, hökumət üçün əhəmiyyətli olduğu qədər, elm adamları üçün də akademik yanaşmalarına görə əhəmiyyətli bir mənbə kimi qəbul oluna bilər. Mən də deputat həmkarım Qənirə Paşayevanın fikrini dəstəkləyərək Nizami Gəncəvi ilində Nizami Gəncəvi kimi dünya miqyaslı böyük sənətkarımız haqqında həm sənədli, həm də bədii filmin çəkilməsinə, bu filmin xarici dillərə tərcümə olunmasına, səfirliklərimiz vasitəsi ilə dünya ölkələrində göstərilməsinə dəstək verilməsini faydalı hesab edirəm.

Bütövlükdə, Nazirlər Kabinetinin hesabatı, sadəcə, salnamə deyil, həm də gələcək vəzifələrə işıq salan bələdçi bir sənəddir. Məmnuniyyətlə bu sənədə səs verirəm və deputat həmkarlarımı da səs verməyə çağırıram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, İsa müəllim. Rauf Əliyev. Sualınız var, Rauf müəllim. 1 dəqiqə, buyurun.

R.Əliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli Baş nazir, hörmətli hökumət nümayəndələri, həmkarlarım! Mən bir neçə dəfə bu kürsüdən çıxış

etmişəm və buradan seçicilərimin xahişlərini demişəm. Bu gün, Əli müəllim, həm Sizə, həm də hökumət nümayəndələrinə dərin təşəkkürümü bildirirəm ki, əksəriyyəti öz həllini tapıb. Amma bir qlobal məsələ var. O da ondan ibarətdir ki, bu gün Xəzər rayonunda yeraltı sular, yəni qrunt suları çıxır. Binə, Türkan, Qala, Şağan, Mərdəkan, Buzovna qəsəbələrində bu əziyyəti çəkənlər 1100 ailə, 3500 nəfərdir. Söhbət ondan gedir və başa düşürük ki, maliyyətutumlu bir layihədir. Ona görə təklif ondan ibarətdir ki, bu işlər hər il bir qəsəbədə getsin. Bu il Şağanda, heç olmasa, lokal bir təmir getsin, nasoslar, borular qoyulsun ki, bu insanlar əziyyət çəkməsin. Çünki qrunt suları təbiətdən asılı məsələdir, onların evlərində çıxır. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Hicran Hüseynova. Bu-yurun, Hicran xanım. Sualınız var.

H.Hüseynova. Hörmətli Baş nazir və hökumət nümayəndələri, hörmətli həmkarlar və media nümayəndələri! Qısa olaraq demək istəyirəm ki, hesabat çox yüksək səviyyədə və peşəkarlıqla hazırlanıb. Əlbəttə ki, münasibətim müsbətdir və səs verəcəyəm.

Mən bir neçə dəfə Sumqayıtın ekoloji probleminin həlli və onun sakinlərinin sağlamlığı ilə bağlı təhlükəsizlik təminatı üçün şəhərdə məişət tullantıları zavodunun tikintisi ilə bağlı məsələni qaldırmışdım ki, bunun investisiya proqramlarına, ya da büdcəyə salınması çox vacibdir. Ona görə ki, bu, camaatın sağlamlığı ilə bağlıdır və bununla bağlı bizə bir neçə dəfə də çoxlu müraciətlər olub. Mən bu məsələni qaldırmışdım. O cümlədən xahiş edərdim ki, Corat qəsəbəsində bir çox yerlərdə, xüsusi ilə də orada şəhid ailələri yaşayır...

Sədrlik edən. Hicran xanım, xahiş edirəm, yazılı surət-

də. Hörmətli həmkarlar, biz müzakirələri kəsmək məcburiyyətindəyik. Hörmətli Əli müəllim...

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Verə bilməyəcəyəm, mən söz verə bilməyəcəyəm, Zahid müəllim. Xahiş edirəm, mən söz verə bilməyəcəyəm. Əli müəllim, buyurun.

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Əsədov. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, bu gün Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti 2020-ci ildəki fəaliyyəti haqqında hesabatla Milli Məclisin qarşısında çıxış etdi. Millət vəkillərinin çıxışlarında hökumətin ötən ildəki fəaliyyətinə qiymət verildi. Millət vəkillərinin çıxışlarında deyilən fikirlər, seçicilərin müraciətləri hökumət tərəfindən böyük diqqətlə araşdırılacaq, təhlil olunacaq və aidiyyəti qurumlarla birlikdə həmin məsələlərin mümkün olan həlli istiqamətində əməli işlər görülməlidir. Bir daha öz adımdan və hökumət üzvləri adından millət vəkillərinə dəyərli fikirlərinə görə minnətdarlığımı bildirirəm. Ümid edirəm ki, 2021-ci il hökumətlə Milli Məclis arasında işgüzar əməkdaşlıq münasibətləri uğurla davam edəcək.

Hörmətli millət vəkillərinin çoxlu sualları, müraciətləri oldu. Təbii olaraq, millət vəkilləri öz seçildikləri dairələrdən seçicilərin fikirlərini çatdırırlar. Hamını narahat edən bir neçə məsələyə ümumiləşdirilmiş münasibət bildirmək istəyirdim.

Qiymətlərin bahalaşması ilə əlaqədar. Hörmətli millət vəkilləri, təbii olaraq, çox düzgün bu məsələni qaldırırlar. Ancaq bildirmək istərdim ki, Azərbaycan hökuməti də bu məsələni daim nəzarətdə saxlayır və təbii olaraq, öz imkanlarından istifadə, vəzifə borcuna əməl edərək bu

məsələ ilə ciddi şəkildə məşğul olacaq. Məlumat üçün bildirim ki, İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidməti tərəfindən gündəlik monitoring aparılır. Təbii, yəqin, Milli Məclisin üzvləri də bilirlər ki, bir çox hallarda bizlərdən asılı olmayan məsələlər də var. Bizim 10 milyardlıq idxalımız olduğu halda belə, ticarət tərəfdaşlarımız olan ölkələrdə qiymətlərin artımına təsir edə bilmirik. Təbii olaraq, bu istiqamətdə tədbirlər görülcək. Bəzi hallarda mətbuatda da, bugünkü çıxışlarda da bu qiymət artımı yanacağı qiymətlərinin artırılması ilə də bağlıdır. Təbii olaraq, təsiri var. Ancaq məlumat üçün bildirmək istəyirəm ki, hökumət tərəfindən subsidiya şəklində fermerlərə də, ictimai nəqliyyata da bu istiqamətdə kifayət qədər subsidiyalar ayrılıb. Birinci halda 36, ikinci halda 34 milyon manata qədər vəsait ayrılıb.

Bir çox millət vəkillərinin çıxışlarında konkret qaz, yolların təmiri, məktəb tikintisi və sairə bağlı, təbii, qaldırılan məsələlər var. Bu məsələlər daim deputatlar tərəfindən onların seçicilərinin müraciətləri əsasında qaldırılır. Təbii, bu, daim bütün hökumətlərin, o cümlədən bugünkü hökumətin də qarşısında duran məsələlərdir. Bu məsələlər investisiya proqramlarında maksimal şəkildə nəzərə alınacaq. Ancaq onu da bildirmək istəyirəm ki, sizin və bizim hamımızın bərabər, layiq bir komanda olaraq bir arzumuz olub ki, Qarabağımız azad olsun və böyük qayıdışı edək. Yəqin ki, o məsələnin ciddiliyi, böyüklüyü və maliyyətutumluluğu da hamıya aydındır. Biz maksimal şəraitdə çalışacağıq ki, bütün proseslər balanslaşdırılmış, eyni şəkildə icra olunsun.

Millət vəkilləri qazla əlaqədar dedilər. Bu il qazlaşma ilə əlaqədar konkret nəzərə alınıb ki, bəli, 100 minə qədər

abonent maksimal şəkildə, yəni bizim bugünkü imkanımız 100 min abonent artırmağa yetir. Hansı rayon, hansı bölgə, hansı kəndlər – bu, konkretdir. Deputatlarımızın sorğularına yazılı şəkildə cavablar veriləcək. Bir sıra digər məsələlərlə bağlı mən öz adımdan, hökumətin adından bildirmək istəyirəm ki, hörmətli millət vəkilləri, bu gün sizin tərəfinizdən qaldırılan məsələlər, suallar qısa müddət ərzində cavablandırılacaq. Diqqətinizə görə sağ olun, minnətdaram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, hörmətli Əli müəllim. İndi isə, hörmətli həmkarlar, düşünürəm ki, çıxış edənlərin hamısı hökumətin hesabatını məqbul hesab edirlər və təklif edirəm, hesabatın nəzərə alınmasına münasibət bildirək. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.02 dəq.)
Lehinə	85
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	85
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs vermişlər.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli cənab Baş nazir və hökumət üzvləri, sizə ötən ildəki fəaliyyətinizə görə təşəkkür edirik və uğurlar arzulayırıq. Çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, biz isə indi gündəliyin 2-ci məsələsinə keçirik. Bu məsələ Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının sədr müavininin və auditorlarının

təyin edilməsi haqqında qərar layihəsidir. Bildiyiniz kimi, Milli Məclisin Daxili Nizamnaməsinin 44-cü maddəsinin dördüncü hissəsinə və “Hesablama Palatası haqqında” Qanununun 11.3-cü maddəsinə uyğun olaraq, bu vəzifələrə təyinatlar Milli Məclis Sədrinin təqdimatı əsasında Milli Məclis tərəfindən həyata keçirilir.

Mənim tövsiyəm budur ki, Nəsir Sadıqov Hesablama Palatası sədrinin müavini, Cavid Bayramov, Hilal Hüseynov və Vəfa Mütəllibova isə Hesablama Palatasının auditorları təyin edilsinlər. Qeyd edirəm ki, irəli sürülən namizədlərə dünən İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin iclasında baxılmış və müsbət rəy verilmişdir. Namizədlər haqqında məlumatlar sizdə var. Onu da qeyd edirəm ki, onların hər biri öz işinə dərindən bələd olan səriştəli mütəxəssisdir və mən hesab edirəm ki, təyin ediləcəkləri vəzifələri uğurla yerinə yetirəcəklər.

Hörmətli həmkarlar, əgər başqa fikir yoxdursa, mən qərar layihəsini səsə qoyuram və xahiş edirəm, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.04 dəq.)
Lehinə	84
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	85
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 nəfər, 1 nəfər bitərəf.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Nəsir müəllim, Cavid müəllim, Hilal müəllim və Vəfa

xanım, biz sizin hamınızı təbrik edirik və gələcək fəaliyyətinizdə də uğurlar arzulayırıq. Çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, bir neçə gündən sonra xalqımız Novruz bayramını qeyd edəcəkdir. Novruz dostluq, ünsiyyət, təmizlik və yenilik bayramıdır və əsrlərin sınağından çıxmış milli-mənəvi dəyərlərimizi təcəssüm etdirir. Mən bu gözəl bayram münasibəti ilə sizin hər birinizi ürəkdən təbrik edirəm və eyni zamanda, təklif edirəm ki, möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevə və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevaya Milli Məclis adından təbrik məktubları ünvanlayaq. Azərbaycan dövlətinin yeni zirvələrə yüksəlməsi, xalqımızın rifahının daha da yaxşılaşması naminə dəyərli fəaliyyətlərində onlara uğurlar arzulayaq. Hesab edirəm ki, biz hamımız bu təbrik məktublarını dəstəkləyirik. *(Alqışlar.)*

Hörmətli həmkarlar, bununla da bizim bugünkü heç də asan olmayan iclasımız başa çatdı.

Sağ olun, təşəkkür edirəm.

EDİLMƏMİŞ ÇIXIŞLARIN MƏTNLƏRİ

16 mart 2021-ci il

Afət Həsənova. Əvvəlcə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin, özündə müzəffər ordumuz tərəfindən işğaldan azad edilmiş ərazilərdə bərpa-quruculuq tədbirlərini də əks etdirən 2020-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabatının müzakirə olunmasının olduqca qürurverici hal olduğunu qeyd etməyi özümə borc bilirəm. Təqdim edilmiş hesabatı, ümumilikdə, qənaətbəxş hesab edir, eyni zamanda, əhalinin, xüsusən də aztəminatlı ailələrin qarşılaşdığı sosial problemlərin həllinə yönələn, həmçinin büdcə vəsaitinə qənaət olunmasına xidmət edəcəyini düşündüyüm 2 məsələni diqqətinizə çatdırmaq istərdim.

Birinci məsələ ünvanlı dövlət sosial yardımların verilməsi ilə bağlıdır. Belə ki, bu yardımların verilməsi mexanizmi, bildiyimiz kimi, özlüyündə haqlı olaraq təkmilləşdirilməyə məruz qalmış, xidmətin təşkilində şəffaflığın təmin olunması üçün elektron resurslardan istifadə edilməklə məmur–vətəndaş təmasları minimuma endirilmişdir.

Şübhəsiz ki, ailə üzvləri əmək qabiliyyətsiz olan və ya əmək qabiliyyətli üzvü vəfat edən, məhkəmə tərəfindən itkin düşmüş və yaxud ölmüş hesab olunan, bir sözlə, qanunvericiliyə görə bu yardımı almağa hüququ olan aztəminatlı ailələrin heç də hər biri nə mükəmməl internet resursları istifadəçisi, nə də öz hüquqları barədə məlumatlılardır. Əsasən belə ailələrə ayrı-ayrı şəxslər tərəfindən yardım məbləğinin müəyyən hissəsi müqabilində “köməklik” göstərilməsinə dair vətəndaşlar tərəfindən tez-tez şikayətlər daxil olur.

Belə ailələrin ünvanlı dövlət sosial yardımına ehtiyacını

nəzərə alaraq, bu vəsaitin həmin ailələr tərəfindən hər ay tam həcmdə, şəxsən alınmasına nəzarətin gücləndirilməsi, həmçinin bu sahədə dövlətin mənafeyinə xələl gətirə biləcək hərəkətlərin qarşısının alınması istiqamətində Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən təxirə-salınmaz tədbirlərin görülməsini vacib hesab edirəm.

İkinci məsələ isə Bakıətrafı rayonlarda, xüsusən də sürüşmə sahələrində mərkəzləşmiş kanalizasiya şəbəkəsinin olmaması və bunun yaratdığı fəsadlarla bağlıdır. Misal olaraq bildirim ki, “Z1ğ-1” sürüşmə sahəsində, əsasən, şambo üsulundan istifadə edilən və uzun illər öncə inşa edilmiş çoxsaylı fərdi yaşayış evləri, eləcə də çoxmənzilli yaşayış binaları yerləşir və burada qəzalılı vəziyyətə düşən evlərin sakinləri Nazirlər Kabinetinin müvafiq sərəncamları ilə dövlət büdcəsindən ayrılmış milyonlarla manat vəsait hesabına köçürülməkdədir.

Hazırda davam edən bu prosesləri səsləndirməkdə məqsədim diqqətinizi problemin nəticələrinə deyil, yaranma səbəblərinin aradan qaldırılmasına, bununla da dövlət büdcəsindən daha səmərəli və qənaət edilməklə istifadəyə nail olmaqdır.

Hesab edirəm ki, Suraxanı rayonu təmsalında ilkin olaraq belə ərazilərdə mərkəzləşmiş kanalizasiya şəbəkəsinin qurulması və ya nəzərdə tutulan işlərin sürətləndirilməsi yuxarıda sadalanan problemlərin qarşısının alınmasına, eyni zamanda, ardıcıl olaraq burada yolların çəkilməsi, küçələrin işıqlandırılması kimi görülməli işlərin də icrasına əlverişli şəraitin yaranmasına xidmət edər.

Aqiyə Naxçıvanlı. Hökumətin hesabatında da göstəriləni kimi, cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan uğurlu siyasi kursun, demək olar ki, əsas qayəsi sosial məsələlərin həlli, vətəndaşların sosial müdafiəsinin

gücləndirilməsidir. Xüsusi ilə insanların yaşayış səviyyəsinin yaxşılaşdırılması, maaşların, pensiyaların iqtisadi artım tempinə uyğun olaraq, mütəmadi artırılması, yeni sosial infrastrukturların yaradılması bir daha sübut edir ki, sosial siyasət dövlətimizin prioritet istiqamətlərindəndir.

Möhtərəm Prezidentimiz, Ali Baş Komandanımızın uğurlu dövlət idarəçiliyi, müdrik siyasəti nəticəsində rəşadətli ordumuz 44 günlük Vətən müharibəsində erməni işğalçılarını məğlub etməklə, Qarabağımızı işğaldan azad etdi, ölkəmizin ərazi bütövlüyü təmin olundu. Müharibə itkilərinə və pandemiyanın mənfi təsirlərinə baxmayaraq, cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə çevik sosial-iqtisadi siyasət həyata keçirilmiş, ölkə iqtisadiyyatı öz dayanıqlılığını qoruyub saxlaya bilmişdir. Bu baxımdan mən hökumətin 2020-ci il üçün hesabatını əhatəli hazırlanmış sənəd hesab edirəm və ona səs verəcəyəm.

Mən seçildiyim 117 sayılı Oğuz–Qəbələ seçki dairəsi ərazisində mövcud olan bir neçə məsələni də diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm.

Oğuz rayonunun qazlaşdırılmayan 8 kəndinə (cəmi 1082 ev), Baş Daşagıl (260 ev), Çaldaş (105 ev), Çayqovuşan (22 ev), Xalxal (201 ev), Ərmənət (169 ev), Xalxalqışlaq (51 ev), Filfil (149 ev), Mollalı (125 ev) təbii qaz xəttinin çəkilməsi çox vacib məsələdir.

Rayon üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edən Oğuz–Xaldan avtomobil yolunun Oğuz rayonu ərazisindən keçən hissəsinin əsaslı təmirinə ciddi ehtiyac vardır. Bu yol Oğuzun cənuba çıxan yeganə yolu olub, rayonun iqtisadiyyatında mühüm rol oynayır.

Oğuzun Mollalı, Tərkeş, Yaqublu, Top, Zərrab, Yenikənd kəndlərini və Malıx yaşayış məntəqəsini rayon mərkəzi ilə birləşdirən yollar olduqca bərbad vəziyyətdədir.

Nəzərə alınmasını xahiş edirəm.

Oğuz və Qəbələnün elə kəndləri var ki, onlar ucqar kəndlər olmasalar da, nə internetləri var, nə də əməlli-başlı telefon xətləri. Məsələn, Oğuzun Mollalı, Yemişanlı, Xalxalqışlaq kəndlərində heç ATS yoxdur, nəinki internet. Qəbələnün Daşca kəndi də eyni problemi yaşayır. Oğuz şəhərinin “Gənclik” massivi adlanan hissəsi 10 ildən artıqdır salınıb, bütün kommunal xidmətlərlə tam təmin olunub, lakin telefon xətləri hələ də çəkilməyib.

Regionumuz həm də turizm ərazisidir. Ancaq təəssüf ki, sahibkarlarımız turizm sahəsində fəaliyyətlə bağlı icazə almaq üçün müəyyən problemlər yaşayırlar. IV çağırış Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə deputat seçildiyim dövrdən bu günədək seçicim olan bir nəfər – Oğuz şəhər sakini hər il mənə Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin Meşələrin İnkişafı Departamentindən icazə alaraq müqavilə bağlamaq üçün köməklik göstərilməsinə xahiş edir. Mən isə öz növbəmdə onun müraciətini aidiyyəti üzrə həmin nazirliyə ünvanlayıram. Lakin bugünədək məsələ müxtəlif bəhanələrlə uzadılır, vətəndaşa fəaliyyətini davam etdirməsi üçün rəsmi icazə verilmir və sair. Belə məsələlər insanları narazı salır.

Qeyd etməliyəm ki, 40 mindən çox əhalisi olan rayonda heç bir istehsal sahəsi yoxdur. Hökumətdən xahiş edirəm, qaldırdığım məsələləri nəzərdən keçirsinlər.

Arzu Nağıyev. Ətraflı və dolğun hesabat üçün təşəkkürümü bildirirəm. Sahibə xanımın da öz çıxışında qeyd etdiyi kimi, deputatların verdiyi təklifləri nəzərə aldığınıza görə minnətdarlığımı bildirirəm. Bununla bağlı həmkarlarım da öz fikirlərini bildirdilər.

Mən 104 sayılı Gədəbəy–Tovuz seçki dairəsini təmsil edirəm. Verdiyim təkliflərdən Tovuz rayonunun bəzi

kəndlərində suvarma və içməli suya artan tələbatı nəzərə alıb, yeni artezian quyularının qazılması və lildən təmizlənmə işləri həyata keçirilib. Tovuz və Gədəbəydə təhsil müəssisələrinin qazanxanalarının qaz təhcizati ilə bağlı layihələri üçün Təhsil Nazirliyinə vəsaitin ayrılması, yeni uşaq bağçalarının açılması, Tovuzda yeni məktəblərin tikilməsi, ehtiyac duyulan məktəblərdə əsaslı təmirlərin aparılması mühüm bir işdir.

Gədəbəyin 31 məktəbində istilik sisteminin təmiri başa çatdırılıb. Zəyəmçay su anbarının yaradılması üçün hazırlıq işləri görüldü. Tovuz rayonunun 9 yaşayış məntəqəsində 18 subartezian quyusunun layihəsi üçün vəsaitlər ayrıldı. Tovuz hadisələri vaxtı bir sıra kəndlərdə dağıdılan evlərin bərpasına görə də təşəkkür edirəm, FHN-nin işini təqdirəlayiq hesab edirəm.

Bununla belə, seçicilərin müraciətlərindən biri də bu və ya digər səbəbdən əmlaklarına dəyən ziyanlardır. Daşqın, sel, xüsusi ilə tektonik zona olan ərazimizin zəlzələ, yanğın və ildırım düşməsi və digər fəlakətlərdən törənən fəsadlardan qorunması üçün sığortaya ciddi fikir vermək lazımdır. Yəni bununla əlaqədar “İcbari sığortalar haqqında” Qanunda nəzərdə tutulan müddəalar var. Lakin marifləndirmə və sənədsiz evlərin çox olması buna imkan vermir. Buna görə də vətəndaşlar hadisə baş verən kimi müxtəlif aidiyyəti olmayan ünvanlara üz tuturlar. Xahiş edirəm, gələcək fəaliyyətlərdə bu məqamlar nəzərə alınsın.

İkinci məsələ, yeni yaradılan, tikintisi başa çatan yeni massivlərdə kommunal, qaz, işıq, su problemləridir. Digər məsələ, internet və “Wİ-Fİ” təqdim edən provayderlərə imkan yaratmaq və monopolizmə son qoymaqdır.

Qeyd etmək istərdim ki, 44 günlük müharibədən sonra şəhid ailələri və qazilərlə bağlı Əmək və Əhalinin Sosial

Müdafiəsi Nazirliyinin işini təqdirəlayiq dəyərləndirirəm. Çox sağ olsunlar ki, ən ucqar kəndlərdə belə bu həssas təbəqəyə məşğulluqla, ödəmələrlə bağlı qayğı göstərilir. Bununla yanaşı, yol infrastrukturaları da bərpa və yenidən tikilməlidir. Bu, Gədəbəyin İvanovka, Tovuzun Saratovka–Çeşməli–Böyükqışlaq yoludur. Hesabatı dəstəkləyirəm və lehinə səs verəcəm.

Bəhruz Məhərrəmov. Əvvəlcə hər birinizi ilaxır çərşənbə münasibəti ilə təbrik edirəm. Bu il, nəhayət ki, Prezident İlham Əliyevin qətiyyəti, ordumuzun qəhrəmanlığı sayəsində bayramlarımızda bayram əhvalı var. Axır ki, torpaq çərşənbəsini işğaldan, təcavüzdən azad olunmuş müqəddəs torpaqlarımızda qeyd edirik. Düzdür, erməni vandalizminin izləri, basdırılmış minalar hələ ki, insanlara bayramlarda ata-baba yurdlarına təhlükəsiz getməsinə imkan vermir, amma ötən gün ölkənin birinci ailəsinin işğaldan azad olunmuş rayonlarımıza növbəti səfəri elə hər bir qarabağlı ailəsinin bayramda ata-baba yurdunu ziyarət etməsi demək idi, həmçinin bu səfərlə cənab İlham Əliyev o torpaqların əzəli və əbədi sahibinin kim olduğunu dünyaya bir daha göstərmiş oldu.

Hökumətin hesabatına gəlincə, əlbəttə, yüksək qiymətləndirirəm. Nəzərə alsaq ki, 2020-ci il gərgin və fors-majorlar ili oldu, bu mənada cənab Prezidentin rəhbərliyi və şaxələndirilmiş fəaliyyət strategiyası əsasında göstərdiyi çevik reaksiyalara görə hökumətin işini yüksək qiymətləndirir və təbii, hesabatda da müsbət münasibətimi ifadə edəcəyəm.

Həmçinin hesabatda bizim təkliflərimizə önəm verilməsi hakimiyyət qollarının səmərəli əməkdaşlığının nümunəsidir. Məni çox sevindirir ki, Biləsuvar şəhərində 1176 yerlik məktəb, Bağbanlar və Nəsimikənd məktəb-

lərinin yenidən tikintisi, Bəydili, Səmədabad, Dərvişli kənd və rayon internat məktəbinin isə əsaslı təmiri yaxın 2 il ərzində artıq plana salınıb. Buna görə cənab Prezidentə, habelə bu sahənin böyük hamisi Mehriban xanım Əliyevaya, o cümlədən hökumətə təşəkkür edirəm. Bütün bunlar onu göstərir ki, cənab Prezidentin uğurlu strategiyasının nəticəsi olaraq problemlər fundamental olaraq həllini tapmaqdadır. Lakin həllini gözləyən vacib problemlər də var.

Təbii, Biləsuvarın ən böyük problemi sudur. Həm suvarma, həm də içməli su təminatında ciddi problemlər var. Açıq deyim, kəndlərimiz var ki, insanlar bu gün də kanalların texniki suyundan evində içmək üçün istifadə edir. O da su gələndən gələ. Bu mənada bu sahəyə hökumətimizin xüsusi diqqət ayırması, bölgəyə yeni içməli su xəttinin çəkilməsi vacibdir.

Habelə, rayonda Bolqarçay su anbarı illərdir, baxımsız, təmirsiz qalıb. Mən hörmətli kənd təsərrüfatı nazirinin diqqətini cəlb etmək istəyirəm, rayonda əkilən sahələr hər il artır, hətta örüş sahələri də əkilir, su mənbəyi dəyişmir, əksinə, qlobal səbəblərdən azalmaqdadır. Bu mənada Bolqarçay su anbarının təmiri, yaxud yeni sututarın yaradılması vacib vəzifədir.

Nəzərə alaq ki, Biləsuvar pambıqçılıq rayonudur və normal su təminatı artıq məşğulluq probleminin köklü həlli olacaq. Bu problem həll olunana qədər isə, cənab Baş nazir, xahiş edirəm, Biləsuvar rayonu üzrə sosial iş yerləri, habelə özünüməşğulluq proqramı limitlərinin artırılması məsələsinə yardımçı olasınız.

Bundan başqa, kəndlərdə internet, telefon, elektrik və yol infrastrukturunun yenilənməsinə ehtiyacımız var. Xüsusən kənd yollarının onsuz da maddi cəhətdən böhran yaşayan bələdiyyələrin balansında olması özünü yolların

vəziyyətində göstərməkdədir. Bu mənada hökumətin müdaxiləsi və dəstəyi vacibdir. Həmçinin Biləsuvar rayon Mədəniyyət Mərkəzi, Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyi, Musiqi məktəbi, eləcə də Yuxarı Cürəli, Ovçubərə, Ağayrı və Amankənd məktəblərinin binasının təmirə, şəhər 6 saylı, Nərimankənd, Təzəkənd, Yuxarı Ağalı, Çaylı və Günəşli məktəblərinin yenidən tikilməsinə zəruri ehtiyac vardır və ediləcəyinə də əminik. Çünki gedişat, mövcud siyasi iradənin qayəsi bunu göstərir.

Elnur Allahverdiyev. 2020-ci ilin yekunlarına biz ölkəmiz üçün iki tarixi və taleyüklü hadisə prizmasından baxmalıyıq. Birincisi, ölkə iqtisadiyyatının qlobal pandemiyanın təsiri altında baş verən və hələ də davam edən ümumdünya maliyyə və iqtisadi böhranı reallığında inkişafı, ikincisi isə, təbii ki, Vətən müharibəsi.

Qlobal böhran şəraitində elə bir ölkə yoxdur ki, iqtisadiyyatı zərər görməsin. Müharibə isə hər dövlətin büdcəsi üçün yük, əlavə xərclər deməkdir. Ancaq ötən ilin yekunlarına baxarkən biz bütün sahələrdə artım görürük. 2020-ci ildə Azərbaycanın dövlət büdcəsinə qeyri-neft-qaz sektoru üzrə vergi daxilolmaları 5,6 milyard manat təşkil edib. Bu, indiyədək qeydə alınan ən yüksək göstəricidir. Qeyri-neft-qaz sektoru üzrə yığılmış vəsaitin cəmi daxilolmalarda xüsusi çəkisi 76 faizə bərabər olub. 2020-ci ildə qeyri-neft sektorundan aksiz daxilolmaları 397,2 milyon manat təşkil etməklə 2017-ci ilin göstəricisindən 18 dəfə çox olub. Aktiv vergi ödəyicilərinin sayında artım müşahidə edilir. Onların sayı 24 faizdən çox artaraq 616 minə ötüb. ƏDV ödəyicilərinin sayında 17 faiz artım müşahidə edilib. Dövlət Vergi Xidməti tərəfindən dövlət büdcəsinə 7,4 milyard manata yaxın vəsait daxil olub.

2020-ci ildə qeyri-neft sektoru 11 faizlik artım nümayiş

etdirib. Dünya Bankının “Doing Business” hesabatında Azərbaycan 190 ölkə arasında 32-ci yerdən 28-ci yerə yüksəlməyə müvəffəq olub. Ölkəmiz 10 ən islahatçı ölkə sırasına daxil edilib. Davos Ümumdünya İqtisadi Forumunun hesabat parametrlərinə görə, Azərbaycan əhalinin elektrik təchizatı səviyyəsinə əsasən dünya miqyasında ikinci yerdədir. Hökumətin uzunmüddətli strategiyası üzrə Azərbaycan 10-cu, İnküziv inkişaf indeksi üzrə isə 3-cü yerdədir. İnfrastruktur layihələri ilə bağlı dünyada 10–30-cu yerlərdə qərarlaşmışıq.

Qlobal böhran və müharibə ilində ölkəmizin fərqli parametrlər üzrə yüksək göstəriciləri inqilabi mahiyyət kəsb edir. Qürurvericidir ki, iqtisadiyyatda müsbət nəticələr hərbi əməliyyatlar meydanında qazanılan tarixi qələbə ilə paralel şəkildə əldə olunub. Yəni həm işğal altında olan torpaqlarımızı qaytarmış, həm də iqtisadi nailiyyətlərimiz artıb.

Ötən il konkret iqtisadi göstəricilərlə yanaşı, həm də iqtisadiyyatın liberallaşmasına səbəb olan bir sıra islahatların həyata keçirildiyi il kimi tarixə düşüb. Korrupsiya ilə mübarizə, iqtisadiyyatın şəffaflaşdırılması, qanunsuz iqtisadi münasibətlərin məhdudlaşdırılması və sair tədbirlər iqtisadiyyatda artımı sürətləndirən başlıca amillərdir. Vergi prosesinin şəffaf müstəviyə transformasiyası hökumətin qazandığı ən böyük uğurlardandır.

Bütün bu göstəriciləri nəzərə alaraq, demək olar ki, yaşadığımız 2021-ci il ötən ilə nisbətən daha problemsiz olmalıdır. Çünki keçən il pandemiyanın qəfil şoku bütün dünyada olduğu kimi, bizi də gözlənilmədən haqlamışdı. İndi biz daha hazırlıqlıyıq, lazımi tədbirlər görülüb, preventiv addımlar atılıb. Postpandemiya dövrünün strateji məqsədlərini həyata keçirmək üçün cənab Prezidentin fər-

manı ilə İqtisadi Şura fəaliyyət göstərir.

Bu il qarşımızda duran əsas hədəf cari problemlərin həlli ilə yanaşı, işğaldan azad olunmuş ərazilərimizin bərpası prosesinə başlamamız və planlaşdırdığımız məqsədlərə çatmağımızdır. Bərpa prosesində də dövlətimizin öz imkanlarına arxalanması iqtisadi gücümüzün göstəricisidir. Eyni zamanda, bu, gələcəkdə Qarabağ bölgəsinin milli iqtisadiyyatımızdakı iştirakının təminatıdır. Qarabağda quruculuq və bərpa işləri qeyri-neft sektorunun aparıcı sahələrindən biri olacaq.

Azərbaycan iqtisadiyyatının gündəmində 4-cü sənaye inqilabının yeniliklərinin tətbiqi, rəqəmsal texnologiyalar, ağıllı konsepsiyaların tətbiqi kimi novator məqamlar durur. Bütün bunlar Azərbaycan iqtisadiyyatının ciddiliyi və qüdrətinin göstəricisidir. Onlarca qabaqcıl ölkə var ki, COVID-19 pandemiyasının fəsadlarını cilovlaya bilmir. Azərbaycan iqtisadiyyatı isə nəinki itkilər verir, hətta inkişaf edir. Döyüş meydanında 44 günə məğlub etdiyimiz Ermənistan 28 ildə Şuşanı məskunlaşdırma bilmədi, Azərbaycan isə azad etdiyi yaşayış məntəqələrində yeni ağıllı şəhər və kəndlər salır. Bütün bunlar, şübhəsiz ki, dövlətimizin nümayiş etdirdiyi keyfiyyət və nailiyyət fərqidir.

Hökumətimizin qarşıdakı fəaliyyətində də uğur qazanacağı şübhə doğurmur. Bu baxımdan mən layihəyə səs verəcəm.

Etibar Əliyev. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev İqtisadiyyat Nazirliyinin tabeliyində “Dördüncü Sənaye İnqilabının Təhlili və Koordinasiya Mərkəzi Publik Hüquqi Şəxsin yaradılması” haqqında 2021-ci il 6 yanvar tarixli 1245 nömrəli Fərman imzalayıb. Bu mühüm fərman XXI əsrin mühüm paradıqlarının birinin daha dərinlən təhlil olunmasına və elmlə təhsilin inteqrasiyasının daha da gücləndirilməsinə şərait yaradacaq.

Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabatında elm və təhsilə dair də görülən işlər barədə geniş material yer alıb. Hesabatda təhsilin inkişafı ilə bağlı qəbul edilmiş və hesabatın aid olduğu 2020-ci ildə də icrası davam etmiş bir sıra hökumət proqram və strategiyalarının adları çəkilir, lakin nəticəsi ilə bağlı hər hansı qeyd yoxdur. Əslində, bu hesabat daha çox “nəticə əsaslı hesabat” olmalı, konkret kəmiyyət və keyfiyyət indikatorları əsasında hökumətin fəaliyyətinin səmərəliliyinə və nəticəliliyinə qiymət verməyə imkan yaratmalıdır. İki konkret nümunə göstərmək mümkündür.

2013-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamı ilə “Təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası” sənədi, 2015-ci ildə bu strategiyanın həyata keçirilməsi məqsədi ilə Fəaliyyət Planı təsdiqlənib. Həmin sənədlərdə artıq 2020-ci ilə qədər bir sıra tədbirlərin həyata keçirilməsi, bəzi hədəflərə nail olunması nəzərdə tutulmuşdu. Həmin hədəflərə nailolma səviyyəsi, tədbirlərin icra vəziyyəti barədə bu hesabatda konkret faktlar daxil etmək olmazdı? Məsələn, 2020-ci ilin sonundakı təhsil müəssisələrində müxtəlif maraqlı qruplarının iştirakı ilə nəticəyönlü və şəffaf idarəetmə modelinin yaradılması ilə bağlı konkret mexanizmlər hazır olmalı idi. Yaxud müəllimlərin illik əməkhaqqının adambaşına düşən ümumi daxili məhsula nisbətinin mərhələlərlə, səriştə və nəticə əsasında differensiallaşdırmaqla 1,8–2 dəfəyədək artırılması üçün mexanizmlər formalaşdırılmalı idi. Bu sahədə hansı addımların atıldığı, yaxud atılmayıbsa, hansı səbəbdən atılmaması ilə bağlı məsələlər hesabatda əksini tapmalıdır. Yaxud Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli Sərəncamı ilə “Peşə təhsili və təliminin inkişafına dair Yol Xəritəsi” təsdiq olunub. Bu

sənəd ümumtəhsil müəssisələrinin məzunlarının peşə təhsili müəssisələrinə qəbul səviyyəsinin 25 faizə çatdırılmasını, pilot peşə təhsili müəssisələrinin məzunlarının məşğulluq səviyyəsinin 6 ay ərzində 50 faizə yüksəldilməsini hədəfləmişdi. Bəs hazırkı dövrə nəticələr necədir?

Elmi təşkilatların akkreditasiyası ilə bağlı Nazirlər Kabinetinin 2017-ci il 14 dekabr tarixli 554 sayılı qərarı mövcuddur. Qərara əsasən elmi müəssisələrin kadr potensialı, maddi-texniki bazası, infrastrukturunu, beynəlxalq əlaqələri, elmi nəticələrin istehsalatda tətbiqi, nəşr olunmuş məqalələrin sayı kimi meyarlar əsasında akkreditasiyadan keçməlidir. Amma meyarlar üçün hədlər necədir? Məsələn, kadr potensialı üçün konkret hansı göstəricilər nəzərdə tutulur, yaxud məqalə sayı nə qədər olmalıdır? Bunlar qeyri-müəyyəndir.

Azərbaycanda elmin inkişafı sahəsində ən ciddi problemlərdən biri son dərəcə məhdud maliyyələşmənin olmasıdır. İqtisadiyyatda yaranan əlavə dəyərin təxminən 0,2 faizi elmə yönəlir. Halbuki inkişaf etmiş ölkələrdə bu göstərici 2 faizdən az deyil, hətta Cənubi Koreya və İsraildə 4 faizə yaxındır. Əlbəttə, Azərbaycanda elmin mövcud məncementi qaldıqca, maliyyənin artımı da nəticələrə əhəmiyyətli təsir etməyə bilər. İlk növbədə nəticə əsaslı maliyyələşmə mexanizmi tətbiq edilməli, bundan sonra elmin maliyyəsi ciddi şəkildə artırılmalıdır. Nəticə əsaslı maliyyələşmə o deməkdir ki, elmi tədqiqat müəssisələrinin fəaliyyəti səmərəlilik göstəriciləri əsasında qiymətləndirilməli və bu qiymətləndirmələrdən asılı olaraq onların maliyyələşdirilməsi təmin edilməlidir. Nəticəsi səmərəli olmayan elmi müəssisə və mərkəzlər ya tam ləğv olunmalı, ya da profilə uyğun başqa institutlarla birləşdirilməsi baş verməlidir. Səmərəlilik göstəriciləri dünyada qəbul

edilən göstəricilərə uyğun olmalıdır. Məsələn, monoqrafiya və elmi məqalələrin, patentlərin sayı, beynəlxalq konfranslarda iştirak və onların təşkilatçılığı, tədqiqat qrantları, yetişdirilən gənc tədqiqatçıların, institutun həyata keçirdiyi tətbiqi layihələrin, araşdırmalara istinadların sayı və sair. Fərqli nəticələr nümayiş etdirən müəssisələrə diferensial maliyyə ayrılmalıdır.

Vacib məsələlərdən biri biznesin elmin maliyyələşdirilməsində iştiraka stimullaşdırılmasıdır. Qərbi ölkələrində elmin maliyyələşməsində özəl sektorun töhfəsi 30–70 faiz təşkil edir. Azərbaycanda biznesin elmə investisiya qoyması üçün təşviq mexanizmləri barədə fikirləşmək, biznes assosiasiyaları ilə bu istiqamətdə müzakirələr aparmaq lazımdır. Adətən dövlət fundamental elmə sərmayə qoyur, lakin tətbiqi tədqiqatlarda universitetlər (sənaye ilə işbirliyi çərçivəsində), özəl sektor daha çox maraqlı olur. Sanballı, dünyada qəbul olunan elmi dərgilərin dəstəklənməsi son dərəcə vacibdir. Universitet-sənaye iş birliyi çərçivəsində texnoloji mərkəz və institutların inkişaf etdirilməsi son dərəcə zəruridir. Dünyada bu iş birliyi ağırlıqlı olaraq sənaye və texnologiya parkları çərçivəsində baş verir. Azərbaycanda son illər belə park nümunələri artıq yaradılıb. Lakin universitetlərlə onların iş birliyinə dair hansısa bir nümunə də varmı? Onlarda hətta kiçik miqyasda da olsa, elmi tədqiqat adına hansısa fəaliyyət, infrastruktur varmı? Yeri gəlmişkən, dünyada texnoloji parkların, sənaye bölgələrinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsində istifadə olunan əsas indikatorlardan biri də onlarda elmi araşdırma, təcrübə-konstruktor fəaliyyətinə nə dərəcədə şərait yaradılması, eləcə də bu istiqamətlərə çəkilən xərclər, əldə olunan nəticələndir.

Universitetlərin bazasında elmin gücləndirilməsi priori-

tet olmalı, araşdırma və tədqiqat fəaliyyətləri üçün universitetlərə ayrıca büdcə hazırlanmalıdır. Elmi məhsulların kommersiyalaşdırılması, nəticələrinin məhsulun yaradıcıları üçün ciddi ölçüdə dəyər gətirməsini təmin edən mexanizmlər olmalıdır. “Elm haqqında” Qanun tədqiqat universitetlərinin yaradılmasını nəzərdə tutur. Məhz bu statusu alan universitetlər hesabına elmi fəaliyyətlə tədris prosesinin real inteqrasiyası, qabaqcıl elmi tədqiqatlar aparan universitetlərin yaradılması hədəflənib. Hətta 2017-ci ildə Nazirlər Kabineti ali təhsil müəssisələrinin “tədqiqat universiteti” statusu alması üçün tələblər də müəyyən edib. Lakin bu təşəbbüsün reallaşması prosesi çox zəifdir. Bu sahədə real potensialın, mümkün maneələrin qiymətləndirilməsinə ehtiyac var.

Əminə Ağazadə. Müzakirəyə təqdim olunan Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabatı tam dəstəkləyirəm.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabatın Azərbaycan Respublikası Milli Məclisində müzakirəsinə həsr olunmuş bugünkü iclasda 57 sayılı Kürdəmir seçki dairəsi üzrə yeni seçilən deputat kimi rayonda həlli vacib problemlərə toxunmaq istəyirəm. Bu iclasa hazırlaşarkən mən keçən illərin hesabatları ilə tanış olmaqla yanaşı, secicilərimlə görüşlər zamanı şəxsi müşahidələrimə və mənə olunan müraciətlərə əsaslanaraq, bir sıra təkliflərimi sizin nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm.

Əvvəlcə onu deyim ki, Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı üzrə Dövlət Proqramına uyğun olaraq, respublikamızın digər bölgələrində olduğu kimi Kürdəmir rayonunda da geniş abadlıq, quruculuq işləri aparılmaqdadır. Bu, çox sevindirici haldır.

Ancaq onu da qeyd etməliyəm ki, Kürdəmir şəhərinin mövcud kanalizasiya xətləri 1972–1975-ci illərdə beton borulardan olmaqla iməcilik yolu ilə çəkilməmişdir. Hazırda həmin beton borular aşınaraq istismara tam yararsız hala düşmüşdür. İstifadə olunan kanalizasiya sistemi şəhərin 30 faizini əhatə edir ki, bu da leysan yağışları zamanı şəhərin əksər ərazilərinin su altında qalmasına səbəb olur. Kürdəmir şəhəri və şəhərə bitişik ərazilərində qrunut suyunun səviyyəsi 40–60 sm. təşkil etdiyindən və kanalizasiya xəttinin kifayət qədər olmaması səbəbindən yağış suları həyətlərdə yığılıb qalır, çiy saman kərpiclərdən olan evlərin ciddi ziyan çəkməsinə səbəb olur ki, bu da sakinlərin ciddi narazılığına gətirib çıxarır.

İçməli su xətlərinin çəkilişi ölkə Prezidentinin sərəncamı ilə 2011-ci ildən tam həyata keçirilsə də, kanalizasiya xətlərinin çəkilişi 2014-cü ildən yarımçıq qalmışdır. Layihə üzrə nəzərdə tutulan 6,2 kilometrlik mikrotuneldən cəmi 1,5 kilometr, ümumi uzunluğu 115 kilometr olan qapalı kanalizasiya xəttindən isə 24 kilometr çəkilmişdir. Bu yarımçıq işlərin tamamlanmasını əlaqədar təşkilatlar qarşısında qaldırmağı özümə borc bilirəm.

Artıq uzun müddətdir ki, ölkəmizin paytaxtı Bakı şəhərindən ali məktəblərin, regional əhəmiyyətli tədris müəssisələrinin ölkənin digər bölgələrinə köçürülməsi haqqında fikir mübadilələri aparılır, müxtəlif variantlar təklif edilir. Bununla əlaqədar olaraq mən Kürdəmir rayonunun coğrafi mövqeyini bir daha xatırlatmaq istəyirəm. Kürdəmir rayonu respublikanın, demək olar ki, mərkəzində yerləşməklə ölkənin bütün istiqamətlərinə gedən magistral xətlərin üzərində yerləşir. Ölkənin ən əsas şosse, dəmir yolları rayon ərazisindən keçir. Böyük həcmli ali təhsil müəssisələrindən bəzilərinin bu rayonun ərazisinə

köçürülməsi paytaxtın tələbə yükünü azaltmaqla, eyni zamanda, regionun çoxşaxəli inkişafında mühüm rol oynaya bilər.

Qeyd etmək istəyirəm ki, 2019–2020 ci il payız–qış dövründə və cari təsərrüfat ilində yağıntıların az olması, uzunmüddətli quraqlıq səbəbindən Kürdəmir rayonunda əksər taxıl sahələrinin suvarılması və yazlıq əkinlər üçün suvarma sularının olmaması çətinliklər törətmişdir. Bu da məhsuldarlığa ciddi ziyan vurmuşdur. Dövlət başçısı, möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin bir sıra rayonlarda kənd təsərrüfatı əkinlərinin suvarılması, əhəlinin suya olan ehtiyacının təmin edilməsi məqsədi ilə subartezian quyularının qazılması barədə verdiyi sərəncamlar və ayrılan dövlət vəsaiti hər birimizin ürəyincədir. Belə bir qayğıya Kürdəmir rayonunun təsərrüfatlarının da böyük ehtiyacı vardır. Yaxşı olar ki, əlaqədar təşkilatlar bu məsələlərin həllində Nazirlər Kabineti qarşısında konkret təkliflərlə çıxış etsinlər.

İndiki dövrdə təhsilə diqqət məsələsi günün əsas tələbləri səviyyəsindədir. Rayonda çoxlu sayda müasir məktəb binaları tikilmiş, məktəblərdə tədris və təlimin səviyyəsi xeyli yüksəlmişdir. Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramına uyğun olaraq, respublikanın digər bölgələrində olduğu kimi, Kürdəmir rayonunda da çoxlu sayda müasir məktəb binaları tikilmiş, məktəblərdə tədris və təlim səviyyəsi xeyli yüksəlmişdir. Ancaq təəssüflər olsun ki, rayon ərazisində əsaslı təmirinə və ya tikintisinə zəruri ehtiyac duyulan qəzalılıq və istismara az yararlı məktəb binaları hələ də mövcuddur. Rayonun Sovla, Çöhranlı tam orta məktəblərinin tikintisinə, şəhər 2 sayılı, (E.Zülfüqarov adına) Şilyan, (Q.Əliyev adına) Qarabucaq qəsəbə, Muradxan, Pirili, Topalhəsənli, Köhnəbazar

tam orta məktəblərinin və Bala Kəngərli kənd ümumi orta məktəblərinin əsaslı təmirə ciddi ehtiyacı vardır.

Əlavə olaraq bildiririk ki, rayonun iri yaşayış məntəqələrindən olan Xırdapay, Atakişili, Şilyan, Qarasu, Yenikənd, Muradxan, Pirili kəndlərində körpələr evi-uşaq bağçalarının da tikintisinə ehtiyac vardır.

Kürdəmir rayon Uşaq İncəsənət Məktəbinin mövcud binası 1953-cü ildə rayon Yol İdarəsinin birtipli yataqxana binası kimi inşa edilmiş, 1984-cü ildən Uşaq İncəsənət Məktəbi kimi öz fəaliyyətini davam etdirir. Hazırda məktəbdə 3 şöbə (fortepiano, nəzəriyyə, xalq çalğı alətləri) fəaliyyət göstərir. 9 ixtisas üzrə 328 nəfər şagird təhsil alır. Məktəb 31 otaq, 100 nəfərlik zaldan ibarətdir.

Qeyd etməliyəm ki, 2021-ci il dövlət büdcəsində binanın təmiri nəzərdə tutulsa da, binanın texniki vəziyyətini təhlil edərək müəyyən etmək olur ki, əsaslı və ya cari təmir işlərinin aparılmasının heç bir faydası olmayacaqdır. Mütəxəssislər qeyd edir ki, qısa bir müddətdən sonra bina yenidən əvvəlki qəzalılı vəziyyətə düşəcəkdir. Dövlət büdcəsinə qənaət məqsədi ilə məktəb üçün yeni binanın tikilməsi daha məqsəduyğundur. Yeni incəsənət məktəbi binasının tikintisi Kürdəmir əhalisinin ən böyük istəklərindən biridir və rayon əhalisi ümid edir ki, onların bu arzusu dövlətimiz tərəfindən qarşılanacaqdır.

Regionların sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramına əsasən Kürdəmir Mərkəzi Rayon Xəstəxanası ən müasir tələblər səviyyəsində əsaslı təmir edilməklə yenidən qurulmuş, Mərkəzi Rayon Xəstəxanasının Psixiatriya şöbəsi, Muradxan və Qarasaqqal kəndlərində isə həkim məntəqələri tikilərək istifadəyə verilmişdir. Əlavə olaraq rayonun Şilyan kənd həkim məntəqələrinin, Çöhranlı, Böyük Kəngərli kənd tibb məntəqələrinin və rayon gigiyena və

epidemiologiya mərkəzinin tikintisinə ehtiyac vardır.

Müasir dövrümüzdə rabitə xidmətinin yüksək keyfiyyətli təminatına güclü ehtiyac vardır. İnternet xidməti dövrümüzün bir çox ehtiyaclarını təmin etməkdə mühüm rol oynayır. Bu günlərdə dünyamızın koronavirus bəlası ilə üzləşdiyi bir dövrdə onlayn ünsiyyət həyatımızın bütün sahələrinə sirayət etdi. Belə bir zamanda Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi Kürdəmir kimi rabitə sistemində ciddi çatışmazlıqları olan bir rayonda rabitə xidmətinin yüksək keyfiyyətli təminatında yaxından iştirak etməli, müasir tələblərə cavab verən xidmət sahəsi yaratmalıdır.

Bu təkliflərimlə 57 sayılı Kürdəmir seçki dairəsindən Milli Məclisin deputatı kimi rayonun inkişaf səviyyəsinin daha da yüksəlməsini arzulayıram.

Yuxarıda sadalanan problemlərin cari ilin investisiya proqramında nəzərə alınmasını cənab Baş nazir Əli Əsədovdan xahiş edirəm.

Fatma Yıldırım. Bu gün biz Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildəki fəaliyyətinə dair hesabatı dinlədik. Göründüyü kimi, Azərbaycan hökuməti ötən il ərzində çox səmərəli fəaliyyət göstərmiş, müharibə və pandemiya şəraitinə baxmayaraq, qarşıda duran vəzifələri yüksək səviyyədə yerinə yetirib, belə bir şəraitdə hökumət heç bir sosial layihəni təxirə salmayıb. Ona görə də bu hesabatı qənaətbəxş hesab edirəm və onun lehinə səs verəcəyəm.

Məlumdur ki, Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin həyata keçirdiyi məqsədyönlü, prinsipial, milli maraqlara əsaslanan siyasət nəticəsində Azərbaycan güclü, dinamik inkişaf edən, yüksək beynəlxalq nüfuza malik ölkəyə çevrilib. Ötən il 44 günlük Vətən müharibəsində torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi isə dövlətçilik tariximizin

ən mühüm hadisələrindəndir. Eyni zamanda, dövlətimizin başçısının rəhbərliyi ilə aparılan dərin islahatlar ötən il ərzində də ölkəmizin hərtərəfli inkişafına böyük təkan verib. Dövlət tərəfindən göstərilən güclü siyasi iradə, islahatların əhatəsinin genişləndirilməsi milli iqtisadiyyatımızın inkişafını geniş şəkildə təmin edir.

Hesabatda qeyd olunduğu kimi, digər ölkələrlə müqayisədə Azərbaycan pandemiya ilindən daha az itkilərlə çıxdı. 2020-ci ildə respublikamızda qeyri-neft sənayesi 11 faiz, orta aylıq əməkhaqqı və pensiyalar 13–14 faiz, kənd təsərrüfatı 2 faiz artıb. Sosial sahədə böyük tədbirlər həyata keçirilib. Bütün bunlar neftin qiymətinin aşağı düşdüyü, pandemiya, müharibə ilində baş verib. Fikrimcə, bu, ölkə iqtisadiyyatının dayanıqlılığını, bütövlükdə, Azərbaycan dövlətinin gücünü və aparılan siyasətin düzgünlüyünü aydın şəkildə nümayiş etdirir.

44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycanın şanlı qələbəsini şərtləndirən amillər sırasında ölkəmizin güclü iqtisadi potensialı xüsusi yer tutur. Respublikamız son 17 ildə məhz getdikcə artan iqtisadi-maliyyə imkanlarından bəhrələnməklə güclü ordu yaratmağa, Silahlı Qüvvələrimizi müasir döyüş texnikası ilə təchiz etməyə nail oldu. Güclü ordumuz isə Prezident, müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə bütün döyüş tapşırıqlarını uğurla yerinə yetirərək düşməni kapitulyasiyaya uğratdı və ərazi bütövlüyümüzü tam təmin etdi.

Bu gün Azərbaycan dövlətinin əsas hədəfi işğaldan azad olunmuş ərazilərimizə həyatı yenidən qaytarmaqdan ibarətdir. Bu istiqamətdə artıq ciddi tədbirlər dinamik şəkildə həyata keçirilməkdədir. Qarabağda həyata keçirilən bərpa, quruculuq işləri böyük qayıdışımızın təmin olunmasını şərtləndirir. Bilirik ki, dövlət büdcəsindən

bərpa və quruculuq işləri üçün böyük həcmdə vəsait ayrılıb, əsas hədəfimiz böyük qayıdışa istiqamətlənib. Amma millət vəkili kimi bizim də borcumuzdur, təmsil etdiyimiz rayonda mövcud olan problemləri səsləndirək ki, gələcəkdə nəzərə alınsın.

Seçicilərimin çoxsaylı müraciəti əsasında təmsil etdiyim Bərdə rayonunda bir sıra vacib, həllini gözləyən məsələləri diqqətinizə çatdırmaq istərdim. Qeyd edim ki, regionların sosial-iqtisadi inkişafına dair dövlət proqramlarının icrası nəticəsində digər bölgələrdə olduğu kimi, Bərdə rayonunda da böyük abadlıq və quruculuq işləri həyata keçirilib. Bütün bunlara görə, ilk növbədə Prezidentimiz cənab İlham Əliyevə Bərdə sakinləri və şəxsən öz adımdan dərin təşəkkürümü bildirmək istəyirəm.

Lakin rayonda hələ də vacib əhəmiyyətli bir sıra müəssisələrin yenidən qurulması və ya əsaslı təmirə ehtiyacı olduğunu nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm. Bunu səsləndirməyi özümə borc bilirəm. Hamımız bilirik ki, məişət tullantıları infeksiya mənbəyidir, ekologiya və ətraf mühiti çirkləndirən əsas mənbələrdən biridir. Bu gün bütün dünya, o cümlədən ölkəmiz koronavirus infeksiyasına qarşı mübarizə aparır. Gələcəkdə də yeni infeksiyaların yaranmaması, ekologiyanın daha güclü şəkildə qorunması üçün bu kimi problemlərin həlli çox vacibdir.

Təmsil etdiyim Bərdə rayonunda seçicilərim tərəfindən ən çox qaldırılan məsələlərdən biri də məişət tullantıları ilə bağlıdır. Araşdırmalarımıza əsasən, həqiqətən, rayonda belə bir ciddi problem var. Biz bilirik ki, ölkəmizdə ekologiyanın qorunması istiqamətində ardıcıl tədbirlər həyata keçirilir, bu yöndə indiyə qədər bir sıra proqramlar icra olunub. Tullantıların idarə olunması ilə bağlı Bakı şəhərində çox gözəl işlər həyata keçirilir. Balaxanı poliqonu-

nun müasir standartlara uyğun yenidən qurulması, bərk məişət tullantılarının yandırılması və çeşidlənməsi zavodlarının istismara verilməsi, Təhlükəli Tullantılar Poliqonunun yaradılması, poliqonların əksəriyyətinin tam bərpa olunması və çoxsaylı qeyri-qanuni tullantı sahələrinin təmizlənməsi hesabına Bakıda köklü müsbət dəyişikliklər hiss olunur.

Lakin digər ərazilərdə, xüsusilə də bölgələrdə tullantıların daşınması və idarə olunması məsələləri narahatlıq doğurur. Bərdə rayonunda da bu problem ciddidir. Bərdə həmin zonada ən böyük rayondur, burada 200 minə yaxın insan yaşayır. Ona görə də belə böyük bir rayonda bu problemin həlli çox aktualdır.

Digər problem isə Bərdə şəhərində kanalizasiya sisteminin olmamasıdır. Biz bilirik ki, regionların sosial-iqtisadi inkişafı proqramları çərçivəsində bir sıra rayon mərkəzlərində kanalizasiya sistemləri qurulur və bu işləri “Azərsu” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti həyata keçirir. Kanalizasiya sisteminin mövcud olmaması Bərdə sakinlərini çox narahat edir. Mən ötən il bu barədə “Azərsu” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinə rəsmi şəkildə müraciət etmişəm.

Başqa bir vacib məsələ rayonda elektrik enerjisi sahəsində kabelləşmə probleminin olmasıdır. Seçicilərim işıqların tez-tez sönməsindən şikayət edirlər. Bu sahədə də ciddi işlərin görülməsinə ehtiyac var. Pandemiya dövründə vətəndaşlar bu baxımdan da əziyyət çəkirlər.

Respublikamızda yol infrastrukturunun yenidən qurulması istiqamətində də son illər mühüm işlər reallaşdırılıb. Lakin nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm ki, Bərdə rayonunun Qarağacı, Mirzəcəfərli və Mollagüllər kəndlərini birləşdirən 6 km uzunluqda yerli əhəmiyyətli Qarağacı–Mollagüllər avtomobil yolunun asfalt-beton örtüyünün çəkil-

məsi məsələsi hələ də həll olunmayıb. Bu haqda biz keçən il Nazirlər Kabinetinə müraciət etmişik. Kənd sakinləri tərəfindən bizə bununla bağlı yeni müraciətlər daxil olmuşdur. Bu məsələnin diqqətdə saxlanılmasını və yaxın müddətdə investisiya proqramına daxil edilməsinə kömək göstərilməsini hökumət üzvlərindən xahiş edirəm.

Həmçinin, bildiyiniz kimi, vaxtı ilə Bərdə cəbhə xəttinə yaxın olmuş bölgə kimi, öz doğma torpaqlarından didərgin düşmüş insanlara ən çox qucaq açan rayonlardan biri olmuşdur. Məcburi köçkünlərin bir hissəsi rayonun məktəblərində məskunlaşmışdılar. Onların sayı 34 min nəfərdən çoxdur. Lakin sonradan həmin insanlar dövlət tərəfindən tikilib istifadəyə verilən qəsəbə və şəhərciklərdə müasir evlərlə təmin olundular. Onların vaxtı ilə məskunlaşdığı məktəblər isə şagirdlərin istifadəsinə verilsə də, tədris şəraiti müasir standartlara qətiyyən uyğun deyil. Bu səbəbdən, bir neçə məktəbin təcili əsaslı təmirə böyük ehtiyacı vardır. Bu barədə ötən il Təhsil Nazirliyinə tərəfimizdən müraciət edilmişdir. Fürsətdən istifadə edərək, bir daha xahiş edirəm ki, Bərdə rayonunun 200 minə yaxın əhalisini nəzərə alaraq, gələcəkdə investisiya proqramları hazırlanarkən rayonda daha çox məktəblərin yenidən qurulması və ya əsaslı təmiri, həmçinin yeni uşaq bağçalarının açılması nəzərə alınsın.

Digər bir problem isə Bərdənin kəndlərinin suvarma suyu ilə bağlı çətinliyinin olmasıdır. Belə olan halda isə bir çox kəndlilər öz əkin yerlərinin suvarılmasında çətinlik çəkirlər. Biz bilirik ki, hər il bu iş üçün dövlət büdcəsindən kifayət qədər vəsait ayrılır. Gələcəkdə bu məqsədlə Bərdəyə əlavə vəsaitin ayrılmasını təklif edirəm.

Hökumət üzvlərindən xahiş edirəm ki, gələcəkdə bu məsələləri nəzərə alaraq, onların həlli istiqamətində mü-

vafiq köməklik göstərsinlər. Bir daha Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il ərzindəki fəaliyyətini yüksək qiymətləndirirəm və hesabatın lehinə səs verəcəyimi bildirmək istəyirəm.

Hicran Hüseynova. İlk növbədə fürsətdən istifadə edib, ilaxır çərşənbəsi və qarşıdan gələn Novruz bayramı münasibəti ilə hamını təbrik edirəm, dövlətimizə və xalqımıza uğurlu, firavan illər arzulayıram. Bu gün ölkəmiz nəinki regionun, dünyanın lider ölkələri sırasında olmaqla bərabər, Azərbaycan əksər regional və beynəlxalq layihələrin əsas tərəfdaşı və təşəbbüskarıdır. Möhtərəm Prezidentimizin uğurlu dövlət idarəçiliyi, onun rəhbərliyi ilə aparılan sistemli islahatlar, göstərdiyi siyasi iradə hər bir vətəndaşın rifahının yüksədilməsinə yönəlmişdir. Məhz bunun nəticəsidir ki, rəşadətli ordumuz 44 günlük Vətən müharibəsində erməni faşizmini məhv etməklə, Qarabağı işğaldan azad etdi, ərazi bütövlüyümüz təmin olundu. Həmçinin pandemiyanın bütün dünyada mənfi təsirləri fonunda dövlət başçısının rəhbərliyi ilə həyata keçirilən çevik iqtisadi siyasət nəticəsində dövlət iqtisadiyyatı öz dayanıqlılığını qoruyub saxlaya bilmişdir. Xüsusi olaraq qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan hökuməti, başda Baş nazir cənab Əli Əsədov olmaqla, bütün nazirliklər və dövlət qurumları həm pandemiya, həm də Vətən müharibəsi zamanı operativ fəaliyyət göstərmişdir. Bu, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabatında öz əksini tapmışdır. Hesabat yüksək səviyyədə və peşəkarlıqla hazırlanıb. Münasibətim müsbətdir, səs verəcəyəm. Bununla yanaşı, bir neçə məsələyə toxunmaq istəyirəm.

Xüsusilə qeyd etmək lazımdır ki, hesabatın bəzi paragraflarında görülən işlər və bundan faydalanan insanların gender bölgüsü verilmişdir. Məsələn, Əhalinin həyat səviyyə-

yəsi və sosial siyasət bölməsində biz bütün parametrlər üzrə gender bölgüsünü müşahidə edirik. Bu, bir yenilikdir və müsbət haldır. Çünki gender üzrə indikatorların göstərilməsi həmin sahələr üzrə aparılan tədbirlərin həm şəffaflığının, həm də ünvanlılığının göstəricisidir. Yaxşı olardı ki, gələcəkdə bu yanaşma və genderə həssas büdcənin tətbiq olunması məsələsi inkişaf etdirilsin.

Dəfələrlə qadın məşğulluğu və qadın sahibkarlığının inkişaf olunması ilə bağlı məsələlər qaldırılır. Ancaq uşaq müəssisələrinin yetərli sayda olmaması qadınları işləmək və sahibkarlıqla məşğul olmaq imkanlarından məhrum edir. Bu məsələ həm Prezident cənab İlham Əliyevin, həm də respublikanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın və müvafiq qurumların hər zaman diqqətindədir. Bildiyiniz kimi, strateji yol xəritəsində, “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər”də, eləcə də Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərində də bu məsələ əsas vəzifə kimi qarşıya qoyulmuşdur. Ona görə də bu müəssisələrin sayının artması qadınlar arasında işsizliyin azalması və məşğulluqda gender bərabərliyinin qorunması baxımından əhəmiyyətli ola bilər.

Seçildiyim 41 sayılı Sumqayıt seçki dairəsi ərazisi ilə bağlı 1–2 məsələni də qeyd etmək istərdim. Dövlət başçısı və şəhər icra hakimiyyəti tərəfindən şəhərin abadlaşdırılması və sosial infrastrukturun inkişafı ilə bağlı bir çox işlər görülür. Bununla yanaşı, hələ də bəzi qəsəbələrdə, xüsusi ilə də Coratda küçə və yolların təmiri, sakinlərin içməli su ilə təmin edilməsi ilə bağlı problemlər mövcuddur. Bununla bağlı çoxsaylı vətəndaş müraciətləri daxil olur. Mən bu təklifləri büdcə müzakirələrində də təklif edəcəyəm. Lakin Sizin burada iştirakınızı nəzərə alaraq, bir daha diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm. İnkişaf etmiş

ölkələrdə, o cümlədən Azərbaycanda məişət tullantılarının emalı, xammal kimi istifadə olunma potensialı olduqca aktual məsələdir. Mən bu təklifi müvafiq qurumların qarşısında bir neçə dəfə səsləndirmişəm. Sizdən xahiş edirəm ki, Sumqayıtın ekoloji probleminin və onun sakinlərinin sağlamlığı ilə bağlı təhlükəsizlik təminatını həll etmək üçün şəhərdə məişət tullantıları zavodunun tikintisi xərclərinin büdcə layihəsinə, yaxud investisiya proqramlarına salınmasına köməklik göstərsiniz.

İqbal Məmmədov. Mən də hər birinizi qarşıdan gələn Novruz bayramı münasibəti ilə ürəkdən təbrik edib, hər birinizə uğurlar arzulayıram. Cənab Prezidentin müəyyənləşdirdiyi istiqamət üzrə hökumətin həyata keçirdiyi siyasətin uğurlu nəticələri, təbii ki, bizi çox sevindirir. Hesabatda öz əksini tapan rəqəmlər, proqnozlar Azərbaycanın real vəziyyətini və gələcək perspektivlərini aydın göstərir. Cənab Prezident başda olmaqla hökumətin düzgün iqtisadi konsepsiyanı həyata keçirməsi iqtisadi inkişafın bu mərhələyə gəlib çatmasına səbəb olmuşdur.

Pandemiyanın yaratdığı problemlərə baxmayaraq, ötən dövrlərdən başlanılmış bir sıra təşəbbüslər, xüsusi ilə strateji layihələrinin icrası, iqtisadi və sosial islahatların həyata keçirilməsi, ordu quruculuğu və hərbi potensialın gücləndirilməsi sahəsində məqsədyönlü işlər hesabat ilində də davam etdirilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən məqsədyönlü siyasət və dərin islahatlar nəticəsində uzun illər ərzində yaradılmış iqtisadi və hərbi potensial 2020-ci ildə Vətən müharibəsində müzəffər ordumuzun düşmən qüvvələri üzərində parlaq qələbəsinə və COVID-19 pandemiyasının neqativ təsirlərini minimumlaşdırmağa imkan verdi.

Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabatda da bu nailiyyətlər, ruh yüksəkliyi, gələcəyə inam aydın şəkildə öz əksini tapıb. Başda ölkə Prezidenti olmaqla nailiyyətlərimizi təmin edən hər bir hökumət üzvünə və əməyi keçən hər bir şəxsə öz minnətdarlığımı bildirirəm. Ölkəmizdə görülən işləri təqdir edib, hesabatı yüksək qiymətləndirirəm və onun təsdiq olunmasına səs verəcəm.

Mən təmsil etdiyim Lerik rayonu ilə bağlı bir neçə problemləri hökumət üzvlərinə çatdırmaq istəyirdim. Lerik rayonunda 1990-cı illərin axırında aparılan torpaq islahatları nəticəsində pay torpaqlarının sonradan yaradılan kadastr xəritələrində düzgün tərtib edilməməsi bu gün əhəlinin çox hissəsinin haqlı narazılığına səbəb olmuşdur. Belə ki, kəndli pay torpağında əkilən becərdiyi məhsullar üçün nəzərdə tutulan subsidiyanı almaq istədikdə kadastr xəritəsində həmin torpaq sahəsinin başqasının adına olduğuna görə bu güzəştlərdən bəhrələnmə bilmir. Torpaq islahatına görə bir kəndin əhəlisinin pay torpağı kadastr xəritəsinə görə başqa kəndin yaxınlığındakı pay torpaqlarının üzərinə düşür. Buna görə faktiki olaraq əksər vətəndaş sənədlə başqasına məxsus torpaqlardan istifadə edir.

Seçicilərim dəfələrlə mənə ünvanladıkları narazılıqlarında bildirirlər ki, bələdiyyələrdən aldıkları bələdiyyə xəritələrinə uyğun ərazidə özlərinə ev və ya xüsusi mülkiyyət tikir, mülkiyyət sənədi almaq istədikdə isə yeni çəkilmiş kadastr xəritəsində həmin mülkiyyətin tikildiyi torpaq sahəsinin Dövlət Meşə Fonduna və ya başqasına məxsus torpaq sahəsi olduğu bildirilir. Bu səbəbdən mülkiyyət sənədi ala bilmirlər.

Söylədiyim narazılıqların həllindən ötrü müvafiq orqanlardan xahiş edirəm ki, Lerik rayonunda yenidən,

düzgün fakta əsasən xəritələr çəkilib kadastr qeydiyyatına alınmasına köməklik etsinlər.

Seçicilərimin bir xahişini də etmək istərdim. Bildiyiniz kimi, Lerik rayonunda bir şəhər, 161 kənd var. Bu kənd əhalisi əmək haqqı, pensiya və müavinətlərin alınmasında bankomatların az olmasına görə çətinlik çəkirlər. Belə ki, bu rayonda cəmi 4 bankomat var, 2-si rayonun mərkəzində, digər 2-si isə kəndlərdə yerləşir. Hökumətdən xahiş edərdik ki, rayonumuza əlavə bankomatların verilməsinə köməklik etsinlər.

Mən ümid edirəm ki, 2021-ci ildə Lerik rayonunun kəndlərində hələ də həllini tapmayan yol, qaz, işıq, su, rabitə, poçt və digər problemlərlə bağlı sizə ünvanladığım müraciətlər öz müsbət həllini tapacaqdır.

İltizam Yusifov. 1. Şirvan şəhərinin ölkənin ÜDM və sənaye istehsalında payının artırılması. 2020-ci ildə Şirvan şəhərinin ölkə üzrə ÜDM-də payı – 0,87 faiz olmuşdur (Müqayisə üçün 2019-cu il üçün Şirvan şəhərinin ölkə üzrə ÜDM-də payı – 1,1 faiz olmuşdur).

2. Kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərini özündə birləşdirən Şirvan sənaye parkının (məhəlləsinin) yaradılması.

Şirvan sənaye parkı şəhərin kadr potensialı nəzərə alınmaqla, əvvəllər Şirvan şəhəri üçün xarakterik olan maşınqayırma, neft-mədən avadanlığı istehsalı, cihazqayırma, radioelektronika, dəzgahqayırma, plastik məmulatlar və tikinti materialları istehsalı, qida və kənd təsərrüfatı mallarının emalı və digər sənaye müəssisələrini özündə birləşdirə bilər.

3. Şirvan şəhər Bayramlı qəsəbəsində əhalinin məşğulluğu üçün toxuculuq və ya xalça fabrikinin tikilməsi (məlumat üçün: qəsəbədə heç bir iş yeri yoxdur).

4. Şirvan şəhərinin internet təchizatı. Şəhərin cəmi 30

faiz əhalisi internetlə təmin olunmuşdur.

5. Şirvan şəhərinin su təchizatı. Şəhərin “Köhnə şəhər” yaşayış massivində su və kanalizasiya layihəsinin icrası, su xətləri üzrə işlərin ilkin mərhələsində dayandırılması sözügedən massivin sakinlərinin içməli su təchizatında böyük problem yaratmış və ərazinin susuz qalmasına səbəb olmuşdur.

“Köhnə şəhər” massivində abonentlərin fasiləsiz, dayanıqlı içməli su ilə təmin edilməsi üçün aşağıda göstərilən ərazilərdə:

G.Şıxbala oğlu küçəsi – 1140 p/metr d-280mm; Ş.Şükürov küçəsi – 1180 p/metr d-110mm; S.Ə.Şirvani küçəsi – 600 p/metr d-110mm; Mehmandarov küçəsi – 780 p/metr d-110mm; İ.Qayıbov küçəsi – 800 p/metr d-160mm; Vaqif küçəsi – 480 p/metr d-110mm.

Şəhərin digər problemlı hissələrində:

Vidadi küçəsi – 4000 p/metr d-110mm; Xanlar küçəsi – 4500 p/metr d-110mm su xətlərinin çəkilməsinə ehtiyac vardır.

6. Şirvan şəhərinin kanalizasiya sistemi tikintisinin sürətləndirilməsi. Kanalizasiya suları birbaşa Kür çayına və Baş Şirvan kanalına axıdılır. Dövlət proqramı çərçivəsində kanalizasiya sisteminin yenidən qurulması işlərinin davam etdirilməsinə, məhəllədaxili kanalizasiya xətlərinin yenilənməsinə ehtiyac var.

7. Şirvan şəhərində müasir tələblərə uyğun ictimai nəqliyyatın təşkili.

Şəhərdəki ictimai nəqliyyat müasir tələblərə və standartlara uyğun deyil. Şəhərdəki marşrut xətlərində bir ədəd belə iritutumlu avtobus yoxdur və bütün marşrut xətlərində istismara yararsız, istismar müddəti 25 ildən artıq olan, sərnişin daşımaq üçün nəzərdə tutulmamış,

müasir standartlara uyğun olmayan 8–10 nəfərlik marşrut taksilərdən istifadə olunur.

8. Şirvan şəhəri Şirvan bələdiyyəsinin hüdudları daxilində yerləşən, bələdiyyə mülkiyyətinə aid yaşayış massivlərində 485,54 hektar torpaq sahəsinin təyinatının dəyişdirilməsi.

2009-cu il 27 avqust tarixli 447 sayılı “Azərbaycan Respublikasının Hacıqabul, Sabirabad, Salyan rayonlarının və Şirvan şəhərinin sərhədlərinin dəyişdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun tətbiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamına və Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2017-ci il 11 yanvar tarixli 3 sayılı – Şirvan şəhərinin 2033-cü ilə qədərki dövrdə inkişafına dair “Şirvan şəhərinin Baş planı”nın təsdiq edilməsi haqqında qərarına uyğun olaraq, kənd təsərrüfatı üçün yararsız, şoran torpaqların təyinatının dəyişdirilərək (kadastr bazasında) yaşayış məntəqələri kateqoriyasına aid edilməsi.

Jalə Əliyeva. Bu gün müstəqil Azərbaycan dövləti özünün ən şanlı dövrünü yaşayır. Biz bütün dünyanı girdabına alan, çalxalayan, dünyada COVID-19 ili kimi yadda qalan 2020-ci ili böyük bir zəfərlə, şanlı qələbə ilə başa vurduq. Böyük bir qəhrəmanlıq, şücaət tarixi yazdıq. Həm Azərbaycan, həm də dünya tarixində silinməz bir səhifə açdıq. Bir tərəfdən, COVID-19-la əzmkar mübarizə, digər tərəfdən, COVID-19-dan çox təhlükəli olan erməni bəlası ilə birdəfəlik, həlledici müharibə və qələbə!

Bunlar, əlbəttə ki, oturmuş daxili və xarici siyasət, iqtisadi güc və ən ümdəsi dövlət-xalq birliyi, həmrəyliyi, xalqın öz rəhbərinə böyük inamı və etimadı sayəsində mümkün olan amillərdir. Ölkə rəhbərinin bütün zamanlarda, bütün dövrlərdə atdığı düzgün addımların, həlledici

mövqeyinin, dəmir iradəəsinin nəticəsidir.

2020-ci ilin hesabatı da bu baxımdan tarixi bir hesabatdır. Bütün çətinliklərə, gözlənilməzliklərə baxmayaraq, qarşıya qoyulan vəzifələrin imkanlar daxilində yerinə yetirilməsini bacaran, nəzərdə tutulan layihələrin həyata keçirilməsini böyük ölçüdə təmin edən bir hesabatdır. Hesabat öz tutumuyla bərabər, həm də tərtibi ilə də diqqət çəkir. Məsələn, Milli Məclis üzvlərinin qaldırdıqları məsələlərin, irəli sürdükləri təkliflərin icra vəziyyəti haqqında məlumat verilməklə bərabər, məlumatlar ötən illərdən fərqli olaraq, təkcə rayonlar üzrə deyil, həm də ölkə miqyasında təsərrüfatlar üzrə sinifləndirilmişdir ki, bu da ötən büdcə ilində görülən və önümüzdəki il və illərdə də rayonlar üzrə həyata keçirilməsi nəzərdə tutulan layihələr haqqında daha aydın və təfsilatlı material verir və məlumatlandırır.

Mən güclü Azərbaycan dövlətinin iqtisadi pasportu rolunu daşıyan bu mükəmməl sənədin – hesabatın hazırlanmasında rolu və zəhməti olan bütün hökumət üzvlərinə təşəkkürümü bildirirəm.

Yeri gəlmişkən, təmsilçisi olduğum Zərdab və Ucar rayonları haqqında daha əvvəlki illərdə və ötən il də mütəmadi olaraq qaldırdığımız məsələlərə diqqətlə yanaşaraq, onların bir qisminin həllində, təklif və tövsiyələrimizin dövlət proqramlarında yer almasında köməyini əsirgəmədiyi üçün də hökumətimizə təşəkkür edirəm.

Mən xüsusi ilə təkcə Zərdab rayonunun deyil, həm də İmişli və Ağcabədi rayonlarının şəhərə çıxışını təmin edən alternativ Zərdab–Mollakənd yolunun, Ucar–Zərdab–Ağcabədi yolunun əsaslı təmiri ilə bağlı müraciətlərimizin öz müsbət həllini tapmasına görə, rayonun Körpükənd kəndini magistral yola bağlayan 4,5 kilometrlik yolun təmiri

ilə bağlı ötən büdcə müzakirəsi zamanı səsləndirdiyimiz təklifə qısa müddətdə müsbət reaksiya verərək, həmin yolun tikintisini artıq başlatdıqlarına görə təşəkkürümüzü səsləndirmək istəyirəm. Gəndəbil–Ağabağı və Əlvənd yolunun da əsaslı təmiri ilə bağlı müraciətimiz artıq müsbət həllini tapıb və yolun bərpası bu il üçün nəzərdə tutulub. Vaxt itkisinə yol verməmək üçün, ayrı-ayrı kəndlərimizlə bağlı həllini tapmış məsələlərin hər birini burada ayrı-ayrılıqda səsləndirə bilmirəm. Zətən, görünən kəndin bələdçisi olmaz, deyirlər və görülən işlər də vətəndaşlarımızın gözləri önündə baş verdiyi üçün ən böyük qiyməti də onlar verir və öz minnətdarlıqlarını bildirirlər. Eyni zamanda, bəzi təkliflərimizi və xahişlərimizi də nəzərə çatdırmaq istəyirəm.

Belə ki, Zərdab rayonunun Məlikumudlu, Şahhüseynli, Dəliquşçu, Xanməmmədli, Məmmədqasımlı kənd yollarının mərkəzi yolla birləşdiyi hissəsinin əsaslı təmirinə ehtiyac var.

Deputatı olduğum Ucar rayonunun Bərgüşad kəndinin bərbad, keçilməz vəziyyətdə olan yolunun əsaslı təmiri həlli vacib məsələlərdəndir. Həmin Bərgüşad kəndinin tikintisi başlanmış, lakin sonradan dayandırılan yeni elektrik xəttinin çəkilişinin davam etdirilməsini xahiş edirik.

Həlli vacib məsələlərdən biri qazlaşdırma ilə bağlıdır. Nəzərə çatdırmaq istəyirəm ki, Zərdab rayonunun bütün kəndləri qazlaşdırılıb. Lakin rayonun Gəndəbil, Ağabağı, Siləyli və Çilovxanlı–Alıcanlı kəndlərinin qazlaşdırılması işi uzun müddətdir ki, yubanır. Bununla bağlı dəfələrlə etdiyimiz müraciətlərlə əlaqədar olaraq ötən ilin hesabatında həmin kəndlərin 2020-ci ildə qazlaşdırılacağı bildirilmişdi. Lakin ötən il bu məsələ həllini tapmayıb və hazırda müzakirə etdiyimiz hesabatda isə 2019–2023-cü

illər Dövlət Proqramına uyğun olaraq, mərhələli şəkildə qazlaşdırılmasının nəzərdə tutulduğu bildirilir.

Qazlaşdırma ilə bağlı problem Ucar rayonunun Lək və Xələc kəndlərində də mövcuddur. Ötən hesabat dövründə hər iki kəndin və eyni zamanda, həmin kəndlərdə mövcud olan 3 məscidin qazlaşdırılması ilə bağlı müraciətimiz qismən həllini tapıb. Belə ki, cari hesabatda Xələc kəndinin qaz xətlərinin əsaslı təmiri işlərinin başa çatdığı, Lək kəndinin isə qaz xətlərinin 30 faizə yaxın hissəsinin əsaslı təmir edildiyi, qalan hissədə isə əsaslı təmir işlərinin mərhələli şəkildə davam etdiriləcəyi bildirilir. Eyni zamanda, müvafiq olaraq, Xələc məscidinin qazlaşdırılması işlərinin başa çatdığı, Lək kəndində yerləşən 2 məscidin isə qazlaşdırılması məqsədi ilə sənədlərin hazırlandığı və aidiyyəti üzrə müraciət edilməsinin nəzərdə tutulduğu göstərilir.

Digər bir problemlə sahə su və kanalizasiya, suvarma sistemləri ilə bağlıdır. Belə ki, Zərdab rayonunun Şahhüseynli, Çallı, Məlikumudlu, Gəndəbil, Əlvənd, Otmanoba bələdiyyələrinə məxsus olan əkin sahələrində suvarma işlərinin vacib olması haqqındakı təklifimizin də bir qismi nəzərə alınmışdır. Rayonun Əlvənd və Otmanoba kəndlərinin 720 hektar əkin sahəsinin su təminatının yaxşılaşdırılması üçün ümumi uzunluğu 3,6 km olan beton kanal şüşə lifli kanalla əvəz edilmiş və təmir-bərpa işləri aparılmışdır. Cari hesabatda göstərilir ki, Zərdabın su problemiylə qarşılaşan digər ərazilərində də vəziyyətin yaxşılaşdırılması məqsədi ilə ÇTZ və Qızlıq adlanan suvarma kanallarının yenidən qurulması üçün 2021-ci ildə texniki-iqtisadi əsaslandırmanın hazırlanması və layihələndirilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Bunun üçün təşəkkürümü bildirirəm. Eyni zamanda, suvarma ilə bağlı daha bir məsələni də diqqətə çatdırmaq istəyirəm. Belə ki, rayonun

Dəkkəoba kəndinin əkinə yararlı sahələrinin suvarılması üçün hələ 2019-cu ilin sonlarında layihə sənədləri hazırlanaraq İqtisadiyyat Nazirliyinə göndərilmişdir. Lakin bu günə kimi heç bir nəticə əldə edilməmişdir. Bu məsələnin də diqqətə alınmasını xahiş edirik.

Ucar rayonunun Bərgüşad, Lək və Xələc kəndlərinin suvarma sistemlərinin yenidən qurulması və içməli su təminatı ilə bağlı müraciətimiz ötən ilin hesabatında nəzərə alınmış və Şirvan kanalının yenidən qurulmasının layihə-smeta sənədlərinin hazırlanması işlərinin tamamlanmaqda olduğu, eləcə də bu kanalın yenidən qurulmasının nəzərdə tutulduğu qeyd edilmişdir. Lakin ötən müddət ərzində bu sahədə heç bir irəliləyiş olmamışdır. Hazırkı hesabatda isə “Azərsu” ASC-nin mütəxəssisləri tərəfindən araşdırma işlərinin aparıldığı, müvafiq layihə təkliflərinin hazırlandığı bildirilir. Göründüyü kimi, hələlik həmin kəndlərin su təminatının yaxşılaşdırılması işi yubanır.

Digər çox vacib məsələ Zərdab rayonunun kanalizasiya sistemi ilə bağlıdır. Biz uzun illərdir bu məsələni qaldırırıq. Vətəndaşlardan bu məsələ ilə bağlı çox sayda müraciətlər daxil olur. Cari hesabatda bildirilir ki, Zərdab rayon mərkəzində tikintisi yarımçıq qalmış kanalizasiya sisteminin yenidən qurulması işlərinin davam etdirilməsi üçün aidiyyəti üzrə müraciət edilmişdir. Düşünürük ki, bu məsələnin həllinin vaxtı çoxdan çatıb və keçib belə. Biz bu məsələnin diqqətdə saxlanılmasını və problemin ən yaxın zamanda həlli üçün mümkün olan köməyin göstərilməsini Nazirlər Kabinetindən xahiş edirik.

Daha sonra, hesabatda Zərdab rayonunun Dəliquşçu kənd tam orta məktəbi üçün yeni binanın tikintisinin 2019–2023-cü illər sosial-iqtisadi inkişaf Dövlət Proqramında nəzərdə tutulduğu qeyd edilib və biz buna görə tə-

şəkkürümüzü bildiririk. Hesabatda, eyni zamanda, Məlikli kənd tam orta məktəbinin əsaslı təmiri, Məlikli kənd sahə xəstəxanası üçün yeni binanın tikintisi, eləcə də Pərvanlı kəndində yeni uşaq bağçasının inşası məqsədi ilə aidiyyəti üzrə müraciət edildiyi göstərilir. Halbuki hələ ötən hesabat ili olan 2019-cu ilin hesabatında Məlikli kənd sahə xəstəxanasının tikintisinin məqsədəuyğun hesab edildiyi və bu məsələyə mövcud qanunvericiliyə uyğun olaraq, Dövlət İnvestisiya Proqramında nəzərə alınmaqla növbəti illərin dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu (investisiya xərcləri) üçün nəzərdə tutulan vəsaitin bölgüsünün tərtibi zamanı baxılacağı bildirilmişdi. Bu məsələnin də diqqətdə saxlanmasını xahiş edirik.

Zərdab rayonunun qəzalılı vəziyyətdə olan Məlikli, Şəftəhal, Bəyimli, Əlibəyli tam orta məktəbləri üçün yeni binanın tikintisi, şəhər 2 sayılı, Gəlmə, Gəndəbil, Şahhüseynli, Bıçaqçı, Gödəkqobu, Məmmədqasımlı kənd tam orta məktəblərinin əsaslı təmirinə ehtiyac var.

Zərdab rayon Mədəniyyət evinin əsaslı təmiri, qəzalılı vəziyyətdə olan Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyi üçün yeni binanın tikintisi, rayon mərkəzi stadionunun əsaslı təmiri də xeyli müddətdir yol gözləyir. Ucarın Lək kəndində Mədəniyyət evinin əsaslı təmirini xahiş edirik.

Bir məsələni də diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm. Ucar rayonunun Bərgüşad kəndində mövcud olan Mədəniyyət evi Nazirlər Kabinetinin 2016-cı il 21 oktyabr tarixli Sərəncamı ilə dövlət mülkiyyətində saxlanılacaq müəssisələrin siyahısına daxil edilməmiş və Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi tərəfindən Bərgüşad kənd Mədəniyyət evi özəlləşdirməyə açıq elan edilmişdir. Bu kənd ziyalılar, mədəniyyət xadimləri yetişdirən bir kənddir və həmin Mədəniyyət evi bu kənddə bütün dövrlərdə mövcud ol-

muşdur. Buna görə də, həmin qərarın bir daha nəzərdən keçirilməsini və 7000-dən çox əhalisi olan bir kəndin Mədəniyyət evinin öz mövcudluğunu qoruması üçün lazım olan tədbirlərin görülməsini xahiş edirik.

Ən nəhayət, baş tacımız olan, qələbəmizi borclu olduğumuz müqəddəs şəhid ailələri və sağlamlığını qurban edən qazilər və onların ailələri haqqında da fikirlərimi bildirmək istəyirəm. Bu gün onların həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması, qayğılarının azaldılması, sosial müdafiələrinin təmin edilməsi yönündə dövlətimizin, Prezident İlham Əliyevin və xanım Mehriban Əliyevanın təşəbbüsləri və rəhbərlikləri ilə çox əhəmiyyətli layihələr həyata keçirilir. Mən bu siyasətin davamı olaraq, Zərdab rayonunda şəhid ailələri və Qarabağ əlilləri üçün daha əvvəlki illərdə tikilməsi nəzərdə tutulan 36 mənzilli binanın tikinti işlərinin yaxın zamanlarda başlandırılmasını və eyni zamanda, vətən uğrunda canından, sağlamlığından keçən bu insanların fərdi evlərlə və mənzillə təmin edilməsi istiqamətində işlərin sürətləndirilməsini xahiş edirəm.

Sonda, qarşıdan gələn Novruz bayramı münasibəti ilə başda ölkə rəhbəri, xilaskar Prezident, Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyev olmaqla, hər birinizi təbrik edir, Qarabağlı Azərbaycanımızda xalqımıza yeni uğurlar, xoşbəxtlik və can sağlığı arzulayıram.

Kamilə Əliyeva. Azərbaycan 2020-ci ili ötən illərlə müqayisədə iqtisadiyyatında geriləmə olmasına baxmayaraq, şərəfli bir il kimi başa vurdu. Vətən müharibəsində tam qələbə qazanaraq ölkəmizin ərazi bütövlüyünü bərpa etdik.

2020-ci ildə Azərbaycan da bütün dünyada olduğu kimi, pandemiyanın doğurduğu iqtisadi çətinliklərlə mübarizə apardı. Azərbaycanda 2020-ci ildə orta illik inflyas-

siya 2,8 faiz təşkil etmişdir. Qeyd etmək istərdim ki, bir sıra inkişaf etmiş Avropa ölkələrində illik inflyasiya 10–20 faiz olmuşdur.

Prezident cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən məqsədyönlü iqtisadi siyasət və gələcəyə hesablanmış islahatlar nəticəsində bu geriləmələr aradan qaldırılmaqdadır.

2020-ci il üçün nəzərdə tutulmuş bütün sosial layihələr təxirə salınmamış, hamısı icra edilmişdir.

Eyni zamanda, Nazirlər Kabineti və onun strukturuna daxil olan bütün nazirliklər, komitələr və digər dövlət qurumlarının bir-biri ilə əlaqəli və sıx əməkdaşlıq şəraitində fəaliyyət göstərmələri də yüksək nəticə vermişdir.

İqtisadiyyatımızın dirçəldilməsi ilə məşğul olan bütün qurumlar cənab İlham Əliyevin onların qarşısına qoyduğu bütün tapşırıqları, demək olar ki, çox uğurla və məsuliyyətlə yerinə yetiriblər. Bunun nəticəsi olaraq bəzi sahələrdə nəinki geriləmə, hətta ötən illərlə müqayisədə artım qeydə alınmışdır. 2020-ci ildə emal sektorunda əhəmiyyətli artımın olduğunu qeyd etmək lazımdır.

Bu gün bütün dünyada ekoloji cəhətdən təmiz kənd təsərrüfatı məhsullarına böyük tələbat yaranmışdır. Sevindirici haldır ki, 2020-ci ildə əvvəlki illə müqayisədə kənd təsərrüfatının ümumi məhsulu 2 faiz, o cümlədən heyvandarlıq məhsullarının istehsalı 3,1 faiz, bitkiçilik məhsullarının istehsalı 0,8 faiz artmışdır. Azərbaycanda istehsal olunan qeyri-neft məhsullarının inkişaf etmiş Avropa ölkələrinə ixracı da artmaqdadır.

Dünyada bir çox dövlətlərin valyuta hesablarında azalmalar müşahidə olunsa da, ölkəmizin strateji valyuta ehtiyatlarının 2020-ci ildə 0,2 faiz, Milli Bankın valyuta ehtiyatlarının 1,8 faiz, Dövlət Neft Fondunun vəsaitinin

0,6 faiz artması Azərbaycan dövlətinin və Azərbaycan hökumətinin düzgün və məqsədyönlü iqtisadi siyasət apardığını sübut edir.

Heç təsadüfi deyil ki, beynəlxalq maliyyə və iqtisadi qurumlar Azərbaycanı iqtisadiyyatı sürətlə inkişaf edən dövlətlər siyahısına daxil etmişlər.

Azərbaycan Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabatla tanış olduqda hökumətin cənab İlham Əliyevin başçılığı altında gördüyü işlər yüksək qiymətləndirilməlidir.

İndi isə bəzi məsələləri diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm. Bu gün bütün dünyada olduğu kimi, Azərbaycanda da içməli su problemi mövcuddur. Əhalimizi içməli su ilə təmin etmək üçün əvvəllər mövcud olmuş və bərpa olunmasına ehtiyac duyulan bu su mənbələrini yenidən işlək vəziyyətə gətirmək mümkündür.

Təmsil etdiyim Balakən rayonunun Kortala və Zaqatala rayonunun Fındıqlı kəndinin sakinləri də içməli su baxımından çox əziyyət çəkirlər. Əvvəlki illər Kortala kəndinə çəkilən su xətləri tamamilə yararsız vəziyyətə düşüb, yağış və qrunt suları içməli suya qarışıb. Əhali bu sudan içməli su kimi istifadə edə bilmir. İçməli su, demək olar ki, itkiyə gedir. Ötən əsrin ortalarından Fındıqlı kəndini içməli su ilə təmin edən su xətləri dağıdılmış və yararsız vəziyyətə düşmüşdür. “Azərsu” ASC-nin rəhbərliyindən xahiş edirəm ki, bu problemləri diqqətdə saxlasınlar. Mövcud olan su xətlərini bərpa etsələr, bu kəndlərin əhalisinin içməli suya olan tələbatı tam təmin edilmiş olar.

Sonda hesabatı qənaətbəxş hesab edirəm və ona müsbət səs verəcəyəm.

Könül Nurullayeva. Biz cənab Baş nazirin məruzəsini dinlədik. Ümumilikdə, son dövrdə, xüsusən də 2020-ci

ildə pandemiyanın mənfi təsirlərinə baxmayaraq, ölkənin sosial-iqtisadi həyatının bütün istiqamətlərində mühüm nailiyyətlər əldə olunmuşdur. Dövlət başçısının tapşırığı ilə bütün istiqamətlər üzrə hökumət tərəfindən həyata keçirilən tədbirlər ölkənin sosial-iqtisadi həyatında önəmli rol oynamışdır. Dünyada gedən proseslər, bölgədə olan mürəkkəb vəziyyət və digər problemlər fonunda torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi, pandemiya şəraitində bu nəticələrin əldə olunması, doğrudan da, Azərbaycan üçün mühüm nailiyyətdir.

Bu nailiyyətlərin davamlı və dayanıqlı olmasında Nazirlər Kabinetinin təqdim edilən hesabatında qeyd edildiyi kimi, insan kapitalının inkişafı xüsusi rola malikdir. Diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm ki, ötən ildə ənənəvi metodlarla tədrisin mümkün olmadığı çətin şəraitdə təhsilin bütün pillə və səviyyələri üzrə innovativ təşəbbüslər irəli sürülmüş, uşaq və gənclərin təhsilə imkanlarının genişləndirilməsi, müasir idarəetmə modellərinin tətbiqi, kadr potensialının gücləndirilməsi, ümumi təhsil müəssisələrinin rəhbər və pedaqoji kadrlarla təminatı, müəllim fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi və stimullaşdırılması, dərslər və dərslər vəsaitlərinin hazırlanması, maddi-texniki və tədris bazasının müasirləşdirilməsi, həmçinin təhsil qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi sahəsində tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Düşünürəm ki, təhsillə əlaqədar bu hesabatda müsbət və həllini tapmış məqamlardan, nailiyyətlərdən əlavə, təhsil kreditinin (yaxud tələbə kreditinin) verilməsi sahəsində işlər sürətləndirilməli, gənclərin bilik və bacarığına uyğun təhsil almaq üçün maddi səbəblər maneə yaratmamalıdır. Həmçinin virtual təhsillə bağlı konkret hüquqi baza formalaşdırılmalı, çoxsaylı texniki problemlərin aradan

qaldırılması istiqamətində işlər görülməlidir. Təhsil prosesində tədrisin virtual və ya ənənəvi olmasından daha çox keyfiyyətinə, nəticələrinə görə qiymətləndirilməsinə üstünlük verilməlidir. Bu, xarici universitetlərdə virtual təhsil imkanlarının genişləndirilməsini də əhatə etməlidir.

Göstərilənlərlə yanaşı, təmsil etdiyim 24 sayılı Nizami birinci seçki dairəsi üzrə vətəndaşların çoxsaylı müraciətlərini ümumiləşdirərək bildirirəm ki, dairə ərazisində 47 bina hələ də mərkəzləşdirilmiş istilik sistemi ilə təmin edilməmişdir. Qeydiyyatla 27 min, faktiki isə 50 min əhalisi olan Keşlə qəsəbəsində fəaliyyət göstərən 2 uşaq bağçasından 1-i olan 278 sayılı Uşaq bağçası istismara yararsız olduğu üçün fəaliyyətini dayandırmışdır. Həmin qəsəbə ərazisində yol infrastrukturunu və internet təminatı ilə bağlı problemlər də həllini gözləməkdədir. Bu məsələlərin 2021-ci ilin dövlət büdcəsində dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu xərcləri çərçivəsində nəzərə alınmasını da sizdən xahiş edirəm.

Çıxışımın sonunda təklif edirəm ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildəki fəaliyyəti haqqında hesabatı məqbul sayılsın və həmkarlarımı hesabatın lehinə səs verməyə çağırıram.

Malik Həsənov. Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildəki fəaliyyətinə dair bizə təqdim edilmiş hesabatla tanış olduqda onun kifayət qədər irihəcmli tərtib edildiyini, ölkəmizdə bütün sahələr üzrə ötən büdcə ilində həyata keçirilmiş fəaliyyəti aydın əks etdirdiyini görürük. Hesabatda ölkəmizin makroiqtisadi göstəricilərində dinamik inkişafın təmin edilməsi, büdcə gəlirlərindən təyinatı üzrə və çevik qərarların qəbuluna uyğun istifadə edilməsi nəticəsində əldə edilmiş uğurlar ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişafına əlavə töhfələr vermişdir.

Ötən il ölkəmizin həyatında iki mühüm hadisə ilə yadda qalan oldu. Təbiidir ki, bu sırada Vətən müharibəsində əldə etdiyimiz tarixi zəfər birincidir. Digər mühüm bir məsələ hazırda da davam edən pandemiya ilə mübarizədir ki, burada da ölkəmiz ortaya qoyduğu siyasətin səmərəliliyi baxımdan digər dünya ölkələrindən mütləq mənada seçilir. Bu, həm insanların sağlamlıq durumlarının qorunması üçün həyata keçirilmiş səhiyyə tədbirlərini, həm də ki, əhalinin sosial cəhətdən həssas qruplarını təmsil edən şəxslərin sosial müdafiəsinin təşkili, sahibkarlığın, ümumilikdə, biznesin dəstəklənməsinə yönəlik məsələləri özündə ehtiva edir. Yuxarıda da qeyd etdiyim kimi, ötən il sadaladığım və sadalamadığım bütün digər sahələr üzrə möhtərəm cənab Prezidentimizin rəhbərliyi ilə hökumətimiz qarşıda duran vəzifələrin öhdəsindən layiqincə gəlmiş, tarixi uğurlara imza atmışdır.

Bu gün parlamentdə Cəlilabad rayonunu təmsil edən deputatlardan biri kimi rayonumuzun bəzi problemlərini nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm. Rayonda mövcud olan qaldıracağım məsələ isə qaz təchizatının yaxşılaşdırılması ilə bağlıdır. Əhalinin təbii qazla təchizatı hələ də qənaətbəxş deyildir. 230 mindən çox əhali yaşadığını nəzərə alsaq, rayonun mərkəzində bəzi küçələr və 68 kəndində hələ də qazlaşma aparılmamışdır. Belə ki, Cəlilabad şəhərində keçən əsrin 70-ci illərində çəkilmiş yeraltı qaz kəmərlərinin əksər hissəsi korroziyaya uğradığına görə, təbii qazın böyük qismi itkiyə gedir. Bu işlə məşğul olan qurumlardan xahiş edərdim ki, bu məsələnin həlli istiqamətində əməli iş görsünlər.

Cəlilabad rayonunda təhsil infrastrukturunun yenilənməsi istiqamətində, qeyd etdiyim kimi, xeyli işlər görülsə də, hələ də bir sıra tədbirlərin həyata keçirilməsi vacibdir.

Hazırda rayon üzrə 39 məktəb qəzalılı vəziyyətdədir ki, onların da 26-sı uyğunlaşdırılmış, 13-ü isə birtipli yararsız binalarda yerləşir və bu məktəblərin əksəriyyəti dağ kəndlərindədir. Ona görə də dağ kəndlərində yaşayan şagirdlər məktəblərə gedə bilmədiyindən, onların valideynləri məcburiyyət qarşısında qalır rayon mərkəzinə köçürlər. Hətta elə kəndlər var ki, əhalisinin sayı 10 mindən artıqdır və o kəndlərdə 2000-ə yaxın şagird vardır. Belə kəndlərdə də məktəblər qəzalılı vəziyyətdədir və bu barədə vətəndaşlar tərəfindən bizə çoxsaylı şikayətlər edilir. Bu cür problemlərin aradan qaldırılması üçün Təhsil Nazirliyinə aidiyyəti üzrə göstəriş verilməsini xahiş edirəm.

Toxunmaq istədiyim digər bir məsələ və bu gün vətəndaş müraciətlərində üstünlük təşkil edən əlillik dərəcələrinin təyin edilməsi prosesi ilə bağlıdır. Burada xeyli problemlər vardır. Əliliyin təyini prosesində yeni, daha səmərəli mexanizmin işləməsinə ehtiyac vardır. Biz bu gün real xəstə olan, sağlması mümkün olmayan şəxslərin əlilliklərinin ləğv edildiyinin şahidi oluruq ki, bu da yolverilməzdir.

Bu gün yeni iş yerlərinin yaradılması ölkəmizdə qarşımızda duran ən mühüm məsələlərdəndir, vətəndaş müraciətlərinin əsas hissəsini əhatə edir. Düşünürəm ki, işğaldan azad olunan torpaqlarımızın bərpa prosesinde bu əmək potensialından yararlanma bilik, bununla da aşağı təbəqədən olan şəxslərin işsizlik məsələsi bir qədər yumşalmış olar. Təklif edirəm ki, görüləcək işlər üzrə işçilərin əməyə cəlb prosesinde ədalətliyin təmin edilməsi üzrə hər bir rayon üzrə müəyyən kvotalar müəyyənləşsin, ona uyğun şəxslər bərpa işlərinə cəlb edilsin. Bu məsələnin həllində digər mühüm məsələ “ictimai işlər” adlandırdığımız işlər üzrə say limitinin artırılmasıdır.

Bir daha geniş və əhatəli hesabat təqdim etdiklərinə görə hörmətli hökumət üzvlərimizə təşəkkürümü və hesabatın qəbulunun lehinə səs verəcəyimi bildirir, hökumət üzvlərinə fəaliyyətlərində uğurlar arzulayıram.

Sahib Aliyev. Öncə onu deyim ki, ötən il xalqımız, dövlətimiz və hökumətimiz üçün ən çətin sınaq ili idi və biz xalq, dövlət, hökumət olaraq bu sınaqdan şərəflə çıxdıq.

Bizim üçün təkcə ötən deyil, son 30 ildə ən mühüm məsələ işğalçı Ermənistan üzərində qələbənin təmin edilməsi idi ki, beynəlxalq və regional konyunkturaya rəğmən, biz bunu bacardıq. 2020-ci ildə digər 3 mühüm məsələnin – pandemiya şəraitində əhalinin sağlamlığının, əmin-amanlığının və bir də makroiqtisadi sabitliyin qorunmasının da öhdəsindən gəlindi, deyə bilərik.

Təbii ki, burada düşünülmüş siyasət, özəlliklə də hörmətli Mehriban xanım Əliyevanın Birinci vitse-prezident təyin olunmasından sonra idarəçilikdə aparılan əsaslı struktur və eyni zamanda da, kadr islahatları, kadrların təyinatı zamanı intellekt, dil biliyi, şəffaflıq, dürüstlük, təvazökarlıq kimi göstəricilərə üstünlük verilməsi öz rolunu oynadı. Dünya Bankının “Doing Business” hesabatında islahatçı dövlətlərin ilk onluğunda yer almamız, Davos Forumunun hesabatında isə bu baxımdan inkişaf etməkdə olan 74 ölkə arasında beşinci, uzunmüddətli strategiya hazırlamaq bacarığına görə isə 10-cu olmamız da bir növ bunun təsdiqidir.

Dünya reytingində ötən il də mövqelərimizin gücləndirilməsi və nəzərəçarpan irəliləyiş, bir sıra göstəricilərə görə aparıcı dövlətləri qabaqlamamız, fikrimcə, haqqımızda müsbət imic formalaşdırmaqla yanaşı, ölkəmizə investisiyaların cəlb edilməsinə, eləcə də ehtiyac yaranarsa, daha

güzəştli şərtlərlə kreditlərin alınmasına təsirsiz ötürmüşür.

Kreditdən söz düşmüşkən, ötən il xarici borcun 3 faiz azalması müsbət addımdır, ancaq bununla yanaşı, daxili borcun artımı da baş verdi ki, pandemiya və savaşı səbəbindən bu qaçılmaz olsa da, narahatlıq doğurmaya da bilməz. Ümumiyyətlə, büdcənin 6,5 faizinin xarici borcların ödənilməsinə yönəlməsi onu göstərir ki, cənab Prezidentin də tələb etdiyi kimi, bundan sonra kreditlərin götürülməsi məsələsinə son dərəcə diqqətlə yanaşılmalıdır.

2020-ci il həm də cənab Prezidentin təbirincə desək, “heç kim üçün heç bir xüsusi status, heç bir imtiyaz tanınmaması”, vəzifəsindən asılı olmayaraq, cinayət törətdiyi aşkarlanan hər kəsin qanun qarşısında cavab verməsi ilə yadda qaldı ki, bu, hesabatda da öz əksini tapıb.

Hesab edirəm ki, idarəçilikdə dürüstlük, şəffaflyıq çox önəmlidir, bunlar və bir çox sahələrdə hələ də nəzərəçarpan inhisarçılığın aradan qaldırılması iqtisadi artımı şərtləndirən ən mühüm amillərdir.

Amma bunun mənəvi tərəfi də var ki, ikinci Qarabağ savaşında bizim bir yumruq kimi birləşməmiş Prezidentimizin, Ali Baş Komandanımızın şəxsi keyfiyyətləri ilə yanaşı, bu amil də az rol oynamadı. Nəticədə biz gördük ki, monoetnik Ermənistanda elə savaşın ilk günlərində fərariyyət edənlərin sayı özlərinin rəsmi açıqlamalarına görə 10 minə ötsə də, sıralarında 10-dan artıq xalqın təmsilçisi vuruşan Azərbaycan Ordusunda bir nəfər də fərariyyət olmadı.

Ona görə də hökumətin fəaliyyətini təkcə iqtisadi müstəvidə yox, bütövlükdə, qiymətləndirməli olsaq, həm pandemiya ilə bağlı, həm də savaş zamanı, təəssüf ki, itkilərlə üzləşsək də, 2020-ci ilin çox ciddi sınaqlarından alını çıxıq, başı uca çıxıldığını deyə bilərik.

Cənab Baş nazir, ötən ilin yekunlarına həsr olunmuş toplantıda Siz özünüz də vurğuladınız ki, ikinci Qarabağ savaşı zamanı Tərtər rayonuna dəymiş ziyan ilkin proqnozdan dəfələrlə çox olub. Ermənistan rəhbərliyinin bütün beynəlxalq qanun və konvensiyaları ayaq altına ataraq, dinc yaşayış məskənlərini atəşə tutması nəticəsində çoxmənzilli binaları nəzərə almasaq, 9294 fərdi evə və digər əmlaklara zərər dəydi ki, onların da yarısından çoxu – 5303-ü 16 min 277 mərmə, 21 raket atılan Tərtərin payına düşür.

Tamamilə dağıdılmış, zərər çəkmiş binalarda yaşayan əhalinin şəxsi əşyalarına dəymiş ziyanın dərhal ödənilməsi ilə əlaqədar dekabrın 14-də cənab Prezidentin sərəncamına əsasən 9 milyon 100 min manat vəsait ayrılıb. O vəsaitdən qəzalı vəziyyətə düşmüş yaşayış evlərinə dəymiş ziyana görə ailəyə 6 min, hər ailə üzvünə 1500 manat və ziyan dəymiş digər ailələrə 1000 manat verilməliydi. Verilməliydi ona görə deyirəm ki, yanvarın ortasına kimi bu prosesin başa çatdırılacağı bildirilsə də, Tərtərdə 5566 ailədən cəmi 1484-ü vəsait ala bilib.

Ümumiyyətlə, bir sıra hallarda dəyən zərər dəqiq qiymətləndirilməyib, evindəki mebel və məişət əşyaları darmadağın olanlara da, bir pəncərəsi sınıana da 1000 manat yardım yazılıb ki, bu da haqlı narazılığa səbəb olur. Yəni cənab Prezidentin sərəncamıyla artıqlamasıyla vəsait ayrılmasına baxmayaraq, dəyən zərərin adekvat qiymətləndirilməməsi üzündən narazılıq və lazımsız söz-söhbət yaranır.

Bundan başqa, rayon üzrə tam dağılmış 58 evin 37-sində, digərlərinin isə cəmi 280-nində tikinti və təmir-bərpa işləri başa çatıb. Açıqını deməliyəm ki, tərtərlilərin bir çoxu bu qışı yaşayış üçün heç də yararlı olmayan ağır

şəraitdə keçirdilər. Ümid edirəm ki, hamıdan daha çox qaçqın və köçkünlərə qucaq açıb sığınacaq verən, indi isə özlərinin yaşayış yerləri dağıdılan tərtərlilər növbəti qışı rahat, isti evlərdə qarşılayacaqlar.

Hesabatla bağlı daha bir neçə fikrimi diqqətinizə çatdırmaq istərdim. Burada da qeyd olundu, pandemiya dövründə aqrar sektorda yaranmış reallığa adekvat addımlar atılması nəticəsində ilin quraqlıq keçməsinə baxmayaraq, 2 faizlik artım və bir sıra sahələr üzrə yüksək məhsuldarlığın əldə edilməsiylə yadda qaldı ki, onlardan biri də pambıqçılıqdır.

Əlbəttə, əməktutumlu və strateji sahələrdən biri olan pambıqçılığa diqqətin artması, məhsuldarlığın sovet dönmindəki ən yüksək göstəricilərdən daha yuxarı olması, hektardan 33,4 sentner məhsul əldə edilməsi yaxşı haldır. Ancaq bu sahə dotasiya hesabına ayaqda durur və bizim məhsulun keyfiyyətində müəyyən problemlər mövcuddur. Tezliklə aradan qaldırılmasa, ona alıcı tapmaq daha da çətinləşəcək ki, bu məsələ diqqət mərkəzində saxlanılsa pis olmazdı. Ümumiyyətlə, həm su qıtlığı, həm də digər səbəblərdən məhsuldarlığın az olduğu rayonlarda pambıqçılıqdansa, kənd təsərrüfatının digər sahələri inkişaf etdirilsə, yaxşı olmazdımı?

Hesabatdan görürük ki, koronavirus pandemiyasıyla bağlı mübarizə tədbirləri üçün ayrılan vəsait, bütövlükdə, ÜDM-nin 2,7 faizini təşkil edir və bu da yetərincə böyük rəqəmdir. Pandemiya ilində sosial yardımdan faydalananların 2019-cu ildəkindən 19 min nəfər çox olması ödənişin həcmindəki 15 faizlik artım, əsassız pensiya, saxta əlillik işlərinin və digər ödənişlərin araşdırılması nəticəsində il ərzində 125 milyon manata qənaət edilməsi alqışlanmalıdır, amma sosial müavinətlə təminatla haqq edən, onu

ala bilməyən, əlillik dərəcələrinin vaxtında qiymətləndirilməsiylə bağlı problemlər yaşayan insanlarımız da az deyil. İkinci Qarabağ savaşında yaralanan qazilərimizdən də əlillik dərəcələrinin müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı ardıcıl şikayətlər gəlir ki, onların da çoxu heç də əsassız deyil. Ümid edirəm ki, bu qəbildən olan bütün çatışmazlıqlar cari ildə aradan tam qaldırılacaq.

Bununla yanaşı, təəssüflə deməliyik ki, dövlət şirkətlərinin ötən ilki fəaliyyəti də onların yenə dotasiyaya möhtac olduqlarını göstərir. Bu isə o deməkdir ki, onların, demək olar ki, heç biri çağdaş dövrün tələblərinə uyğun iş qura bilməyib. Bunu fevralın 26-da keçirdiyi mətbuat konfransında cənab Prezident də vurğuladı. Ümid edirik ki, yeni yaradılan Azərbaycan İnvestisiya Holdinqi dövlət şirkətlərinin işindəki bütün çatışmazlıqları qısa bir zamanda aradan qaldıracaq, orada idarəçilik sistemi təkmilləşdiriləcək.

Qeyri-neft sektorundakı 12,5 faiz artım, təbii ki, sevin-dirici haldır. Əlbəttə, burada da daha yaxşı nəticə əldə etmək üçün istifadə olunmayan potensiallar mövcud idi ki, ötən ilin iqtisadi yekunlarına həsr olunan toplantıdan dərhal sonra cənab Prezidentin İqtisadi Zonaların İnkişafı Agentliyi yaradılması haqda sərəncamı da elə məhz bu reallıqdan qaynaqlanırdı.

Cənub Qaz Dəhlizinin tam istismara verilməsi, tarixdə ilk dəfə olaraq Azərbaycan qazının Avropa bazarına çıxarılması da, fikrimcə, ötən ilin böyük uğurlarından biri kimi qiymətləndirilməlidir.

Hesabatda deputatların qaldırdığı məsələlərin həlliylə bağlı atılan addımların əksini tapmasını da yüksək qiymətləndirirəm. Bu, parlamenti fəaliyyətsizlikdə suçlandıрмаğa cəhd edən və beləliklə də, bütövlükdə, dövləti gözdən salmağa çalışan siyasətbazlarla boşboğazların tənqidlərində

qərəzliliklərini açıb göstərmək baxımından önəmlidir.

Dördüncü sənaye inqilabının ən diqqətçəkən tərəflərindən biri dəyişikliklərin sürətidir. Bu, özünü təkcə yeni iş yerlərinin yaradılmasında deyil, bəlkə ondan da çox, köhnə iş yerlərinin bağlanması göstərən, getdikcə də daha aydın şəkildə göstərəcək reallıqdır. Ümid edirəm ki, hökumətimiz cari və növbəti illərdə atacağı addımlarla bu reallığın da öhdəsindən uğurla gələcək. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sevil Mikayılova. İlk öncə onu qeyd etmək istəyirəm ki, müzakirə üçün təqdim edilən Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabat Prezident İlham Əliyevin pragmatik dövlət siyasəti nəticəsində respublikamızda görülən böyükmiqyaslı işləri, qazanılan uğurları və gələcək inkişaf perspektivlərini mü-kəmməl şəkildə ehtiva edir. Hesabat tam müfəssəl tərtib olunmuşdur.

Buradakı çıxışlarda da səsləndirildi, həqiqətən, bu gün qarşımızda duran ümdə məsələ Vətən müharibəmizdə qazandığımız şanlı zəfərimizdən sonra işğaldan azad edilmiş torpaqlarda genişmiqyaslı quruculuq işlərinin aparılmasıdır. Bu, çox doğru, məntiqli, rəşional strategiyadır, buna heç kimin şübhəsi yoxdur. Lakin bununla yanaşı, hökumət nümayəndələrinin burada olmasından istifadə edib, deputat seçildiyim ərazidən seçicilərin qaldırdığı həlli vacib məsələləri də diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm.

Millət vəkili seçildiyim Xaçmaz rayonunda ən qabarıq, seçicilərlə görüşlərdə daim səsləndirilən problemlərdən biri xəstəxana və tibb məntəqələrinin olmaması ilə bağlıdır. Belə ki, rayonun Xudat şəhərində yerləşən Mərkəzi Xəstəxananın binası yararsız və qəzalılı vəziyyətdə olduğu üçün 2020-ci il iyun ayından fəaliyyətini dayandırılıb. 198

nəfərlik işçi heyəti, bir neçə şöbəsi olan xəstəxana, əslində, 70000 nəfər əhaliyə tibbi xidmət həyata keçirməlidir. Hazırda isə yalnız təcili yardım şöbəsi və Ailə Sağlamlıq Mərkəzi bir neçə nəfərlə yarımtikilidə çətin şəraitdə işləmək məcburiyyətindədir. Tibbi xidmətlə bağlı ehtiyacın tam təmin olunmasında, təbii ki, problemlər yaranır, bu isə əhalini narahat edir.

Xüsusi ilə nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm ki, Xaçmaz rayonu virusa yoluxma dinamikasına və mövcud sanitar-epidemioloji vəziyyətə uyğun olaraq, uzun müddət sərt karantin rejimi zonası elan edilərək qalmışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi altında dövlətimiz tərəfindən pandemiyanın qarşısının alınması üçün görülən böyük, misilsiz işlər hər kəsdə məmnuniyyət yaradır, lakin xəstəxananın olmaması 70000 sakin üçün müəyyən çətinliklər yaradır. Məsələ ilə bağlı TƏBİB-ə müraciət olunub. Təxirəsalınmaz tədbir görülməsi hazırkı vəziyyətin tələbidir, əlaqədar orqanları məsələyə operativ münasibət göstərməyə çağırıram.

Başqa bir vacib məsələni də qeyd etmək istərdim. Bu problem, demək olar ki, hər kənddə yaşanır – yararsız, qəzalılıq məktəblər. Bununla bağlı bəzi məktəblərin siyahısı fotosənədlərlə birlikdə Təhsil Nazirliyinə təqdim edilib. Xüsusən Palçıqoba, Ağtala, Mürşüdəba, Maqsudkənd, Çaxçaxlı kəndlərində məktəblər keyfiyyətli təhsilin aparılmasına imkan vermir. Palçıqobada yanğın baş verməsi səbəbindən yararsız hala düşmüş məktəbin şagirdləri isə kilometrələr qət edib qonşu kəndlərdə məktəbə getməyə məcbur olurlar. Sakinlərin haqlı narazılığına səbəb olan bu məsələ ilə bağlı Təhsil Nazirliyinə etdiyimiz müraciətlərə verilən cavablarda maliyyə ayrılacağı təqdirdə problemin həll olunacağı qeyd edilir. Ona görə, fürsətdən istifadə

edib, bu məsələni iclasımızda iştirak edən hörmətli maliyyə naziri Samir müəllimin də diqqətinə çatdırmaq istəyirəm.

İqtisadiyyat naziri Mikayıl müəllimin də burada olmasından istifadə edərək, daha bir məqama toxunub, çıxışımı yekunlaşdırmaq istəyirəm. Toxunmaq istədiyim məsələ Xaçmaz rayonu ilə bağlı olsa da, bilavasitə bütün rayonlarımız üçün önəmlidir. Hər bir rayonun, burada mən konkret olaraq Xaçmaz rayonunun coğrafi, iqlim, kənd təsərrüfatı, iqtisadi, işçi qüvvəsi özəllikləri nəzərə alınmaqla, ayrıca müfəssəl investisiya planının hazırlanmasını İqtisadiyyat Nazirliyindən xahiş edərdim. Bu, rayona investisiyalar cəlb edilməsində daha səmərəli ola bilər. Tərəfimizdən bununla bağlı müraciət edilib, lakin bizə verilən izahatdan məlum olur ki, hökumətin 2019–2023-cü illəri əhatə edən Regionların Sosial-İqtisadi İnkişafı Dövlət Proqramında müəyyən bilgiler var, lakin bu investisiya planları regional xarakter daşıyır, belə ümumiləşmə isə konkret olaraq rayonun iqtisadi potensialını açmağa, spesifik sahələri xarakterizə etməyə imkan vermir.

Sevinc Hüseynova. Məndən öncə çıxış edən həmkarlarımın fikirlərini dəstəkləyirəm. Doğrudan da, hesabat ili COVID-19 pandemiyasının yaratdığı problemlərə görə İkinci Dünya Müharibəsindən sonra dünyada ən çətin və gərgin il olmuşdur. Təbii ki, dünyanın bir parçası olan ölkəmizdən də pandemiya və onun yaratdığı problemlər yan keçməmişdir. Buna baxmayaraq, möhtərəm Prezident, cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən məqsədyönlü siyasət və dərin islahatlar nəticəsində uzun illər ərzində yaradılmış dayanıqlı iqtisadiyyat və hərbi potensial erməni işğalına son qoymuş, digər “gözəgörünməz” düşmənin isə neqativ təsirlərini minimallaşdırmağa imkan yaratmışdır. Hesabat ilində ilk dəfədir ki, Azərbaycan

canımızın 30 illik tarixində hökumət qarşısında duran bir nömrəli vəzifəsini – ölkə ərazisinin bütövlüyünün bərpa edilməsini təmin edərək, azad olunmuş ərazilərdə genişmiqyaslı bərpa və yenidənqurma inteqrasiya işlərinə başlayaraq hesabat verir. Bununla paralel olaraq, əhalinin sosial müdafiəsini təmin edən tədbirlər, kadr islahatları, korrupsiya ilə mübarizə, şəffaflığın artırılması və digər vacib tədbirlər də həyata keçirilmişdir.

Ölkəmizin qədəm qoyduğu yeni mərhələdə qarşıda duran hədəflərin təmin edilməsi üçün yeni idarəetmə mexanizmləri (Azərbaycan İnvestisiya Holdinqi) yaradılmışdır.

Sözsüz ki, peşəkarcasına hazırlanmış zəfər ilinin hesabatına səs verəcəyəm. Hökumət üzvlərinin iştirakını nəzərə alaraq seçicilərimi narahat edən müəyyən məsələləri diqqətinizə çatdırmaq istərdim.

İlk növbədə, son zamanlar içməli su ilə bağlı yaranmış vəziyyəti diqqətinizə çatdırmaq istərdim. Təmsil etdiyim dağlıq və sərhəd bölgəsində yerləşən Gədəbəy rayonu tarixən içməli süfrə və müalicəvi suları ilə tanınıb. Lakin son zamanlar adları ilə tanınan həmin bulaqlardan bəziləri quruyub, bəzilərində isə kəskin su azalması müşahidə olunmaqdadır. Digər tərəfdən isə içməli suyun əvəzsiz təbii mənbəyi olan dağ çaylarının əraziləri yerli strukturların göstərdiyi böyük səylərə rəğmən, regionların sürətli inkişafının əks təsiri olaraq çirkab su və digər tullantıların qalıqlarına məruz qalır. Göründüyü kimi, içməli su ehtiyatlarının qorunması və vətəndaşların içməli suya olan tələbatının ödənilməsi üçün kompleks yanaşma tələb olunur. Buna görə də hökumətin bölgələrdə tullantıların idarə olunması ilə bağlı müəssisələrin yaradılması konsepsiyasını alqışlayıram. Bununla yanaşı, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi tərəfindən qeyd etdiyim su qıtlığı

probleminin araşdırılması və kəndlərdə su tələbatının ödənilməsi üçün vəsaitin artırılmasını təklif edirəm.

Digər məsələ isə sürətlə inkişaf edən yüksək texnologiyalar əsərində aktual olan, pandemiya dövründə isə onlayn təhsillə bağlı daha da aktuallaşan əhəlinin keyfiyyətli rabitə xidmətinə olan tələbatının təmin edilməsidir. Rayonun əksər yaşayış məntəqələrində rabitə xətləri yararsız haldadır, bəzi yaşayış məntəqələrində isə mövcud deyildir. Rayon ərazisində yaşayan və işsiz ailələrin övladlarının onlayn təhsilə olan tələbatının ödənilməsi isə mobil operatorların təklif etdikləri tariflər üzündən böyük çətinliklər yaratmışdır. Bir çox hallarda isə mümkün olmamışdır. Odur ki, hökumətin bu məsələnin də həlli üçün müvafiq tədbirlər görməsini təklif edirəm.

Yüksək dağlıq ərazilərin iqlim şəraitinin nəzərə alınmasını və qaz limitinin artırılması ilə bağlı həmkarlarım tərəfindən bir neçə dəfə səsləndirilmiş təklifi dəstəkləyir və bu məsələdə köməklik etməyinizi xahiş edirəm.

Sonda qarşıdan gələn Novruz bayramı münasibəti ilə də hər birinizi təbrik edirəm.

Səttar Möhbəliyev. Bildiyiniz kimi, 2020-ci il bütün dünyanı cənginə almış koronavirus pandemiyası ilə müşayiət olunmuşdur. Bunun da nəticəsində dünya iqtisadiyyatında ciddi problemlər, maliyyə böhranı, işsizlik, makroiqtisadi göstəricilərin qeyri-sabitliyi, bir sıra ölkələrdə devalvasiya kimi problemlər yaranmışdır. Fərəhlə qeyd etməliyik ki, ətrafımızda baş verənlərə baxmayaraq, Azərbaycan belə çətin bir vaxtda pademiyadan ən az itkilər verən ölkələrdən biri olmuşdur. Təsədüfi deyil ki, Orta Şərqi və Mərkəzi Asiyanın neft-qaz ixrac edən 11 ölkəsinin içərisində Azərbaycan iqtisadiyyatı ən az zərər çəkənlərin

ilk üçlüyündədir. Sadəcə olaraq, deməliyəm ki, Prezident cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qeyri-neft sənayesinin sürətli artımı və hökumətin səmərəli antiböhran tədbirləri hesabına ölkəmizdə iqtisadi tənəzzüllərin qarşısı daha səmərəli alınır.

Həyata keçirilən tədbirlər heç də asan bir dövrə təsadüf etmir. Pandemiya bir tərəfdən, digər tərəfdən isə Ermənistanın təcavüzünün qarşısını almaq üçün şanlı zəfərlə başa çatmış Vətən müharibəsi ölkə iqtisadiyyatına əsaslı problemlər yaratmışdır.

Buna baxmayaraq, postsovet məkanında pandemiya əvvəl və sonra Beynəlxalq Valyuta Fondunun verdiyi iqtisadi artım proqnozları arasındakı ən az fərq olan ölkələrdən biri Azərbaycandır.

Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabatı dinlədik və hesab edirəm ki, ümumi göstəricilər real iqtisadiyyatın, qeyri-neft iqtisadiyyatının inkişafını əks etdirir. Hesabatda qeyd olunan məsələlər həmkarlar ittifaqlarının da maraqları çərçivəsindədir. Bildiyiniz kimi, sosial tərəfdaş olaraq biz hökumət və işəgötürənlər konfederasiyası ilə 2020–2022-ci illər üçün sosial-iqtisadi və əmək münasibətləri üzrə Baş Kollektiv Sazişi bağlamışıq.

Məhz Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 2020-ci il ərzində Azərbaycan Respublikasının makroiqtisadi vəziyyəti, maliyyə, pul və sənaye siyasəti, iqtisadiyyatın tənzimlənməsi, əhalinin həyat səviyyəsi, sahibkarlığın inkişafına dəstək, kənd təsərrüfatı və ekologiya, xidmət, tikinti, şəhərsalma və arxitektura və digər sahələrdə həyata keçirilmiş tədbirlər, iqtisadiyyatın tənzimlənməsi, əhalinin həyat səviyyəsi və sosial siyasəti Baş Kollektiv Sazişinin tərkib hissəsini təşkil edir.

Yola saldıığımız 2020-ci il Azərbaycan Respublikasının

Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən məqsədyönlü islahatlar nəticəsində yaradılmış iqtisadi və hərbi potensial Vətən müharibəsində Azərbaycan Ordusunun erməni silahlı qüvvələri üzərində parlaq qələbəsinə şərait yaratmaqla, pandemiyanın iqtisadiyyatımıza olan mənfi təsirinin minimuma endirilməsinə imkan vermişdir. 30 ildən artıq işğal altında olan Qarabağın azad edilməsi Azərbaycan xalqının monolit bir qüvvə kimi cənab Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin dəmir yumruğunun ətrafında birləşməsinin nəticəsində əldə edilmişdir. Bütövlükdə, pandemiya dövründə həm Prezident İlham Əliyevin, həm də Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın rayonlara, bölgələrə səfərləri xəbər verir ki, pandemiya dövründə də regionların inkişafı Azərbaycan hökuməti üçün prioritetdir.

Baş nazirin hesabatında da qeyd edildiyi kimi, 2020-ci ildə kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq, emal sənayesi, nəqliyyat və anbar təsərrüfatı, informasiya və rabitə sahələrində müsbət tendensiya davam etmişdir. Ümumilikdə, bizim iqtisadiyyatımız təqribən 4 faizdən bir qədər çox azalıb ki, bu da digər dövlətlərlə müqayisədə çox yaxşı göstərici kimi qiymətləndirilə bilər. Eyni zamanda, qeyri-neft sənayemizin 11 faizdən çox artması, əlbəttə ki, müsbət haldır. Baxmayaraq ki, koronavirusla mübarizəyə və erməni işğalçıları ilə aparılan Vətən müharibəsinə milyardlarla manat vəsait xərclənmişdir. Eyni zamanda, qəbul etdiyimiz sosial proqramların heç biri dayandırılmamış, əksinə, yeni sosial paket həyata keçirilmiş, şəhid ailələrinin müavinətləri artırılmış və digər sosialyönümlü tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Respublikamız valyuta ehtiyatlarını qoruyub saxlamışdır. Hətta burada 0,5 faiz artım qeyd edilir. Hesabat ilində

pensiya ödənişləri 2019-cu illə müqayisədə 20 faiz, sosial müavinətlər 15 faiz artdı. Aparılan islahatlar nəticəsində Azərbaycan həm minimum, həm də orta pensiyanın alıcılıq qabiliyyəti indeksinə görə MDB məkanında lider mövqelərdədir.

Azərbaycan həmkarlar ittifaqlarının maraq dairəsinə daxil olan məşğulluğa və sosial rifaha dəstək məqsədi ilə 600 milyon manatdan çox vəsait ayrılmışdır. Ümumiyyətlə, iş yerlərinin və işçilərin əmək haqlarının qorunması, əhalinin məşğulluq imkanlarının artırılması, ödənişli ictimai iş yerlərinin sayının artırılması, işsizlər və xüsusi karantin rejiminə görə işini itirən qeyri-formal çalışan şəxslərdən ibarət aztəminatlılara birdəfəlik ödəmələrin verilməsi, 2,32 milyon insanı əhatə edən sosial ödənişlərin davamlılığı, işsizlikdən sığorta ödənişlərinin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi diqqət mərkəzində saxlanılmışdır.

Pandemiya dövründə dövlət sektoru üzrə işçilərin əsassız yerə işdən çıxarılması, ixtisarına yol verilməməsi və məzuniyyətə buraxılan işçilərin əmək haqlarının saxlanması üçün müvafiq işlər aparılmışdır. Qeyri-dövlət sektoru üzrə işçilərin məşğulluğunun qorunması məqsədi ilə pandemiyanın ilk günlərindən işəgötürənlərlə bağlı ciddi iş görülür. Aparılan təşkilati işlər dövlət sektoru üzrə 925 min, qeyri-dövlət sektoru üzrə isə 735 min muzzdla çalışan işçinin iş rejimi və əməkhaqqı gəlirinin qorunmasına imkan vermişdir.

Sözsüz ki, bütün bunlar pandemiyanın mənfi təsirinin aradan qaldırılması üçün Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəhbərliyi ilə mövcud çağırışların tələblərinə uyğun Nazirlər Kabineti çevik iqtisadi siyasət tədbirləri həyata keçirmiş, ölkə iqtisadiyyatı öz dayanıqlılığını saxlaya bilmiş, makroiqtisadi sabitlik təmin edilmiş, o

cümlədən qiymət sabitliyi və valyuta bazarında tarazlıq qorunmuşdur. Hesab edirəm ki, ümumilikdə, pandemiyanın doğurduğu problemlərə hökumət tərəfindən vaxtında və adekvat cavab verilmişdir.

Ölkədə həyata keçirilən uğurlu islahatlar nəticəsində Dünya Bankının “Doing Business 2020” hesabatına əsasən dünya iqtisadiyyatında baş vermiş böhranlı 2020-ci ildə Azərbaycan mövqeyini 190 ölkə arasında 6 pillə yaxşılaşdıraraq 34-cü pillədən 28-ci pilləyə yüksəlmiş, növbəti dəfə dünyanın ən islahatçı 10 ölkəsi sırasına daxil olmuşdur.

2020-ci ildə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin fəaliyyəti barədə Baş nazir tərəfindən səsləndirilən hesabatı kifayət qədər qənaətbəxş hesab edirəm. Fikrimcə, hökumətimizin qarşısında duran vəzifələrin öhdəsindən gəlməsi üçün bütün imkanlar mövcuddur və buna nail olunacaqdır.

Həmkarlar ittifaqı olaraq nəzərinizə çatdırım ki, ölkə iqtisadiyyatının dirçəlməsi, əhalinin sosial rifahının yaxşılaşdırılması istiqamətində bundan sonra da həyata keçiriləcək tədbirlərə və Qarabağa qayıdış planının yerinə yetirilməsində hökumətin fəaliyyətinə dəstək verməklə, bizdən asılı ola biləcək məsələlərin həllinə yardımçı olacağıq.

Tamam Cəfərova. 2020-ci ildə Nazirlər Kabinetinin fəaliyyəti ilə bağlı cənab Baş nazirin hesabatını dinlədik. Qeyd etmək lazımdır ki, builki hesabat qalib dövlətin hökumətinin hesabatıdır və bu, hesabatda öz əksini tapmışdır. Yola saldıığımız 2020-ci il Azərbaycanın dövlətçilik tarixinə qızıl hərflərlə yazıldı. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə müzəffər ordumuz ölkəmizin ərazi bütövlüyünü bərpa etdi, Ermənistanın uzun sürən işğalçılıq siyasətinə son qoyuldu.

Hazırda azad olunmuş ərazilərə böyük qayıdışla əlaqədar Azərbaycan tamamilə yeni bir dövrə qədəm qoymuşdur. Bu mərhələdə əsas strateji vəzifə həmin ərazilərin ölkə iqtisadiyyatına sürətli reinteqrasiyasını təmin etməkdən ibarətdir. Bu məqsədlə Prezident İlham Əliyevin tapşırıqlarına uyğun olaraq, işğaldan azad olunan ərazilərdə bərpa və yenidənqurma işlərinin aparılması, o cümlədən sosial-iqtisadi, enerji, kommunal, nəqliyyat infrastrukturunun yaradılması, rəşional məşkunlaşma siyasətinin həyata keçirilməsi və bununla da doğma yurduna qayıdan vətəndaşlara yaşayış və işgüzar fəaliyyət üçün hərtərəfli şəraitin yaradılması nəzərdə tutulur.

2020-ci il bütün dünyada COVID-19 pandemiyası ilə mübarizə şəraitində keçmişdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən məqsədyönlü siyasət və dərin islahatlar, uzun illər ərzində yaradılmış iqtisadi və hərbi potensial 2020-ci ildə Vətən müharibəsində müzəffər ordumuzun düşmən qüvvələri üzərində parlaq qələbə çalmasına şərait yaratdığı kimi, ölkəmizdə koronavirus (COVID-19) pandemiyasının neqativ təsirlərini minimallaşdırmağa da imkan verdi. Koronavirus infeksiyasına qarşı mübarizənin səmərəli və çevik təşkil edilməsi istiqamətində operativ qərargah tərəfindən Prezident İlham Əliyevin tapşırıqlarına uyğun olaraq, ardıcıl və operativ tədbirlər həyata keçirilmişdir. Koronavirus pandemiyası ilə mübarizə sahəsində təxirəsalınmaz tədbirlərin görülməsi üçün qısa bir müddətdə büdcə vəsaitləri səfərbər edilərək maliyyə təminatı yaradılmışdır.

Pandemiyanın yaratdığı problemlərə baxmayaraq, ötən dövrlərdən başlanılmış bir sıra təşəbbüslər, xüsusi ilə strateji layihələrin icrası, iqtisadi, sosial və institusional

islahatların həyata keçirilməsi, ordu quruculuğu və hərbi potensialın gücləndirilməsi sahəsində məqsədyönlü işlər hesabat ilində də davam etdirilmişdir.

Epidemioloji vəziyyətlə əlaqədar dünyada ticarət dövriyyəsinin kəskin azalması, iş yerlərinin ixtisar edilməsi və artan qeyri-müəyyənliklər qlobal iqtisadi aktivliyə mənfi təsir göstərsə də, Azərbaycanda həyata keçirilən uğurlu strategiyanın nəticəsidir ki, nüfuzlu beynəlxalq qurumların reytinglərində Azərbaycan iqtisadi göstəricilərinə görə yuxarı sıralarda yer almışdır. Azərbaycan Dünya Bankının “Doing Business” hesabatında 190 ölkə arasında 28-ci yerdədir. Dünya Bankı tərəfindən Azərbaycan 10 ən islahatçı ölkə sırasına daxil edilmişdir. Azərbaycan postpandemiya və postmünaqişə dövründə keyfiyyətə yeni olan və 2021–2030-cu illəri əhatə edən strateji mərhələyə daxil olur. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən iqtisadi strategiya və dərin islahatlar Azərbaycanın iqtisadi qüdrətinin daha da artmasına, müasir həyat standartlarına əsaslanan yüksək sosial rifah cəmiyyətinin formalaşmasına zəmin yaradır.

Hesabat dövründə əldə olunan bütün nailiyyətlər cənab Prezident İlham Əliyevin müdrik, qətiyyətli rəhbərliyi altında Azərbaycan hökumətinin çevik, professional, hərtərəfli fəaliyyəti nəticəsində mümkün olmuşdur.

Ötən müddət ərzində bütün sahələrdə olduğu kimi, regionların sosial-iqtisadi inkişafı istiqamətində də uğurlar əldə edilib, regionların siması köklü şəkildə dəyişib və əhalinin rifahının yüksəlməsinə geniş imkanlar açılıb. Cənab Prezident İlham Əliyevin birbaşa diqqəti və rəhbərliyi altında regionların sosial-iqtisadi inkişafı proqramları çərçivəsində təmsil etdiyim Şamaxı rayonunda da müasir infrastrukturun yaradılması, yolların tikintisi, əhalinin

içməli su probleminin həlli, məktəblərin, uşaq bağçalarının tikintisi sahəsində xeyli işlər görülmüş, evləri zəlzələdən ziyan çəkmiş yüzlərlə vətəndaşın evləri təmir, bərpa edilib və ya yenidən tikilmişdir.

Fürsətdən istifadə edərək, seçicilərimi narahat edən bir neçə məsələni diqqətinizə çatdırmaq istərdim. Birinci, zəlzələdən ziyan çəkmiş evlərin təmirini başa çatdırmaq məqsədi ilə əlavə vəsaitin ayrılması.

İkinci, Şamaxının şəhərdaxili yollarının əsasının hazırlanması və asfaltlanması üçün maliyyə vəsaitinin ayrılması.

Xüsusi ilə vurğulamaq istərdim ki, cənab Prezident 2020-ci il 25 may tarixində Şamaxıya səfərində bu məsələyə toxunmuş və demişdir: "... şəhər yolları o qədər də yaxşı vəziyyətdə deyil. Ona görə də həm kənd yollarının çəkilişinin davam etdirilməsi, eyni zamanda, Şamaxı şəhərinin yol infrastrukturunun müasirləşməsi ilə əlaqədar əlavə tədbirlər görülməlidir".

Üçüncü, dağ kəndlərinin qazlaşdırılmasının başa çatdırılması.

Cənab Baş nazir, seçicilərimi narahat edən bu məsələlərin həllinə dəstək verməyinizi Sizdən xahiş edirəm.

Hörmətli həmkarlar, Azərbaycan hökumətinin 2020-ci ildəki fəaliyyəti ilə bağlı hesabatını yüksək qiymətləndirirəm, hökumət üzvlərinə gələcək fəaliyyətlərində uğurlar arzulayıram. Hesabatın lehinə səs verəcəm və deputat həmkarlarımı hesabatı səs verməyə dəvət edirəm.

Vüqar Bayramov. Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən islahatlar nəticəsində pandemiyanın təsirlərinə baxmayaraq, ötən il Azərbaycan iqtisadiyyatı dayanıqlılığını qoruyub saxladı. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının da qiymətləndirməsinə görə, ötən il Azərbaycan pandemiya qarşı səmərəli mübarizə aparan

ölkələrdən oldu. Həm beynəlxalq qiymətləndirmə, həm də ölkə daxilində icra olunan paketlərin əhatə dairəsinin genişlənməsi ilə bağlı pozitiv qiymətləndirmələr bir daha ondan xəbər verir ki, ötən il Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev və Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti hörmətli Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərliyi ilə reallaşan siyasətin ana xəttini məhz vətəndaşlarımızın sağlamlığı, təhlükəsizliyi, eləcə də onların sosial təminatının gücləndirilməsi tutdu. Bu baxımdan, mən də hökumətin hesabatına səs verəcəm və 2021-ci ildə də islahatların davam etməsi daha nikbin proqnozlar verməyə imkan yaradır.

Bununla yanaşı, 2020-ci ildə aşağıdakı məqamların da nəzərə alınması məqsədəuyğun olardı.

Birinci, pandemiya təsirləri fonunda qeyri-neft sektoruna sərmayə qoyuluşlarının azalması gözlənilən idi. Bir sıra ölkələr bu dövrdə daxili maliyyə mənbələrinə üstünlük verdilər. Bununla yanaşı, əsas kapitalla yönəldilmiş vəsaitlərin maliyyə mənbələri üzrə strukturda bank kreditlərinin payı cəmi 6,2 faiz olub. Bu isə ondan xəbər verir ki, hələ də kommertiya bankları sərmayə qoyuluşlarında xüsusi paya malik ola bilmirlər.

İkinci, ixrac bazarının şaxələndirilməsi ilə bağlı aparılan tədbirlərə baxmayaraq, hələ də qeyri-neft ixracatında yeni bazarların payı azdır. Belə ki, ötən il ümumi qeyri-neft ixracatının 60 faizinə yaxını 2 ölkənin payına düşüb. Bu isə xarici şokların aktiv olduğu dövrdə qeyri-neft ixracatında dayanıqlılığını azaldır.

Üçüncü, pandemiya səbəbindən büdcə xərcləmələrində icra ilə proqnoz arasında fərqlənmənin olması gözlənilən idi. Bu baxımdan da ötən il proqnozlaşdırılan xərclərin 3,9 faizi xərclənməyib. Xüsusən bu dövrdə nəzərdə tutulan kütləvi tədbirlərin keçirilməməsi və ya onlayn təşkil edilməsi bu

xərcləmələrə təsir göstərib. Bununla yanaşı, bir sıra, o cümlədən təhsil xərclərinin 6,7 faiz xərclənməməsi müzakirə oluna biləcək məsələlərdəndir. Bu istiqamətlərdə xərclərin strukturunun dəyişdirilməsi və həmin sektorların fiskal baxımdan daha çox dəstəklənməsi məqsədəuyğun olardı.

Dördüncü, Dövlət Neft Fondunun vəsaitlərinin idarə edilməsindən ötən il 1 milyard 164 milyon dollar vəsait daxil olmuşdur. Manat ifadəsində fondun bu istiqamət üzrə daxilolmaları əvvəlki illə müqayisədə 390 milyon manat artsa da, dollar ifadəsində 45 faiz və ya 968 milyon dollar azalmışdır. Pandemiya dövründə bir sıra beynəlxalq bazarlarda volatillik yüksək olsa da, bu, suveren fondların daha çevik investisiya siyasəti həyata keçirməsini daha da aktuallaşdırıb.

Beşinci, 2020-ci ildə maliyyə sektorundakı aktivlərin cəmi 0,1 faizi investisiya şirkətlərinin payına düşüb. Bu isə ondan xəbər verir ki, hələ də investisiya şirkətləri maliyyə sektorunda təsirli steykholderlərdən hesab olunmur.

Altıncı, dövrüyyədə olan ödəniş kartlarının sayının ötən il əvvəlki illə müqayisədə 7,5 milyon ədəddən 9,6 milyon ədədə yüksəlməsinə baxmayaraq, hələ də ödənişlər, əsasən, nağdlı formada aparılır.

Yeddinci, 2020-ci ildə qeydiyyatsız evlərin inventarlaşdırılması ilə bağlı işlər sürətlənsə də, hələ də o tikililərin sənədləşdirilməsi məsələsi həll olunmamışdır. Bu isə həmin evlərin aktiv olaraq döviyyəyə cəlb edilməsi, o evlər üzrə büdcə daxilolmalarına təsir göstərir.

Səkkizinci, 2020-ci ildə maliyyə nəzarətinin daha da təkmilləşdirilməsi nəticəsində 89 milyon 239 min manat artıq və əsassız ödənişlər müəyyən edilmişdir. Bu, kifayət qədər pozitiv haldır. Bununla yanaşı, gələcəkdə belə əsassız xərcləmələrin olmaması üçün hökumət tərəfindən risk

analizi aparılıbmı və ya hansı yeni innovativ nəzarət mexanizmlərinin tətbiqi nəzərdə tutulub?

Doqquzuncu, pul kütləsinin vəziyyətinin mühüm göstəricisi M2-nin ümumi daxili məhsula nisbəti və dəyişməsidir. Ötən 3,5 milyard manatlıq dəstək paketlərinin reallaşmasına rəğmən, M2 aqreqatı cəmi 11,3 faiz artıb. Halbuki 2019-cu ildə bu rəqəm 24,5 faiz idi. Bu dəyişmələrə 2019-cu ildə pul bazasındakı artımların hansı təsirləri olmuşdur?

Nəhayət, təmsil etdiyim Füzuli rayonunun Qayıdış qəsəbələrində illərdir ki, içməli su problemi vardır. Bəzi qəsəbələrdə su təminatı, ümumiyyətlə, yoxdur. Müvafiq dövlət qurumlarına dəfələrlə müraciətimizə baxmayaraq, təəssüf ki, bu istiqamətdə real addımlar atılmayıb. Cənab Baş nazir, bu problemin həllinə dəstək olmağınızı Sizdən xahiş edərdik.

Vüqar İskəndərov. Şəki Azərbaycanın ən qədim yaşayış mərkəzlərindən biridir. Hazırda Şəkinin 2705 yaşı var. Bu qədim şəhər 2008-ci ildən Azərbaycanı Dünya Tarixi Şəhərlər Liqasında təmsil edir. Şəki 2016-cı ildə TÜRKSOY-un Mədəniyyət paytaxtı elan edilmişdir. 2017-ci ildən YUNESKO-nun Yaradıcı şəhərlər şəbəkəsinə daxil edilmişdir. 2019-cu ildən cənab Prezident İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın böyük səyi nəticəsində Xan sarayı ilə birgə Şəkinin tarixi mərkəzi YUNESKO-nun qeyri-maddi irs siyahısına daxil edilmişdir. Turizm mərkəzi sayılan Şəkiyə ildə 200 mindən çox turist səfər edir. Hazırda şəhər beynəlxalq turizm xəritəsinə salınmışdır.

Əlbəttə ki, turizm şəhərində ilk növbədə yol infrastrukturunu yüksək səviyyədə olmalıdır. Cənab Prezidentin tapşırığına əsasən 2020-ci ildən Oğuz–Şəki avtomobil yolunun yenidənqurulması işlərinə başlanmışdır. Lakin işin gedişində gecikmələr vardır ki, bu da yoldan istifadə

edənləri çox narahat edir.

Bununla yanaşı, turistlərin şəhərə daha rahat şəkildə gəlməsini, həmçinin Şəkinin regionun mərkəzi olmasını nəzərə alaraq, burada yerləşən hava limanının da yenidən təmir-bərpa olunaraq istifadəyə verilməsinə ehtiyac var. 1990-cı illərin ortalarına qədər fəaliyyət göstərən aeroport hazırda standartlara cavab vermədiyinə görə işləmir.

Şəkinin küçələrinin işıqlandırılmasında müəyyən problemlər var. Ayrılmış maliyyə vəsaitinin tələb olunan maliyyə proqnozu hesabının məbləği ilə uzlaşmaması nəticəsində turizm mərkəzi olan Şəki şəhərində işıqlanma sistemi gündəlik olaraq orta hesabla 10 saat yarım müddətində yanmalı olduğu halda, 3–4 saat müddətində işləyir. Odur ki şəhərin işıqlandırma sisteminin normal fəaliyyəti üçün əlavə maliyyə vəsaitinin ayrılmasına böyük ehtiyac vardır.

2020-ci ildə Şəki rayonu üzrə 20 Qarabağ müharibəsi əlili və şəhid ailəsi fərdi yaşayış evi ilə təmin olunub. Lakin yaşayış sahəsinə ehtiyacı olan qismində uçota alınmış müxtəlif kateqoriyalardan olan çoxlu sayda ailələr var. Bu səbəbdən həssas qruplara aid olan ailələr üçün yeni yaşayış binasının tikilməsinə ehtiyac var.